

ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของประชาชน
ในพื้นที่หมู่บ้านสหกรณ์ 4 ตำบลบ้านสหกรณ์ อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่

ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาพัฒนาทรัพยากรและส่งเสริมการเกษตร
มหาวิทยาลัยแม่โจ้
พ.ศ. 2563

ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของประชาชน
ในพื้นที่หมู่บ้านสหกรณ์ 4 ตำบลบ้านสหกรณ์ อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของความสมบูรณ์ของการศึกษาตามหลักสูตร

ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาพัฒนาทรัพยากรและส่งเสริมการเกษตร

สำนักบริหารและพัฒนาวิชาการ มหาวิทยาลัยแม่โจ้

พ.ศ. 2563

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยแม่โจ้

ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของประชาชน
ในพื้นที่หมู่บ้านสหกรณ์ 4 ตำบลบ้านสหกรณ์ อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่

สวรรณศุญา อ่วมจิว

วิทยานิพนธ์นี้ได้รับการพิจารณาอนุมัติให้เป็นส่วนหนึ่งของความสมบูรณ์ของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาพัฒนาทรัพยากรและส่งเสริมการเกษตร

พิจารณาเห็นชอบโดย

อาจารย์ที่ปรึกษา

อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก

(รองศาสตราจารย์ ดร.นครศ รังควัต)

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.

อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พุดิสสรค์ เครือคำ)

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.

อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สายสกุล พองมูล)

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.

ประธานอาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตร

(รองศาสตราจารย์ ดร.นครศ รังควัต)

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.

สำนักบริหารและพัฒนาวิชาการรับรองแล้ว

(รองศาสตราจารย์ ดร.ญาณิน โอภาสพัฒนกิจ)

รองอธิการบดี ปฏิบัติการแทน อธิการบดี

มหาวิทยาลัยแม่โจ้

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.

ชื่อเรื่อง	ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของประชาชนในพื้นที่หมู่บ้านสหกรณ์ 4 ตำบลบ้านสหกรณ์ อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่
ชื่อผู้เขียน	นางสาวสวรรคตญา อ่วมจิว
ชื่อปริญญา	วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนาทรัพยากรและส่งเสริมการเกษตร
อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก	รองศาสตราจารย์ ดร.นครเศศ รังควัต

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาลักษณะพื้นฐานส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคมของประชาชน 2) ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ 3) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน และ 4) ศึกษาปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะของประชาชนในการมีส่วนร่วมเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา คือ ประชาชนในพื้นที่บ้านสหกรณ์ 4 ตำบลบ้านสหกรณ์ อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่จำนวน 207 คน เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพรรณนาและการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ

ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อายุเฉลี่ย 43 ปี จบการศึกษาในระดับปริญญาตรี มีสถานภาพสมรส มีรายได้ในครัวเรือนเฉลี่ย 7351.21 บาทต่อเดือน มีจำนวนหนี้สินในครัวเรือนเฉลี่ย 125,483 บาท มีจำนวนพื้นที่ถือครองในครัวเรือนเฉลี่ย 4.46 ไร่ มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 3 คน ส่วนใหญ่ไม่ได้เป็นคณะกรรมการในหมู่บ้าน ได้รับข้อมูลข่าวสารจากประกาศจากชุมชน มีการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ป่าไม้เฉลี่ย 2 ครั้งต่อปี กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระยะเวลาที่อาศัยในพื้นที่เฉลี่ย 29 ปี มีการเข้าร่วมอบรมโครงการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้เฉลี่ย 1 ครั้งต่อปี และมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ในเชิงบวกได้แก่ ช่องทางการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ป่าไม้ และการเข้าร่วมโครงการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ในเชิงลบได้แก่ อายุ ปัญหา อุปสรรคประชาชนกลุ่มตัวอย่างไม่ทราบเกี่ยวกับข้อกำหนดที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรป่าไม้ และข้อกำหนดเกี่ยวกับการหารายได้จากการเก็บของป่า ไม่มีเวลาในการเข้าร่วมดำเนินการในกิจกรรมการอบรมเนื่องจากประชาชนบางส่วนนั้นเป็นกลุ่มวัยทำงาน และข้อเสนอแนะที่สำคัญเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ คือ ควรมีการจัดการอบรมที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรป่าไม้ กิจกรรมการอนุรักษ์ป่าชุมชน การบวชป่า การสร้างฝายชะลอน้ำ และกิจกรรม

ของภาครัฐในช่วงเวลาที่เหมาะสม อาทิ วันหยุดสุดสัปดาห์ วันหยุดทั่วไป หรือช่วงเวลาที่ประชาชน
กลับจากการทำงานเพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่

คำสำคัญ : ทรัพยากรป่าไม้, ปัจจัยที่มีผลต่อการอนุรักษ์ป่าไม้, การมีส่วนร่วมภาคประชาชน

Title	FACTORS AFFECTING PARTICIPATION IN FOREST RESOURCE CONSERVATION OF THE PEOPLE IN THE AREA BAN SAHAKON 4 SUB-DISTRICT, CHIANG MAI PROVINCE
Author	Miss Sawanya Aumjiw
Degree	Master of Science in Resources Development and Agricultural Extension
Advisory Committee Chairperson	Associate Professor Dr. Nakarate Rungkawat

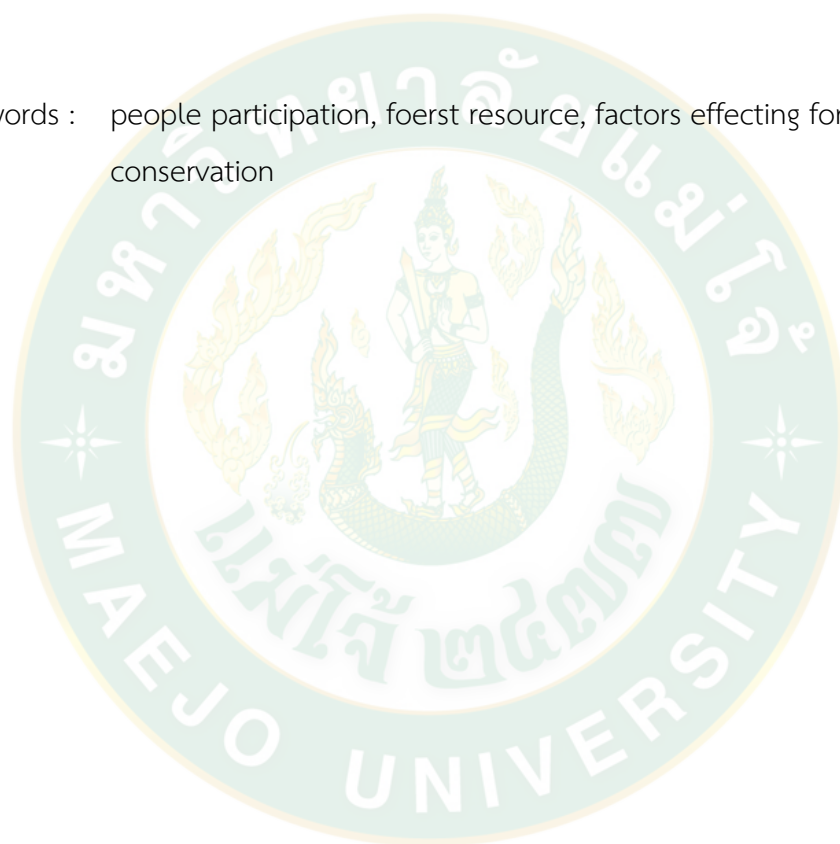
ABSTRACT

This study was conducted to investigate: 1) socioeconomic attributes of people ; 2) people participation in forest resource conservation ; 3) factors effecting people participation in forest resource conservation ; and 4) problems encountered in people participation in forest resource conservation. The sample group in this study consisted of 207 people in Sahakorn 4 village, Baan Sahakorn district, Mae On district, Chiang Mai province. A set of questionnaires was use for data collection and analyzed by using descriptive statistics and statistics and multiple regression analysis

Receipts of the study revealed that most of the respondents were male, 43 year old on average, bachelor's degree holders, and married. They had a household mouthy income for 7,351.21 baht and household debt for 125,483 baht on average. The respondents had 4.46 rai of lane holding each and they had 3 household members on average. Most of the respondents were not village committee members. They perceived news or information through internet or online media and they contacted the Royal forestry personnel twice a year on average. Most of the respondents had been living in the are for 29 years on average. The respondent attended a training on forest resource conservation once a year on average and they participated in the conservation of forest resource and at a moderate level. Factors effecting their participation in forest resource conservation with a positive statistical significance level at 0.05 were Royal forestry personnel

contact and participation in forest resource conservation project except age. Problems and obstacles The sample population did not know about the law related to forest resources. And the law on obtaining income from storing forests There is no time to participate in the training activities because some people are working-age groups. Suggestion, it should have a training on activities of community forest conservation, forest conservation, forest ordination, check dam constructing, and appropriate time of forest resource conservation held by the public sector.

Keywords : people participation, foerst resource, factors effecting forest conservation

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของประชาชนในพื้นที่หมู่บ้านสหกรณ์ 4 ตำบลบ้านสหกรณ์ อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่ สำเร็จได้ด้วยดีเนื่องจากได้รับความกรุณาจาก รองศาสตราจารย์ ดร.นครเศศ รังควัต อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก รวมถึง ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พฤษสรณ์ เครือคำ และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สายสกุล ฟองมูล อาจารย์ที่ปรึกษา ร่วม รวมถึงคณาจารย์ผู้ให้ความรู้ บุคลากรของสาขาวิชาพัฒนาทรัพยากรและส่งเสริมการเกษตรทุกท่าน ที่ได้ให้ความรู้ คำชี้แนะ ทำให้การวิจัยนี้สมบูรณ์ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณทุกท่านไว้ ณ โอกาสนี้

ขอขอบคุณผู้ใหญ่บ้าน คณะกรรมการหมู่บ้าน ประชาชนหมู่บ้านสหกรณ์ 4 ตำบลบ้านสหกรณ์ อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่ ที่ให้การช่วยเหลือ คอยอำนวยความสะดวกในการเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้ด้วยดีมาตลอด รวมถึงนักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาการพัฒนทรัพยากรและส่งเสริมการเกษตร คณะผลิตกรรมการเกษตร มหาวิทยาลัยแม่โจ้ในการช่วยเหลือการเก็บข้อมูล ที่เป็นประโยชน์ต่อการวิจัยในครั้งนี้ เหนือสิ่งอื่นใด ผู้วิจัยขอน้อมรำลึกถึงพระคุณบิดา มารดา พี่ชาย ผู้ที่มีอุปการะคุณที่คอยสนับสนุนงบประมาณ และขอบคุณเพื่อน พี่น้องมหาวิทยาลัยแม่โจ้ ที่คอยกำลังใจและช่วยเหลือให้การทำงานวิจัยในครั้งนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

สวรรณศัญญา อ่วมจิว

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ค
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ช
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ญ
สารบัญภาพ.....	ฎ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
วัตถุประสงค์.....	2
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	3
ขอบเขตของการวิจัย.....	3
นิยามศัพท์.....	5
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	6
แนวคิดการมีส่วนร่วม.....	6
แนวคิดทรัพยากรธรรมชาติ.....	17
แนวคิดเกี่ยวกับทรัพยากรป่าไม้.....	23
แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการป่าไม้.....	32
แนวคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ.....	36
แนวทางการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ.....	37
ข้อมูลทั่วไปของพื้นที่ ตำบลบ้านสหกรณ์ อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่.....	40
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	43
ภาคสรุป.....	45

กรอบแนวคิดในการวิจัย	46
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	47
สถานที่ดำเนินการวิจัย	47
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	47
การรวบรวมข้อมูลและเครื่องมือเครื่องใช้ในการวิจัย.....	48
วิธีการทดสอบเครื่องมือ.....	48
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	50
บทที่ 4 ผลการวิจัยและวิจารณ์	52
ตอนที่ 1 ลักษณะพื้นฐานส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคมของประชาชนในพื้นที่บ้านสหกรณ์ 4 ตำบลบ้านสหกรณ์ อำเภอแม่อน จังหวัดเชียงใหม่.....	52
ตอนที่ 2 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ในพื้นที่บ้านสหกรณ์ 4 ตำบลบ้านสหกรณ์ อำเภอแม่อน จังหวัดเชียงใหม่.....	60
ตอนที่ 3 ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ในพื้นที่บ้านสหกรณ์ 4 ตำบลบ้านสหกรณ์ อำเภอแม่อน จังหวัดเชียงใหม่.....	71
ตอนที่ 4 ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ในพื้นที่บ้านสหกรณ์ 4 ตำบลบ้านสหกรณ์ อำเภอแม่อน จังหวัดเชียงใหม่.....	77
บทที่ 5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	80
สรุปผล	80
อภิปรายผล.....	82
ข้อเสนอแนะ	85
ภาคผนวก.....	87
ภาคผนวก ก แบบสอบถามที่ใช้ในการทำวิจัย.....	88
ภาคผนวก ข ประวัติผู้วิจัย.....	94
บรรณานุกรม.....	96
บรรณานุกรม.....	101

สารบัญตาราง

หน้า

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ร้อยละ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามลักษณะส่วนบุคคลของประชาชน.....	54
ตารางที่ 2 จำนวน และร้อยละของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามลักษณะทางเศรษฐกิจ.....	56
ตารางที่ 3 จำนวน และร้อยละของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามลักษณะทางสังคม.....	59
ตารางที่ 4 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่ บ้านสหกรณ์ 4 ตำบล บ้านสหกรณ์ อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่.....	61
ตารางที่ 5 จำนวนร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ด้านการตัดสินใจ.....	64
ตารางที่ 6 จำนวนร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ด้านการได้รับผลประโยชน์.....	66
ตารางที่ 7 จำนวนร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ด้านการปฏิบัติ.....	67
ตารางที่ 8 จำนวนร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ด้านการประเมินผล.....	69
ตารางที่ 9 ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ในพื้นที่บ้านสหกรณ์ 4 ตำบลบ้านสหกรณ์ อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่.....	72
ตารางที่ 10 ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตามที่ใช้ในการวิเคราะห์.....	73
ตารางที่ 11 การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากร ป่าไม้ในพื้นที่ บ้านสหกรณ์ 4 ตำบลบ้านสหกรณ์ อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่.....	76

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1 ผลของการมีส่วนร่วมในองค์กร.....	8
ภาพที่ 2 วงจรการมีส่วนร่วมตามแนวคิดของ Cohen and Uphoff.....	12
ภาพที่ 3 จำลองบันไดระดับการมีส่วนร่วมของอาร์สไตน์ (Arnstein).....	15
ภาพที่ 4 พื้นที่ตั้งตำบลบ้านสหกรณ์ อำเภอแม่เอน จังหวัดเชียงใหม่.....	41
ภาพที่ 5 กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	46

บทที่ 1

บทนำ

ประเทศไทยตั้งอยู่ในเขตร้อน ทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ของทวีปเอเชีย ในเขตชีวภูมิศาสตร์ โอเรียนทัล หรืออินโด-มาลายัน (Oriental Region or Indo-Malayan Region) ซึ่งนับเป็นเขตชีวภูมิศาสตร์ที่มีความหลากหลายเป็นอันดับ 2 ของโลก (สืบ นาคะสเถียน, 2561) โดยสภาพอากาศโดยรวมร้อนชื้นปกคลุมเกือบตลอดปี อีกทั้งประเทศไทยยังมีลักษณะภูมิประเทศ ลมฟ้า และอากาศส่วนใหญ่คล้ายคลึงกันในแต่ละภาคแต่มีแตกต่างกันบ้างเพียงเล็กน้อยในทางอุตุนิยมวิทยา (วิรัช มณีสสาร, 2538) เนื่องจากประเทศไทยมีสภาพอากาศร้อนชื้นนั้น จึงทำให้มีประเภทของป่าไม้ที่หลากหลาย โดยประเทศไทยมีการแบ่งประเภทของป่าไม้ในไทยเป็น 2 ประเภทใหญ่ๆ คือ ป่าประเภทผลัดใบและไม่ผลัดใบ โดยในภาคใต้และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคตะวันออกจะมีพื้นที่ป่าไม้ประเภทป่าไม่ผลัดใบมากที่สุด ส่วนของภาคกลาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคตะวันออก และภาคเหนือจะเป็นพื้นที่ป่าแบบผลัดใบ

สถิติของพื้นที่ป่าไม้ในประเทศไทย ในปี พ.ศ. 2551 ประเทศไทยมีเนื้อที่ประมาณ 107.24 ล้านไร่ หรือร้อยละ 33.44 (กรมป่าไม้, 2561) ซึ่งประเทศไทยมีพื้นที่ป่าไม้ในปี พ.ศ.2558 ระบุว่าประเทศไทยมีพื้นที่ป่าไม้ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้อยู่ในอันดับที่ 9 จาก 11 ประเทศ เมื่อทรัพยากรป่าไม้นั้นมีใช้อย่างจำกัด แต่ประชากรในประเทศมีจำนวนมากขึ้นจึงทำให้ปริมาณของทรัพยากรป่าไม้ในปี พ.ศ. 2560 ประเทศไทยมีพื้นที่ป่าประมาณ 102.16 ล้านไร่ หรือร้อยละ 31.58 (กรมป่าไม้, 2561) ซึ่งภายในเวลา 10 ปี พื้นที่ป่าไม้ของประเทศไทยลดลงประมาณ 18,454 ไร่ เพราะความต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิตของมนุษย์ที่เปลี่ยนไปตามยุคและสมัย มีการใช้ประโยชน์จากป่าไม้อย่างฟุ่มเฟือยมีทั้งตัดไม้ ทำลายป่า เผาป่า รุกป่าสัตว์ป่า สร้างโรงงานอุตสาหกรรม จึงทำให้ทรัพยากรป่าไม้ที่ลดลงอย่างรวดเร็ว จังหวัดเชียงใหม่มีทรัพยากรป่าไม้ที่ประกอบด้วย ป่าธรรมชาติ สวนป่า และป่าฟื้นฟูตามธรรมชาติ โดยเฉลี่ยมีพื้นที่ป่าไม้เป็นร้อยละ 69.93 ของพื้นที่ทั้งจังหวัดมีการเกิดความเสียหายจากการรุกป่าเขตป่าสงวน ค่าทรัพยากรป่า หรือไฟไหม้ป่าในปีพ.ศ. 2562 จำนวน 7,245 ครั้ง (กรมป่าไม้, 2560) ซึ่งจังหวัดเชียงใหม่ มีสถิติไฟป่ามากเป็นอันดับต้นๆ ของประเทศ ประมาณ 2,536 ครั้ง (สำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์ที่ 16 (เชียงใหม่), 2561)

บ้านสหกรณ์ 4 อำเภอแม่ฮ่องสอน จังหวัดเชียงใหม่ เป็นพื้นที่ป่าชุมชน มีพื้นที่ป่าประมาณ 1,009 ไร่ 1 งาน 98 ตารางวา เป็นประเภทป่า ป่าสงวนแห่งชาติ ป่าขุนแม่กวาง จังหวัดเชียงใหม่ (กรมป่าไม้, 2560) ซึ่งเป็นหนึ่งในการรุกป่าสงวน และการเกิดไฟป่า จากการนำผลผลิตในป่ามาจำหน่าย เช่น ฝักหวาน เห็ดเผาะ การเผาป่าเพื่อให้สะดวกต่อการนำผลผลิตมาจำหน่าย อีกทั้งยังมีการบุกรุก

พื้นที่ป่าเพื่อขยายการเกษตรกรรม การเผาป่าเพื่อทำเกษตรกรรม จึงเกิดการชะล้างหน้าดิน คุณภาพดินเสื่อมโทรม สัตว์ป่าและต้นไม้ใหญ่เสียหาย ซึ่งตอบสนองกับโครงการจัดโครงการอนุรักษ์ พื้นที่พืชรักษาธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม การจัดการป่าชุมชน ป่าต้นน้ำ สร้างฝายชะลอน้ำ และกิจกรรมการอบรมอาสาสมัครป้องกัน ไฟป่า จัดทำแนวกันไฟ อนุรักษ์แก้ไขปัญหา หมอกควันและไฟป่า เพื่ออนุรักษ์พื้นที่ป่าและป้องกันระบบนิเวศของทรัพยากรธรรมชาติ และป่าไม้ ขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านสหกรณ์ (องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านสหกรณ์, 2559) และยังสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ในยุทธศาสตร์ด้านที่ 5 การสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม โดยจัดระบบอนุรักษ์พื้นที่ป่าและป้องกันการทำลายทรัพยากรธรรมชาติ ทั้งนี้ผู้วิจัยจึงสมควรอย่างยิ่งในการดำเนินการศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของประชาชนในพื้นที่บ้านสหกรณ์ 4 ตำบลสหกรณ์ อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อให้ทราบถึงการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ในชุมชนอยู่ในระดับมากน้อยเพียงใด เพื่อใช้เป็นแนวทางในการบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้ และสามารถแก้ไขปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมในอนาคต ดังนั้นผู้วิจัยจึงต้องการทราบลักษณะพื้นฐานส่วนบุคคล เศรษฐกิจ สังคมของประชาชนในพื้นที่และการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ จึงเป็นที่มาของคำถามงานวิจัย ดังนี้

1. ลักษณะพื้นฐานส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคมของประชาชนในพื้นที่เป็นอย่างไร
2. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้อยู่ในระดับใด
3. ปัจจัยใดบ้างที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้
4. ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะของประชาชนในการมีส่วนร่วมเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้เป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อศึกษาถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่บ้านสหกรณ์ 4 ตำบลสหกรณ์ อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. เพื่อศึกษาลักษณะพื้นฐานส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคมของประชาชนในพื้นที่บ้านสหกรณ์ 4 ตำบลบ้านสหกรณ์ อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่
2. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่บ้านสหกรณ์ 4 ตำบลบ้านสหกรณ์ อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่
3. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่บ้านสหกรณ์ 4 ตำบลบ้านสหกรณ์ อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่

4. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะของประชาชนในการมีส่วนร่วมเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ในพื้นที่บ้านสหกรณ์ 4 ตำบลบ้านสหกรณ์ อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เพื่อนำข้อมูลผลการวิจัยนี้ไปขยายผลให้กับหมู่บ้านที่มีการพึ่งพาอาศัยกับป่าเพื่ออนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ โดยกรมป่าไม้เป็นผู้นำไปเผยแพร่ต่อไป
2. เพื่อนำความรู้และปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ที่ได้จากการวิจัยไปต่อยอดในพื้นที่อื่น ๆ ในด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ในประเด็นการพัฒนาและฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ให้มีสภาพที่ดีต่อไป
3. หน่วยงานของกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กรมป่าไม้ สถานีควบคุมไฟป่า และประชาชน สามารถใช้ข้อมูลจากผลการวิจัยไปวางแผนพัฒนาในพื้นที่ หรือนำส่วนหนึ่งของข้อมูลไปประกอบการทำแผนพัฒนาทรัพยากรป่าไม้ให้สามารถประชาชนในหมู่บ้านที่อาศัยใกล้เคียงกับพื้นที่ป่าไม้ได้มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ได้มากขึ้น

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่บ้านสหกรณ์ 4 ตำบลบ้านสหกรณ์ อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่ มีทั้งหมด 4 ด้าน ดังนี้

ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษาในครั้งนี้เป็นการศึกษาถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่บ้านสหกรณ์ 4 ตำบลบ้านสหกรณ์ อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตด้านเนื้อหาของการการมีส่วนร่วม ประกอบด้วย 4 ด้าน ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ
2. การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ
3. การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์
4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล

ขอบเขตด้านพื้นที่

การดำเนินการวิจัยในครั้งนี้จะศึกษาประชาชนในพื้นที่บ้านสหกรณ์ 4 ตำบลบ้านสหกรณ์ อำเภอมะเอน จังหวัดเชียงใหม่

ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ได้แก่ ประชาชนในพื้นที่บ้านสหกรณ์ 4 ตำบลบ้านสหกรณ์ อำเภอมะเอน จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 428 คน

ขอบเขตด้านเวลา

การศึกษากาการวิจัยเรื่องนี้มีปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่บ้านสหกรณ์ 4 ตำบลบ้านสหกรณ์ อำเภอมะเอน จังหวัดเชียงใหม่ ดำเนินการตั้งแต่วันที่ เดือน มิถุนายน พ.ศ. 2561 ถึง เดือน กันยายน พ.ศ. 2562

นิยามศัพท์

การมีส่วนร่วม หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน การพัฒนา ทั้งในการแก้ไขปัญหา และป้องกันปัญหาโดยเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมในการคิดริเริ่ม ร่วมกำหนด นโยบาย ร่วมวางแผน ตัดสินใจ และปฏิบัติตามแผน ร่วมติดตามประเมินผลและรับผิดชอบในเรื่อง ต่าง ๆ อันมีผลกระทบต่อประชาชน ชุมชน และเครือข่ายทุกรูปแบบในพื้นที่พื้นที่บ้านสหกรณ์ 4 ตำบลบ้านสหกรณ์ อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่

การตัดสินใจ หมายถึง การตัดสินใจในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ในพื้นที่บ้านสหกรณ์ 4 ตำบลบ้านสหกรณ์ อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่

การดำเนินการ หมายถึง การทำกิจกรรม การอบรม หรือการกระทำต่างๆ ที่เกี่ยวกับอนุรักษ์ ทรัพยากรป่าไม้ ในพื้นที่บ้านสหกรณ์ 4 ตำบลบ้านสหกรณ์ อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่

การรับผลประโยชน์ หมายถึง การได้รับผลประโยชน์จากทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่บ้านสหกรณ์ 4 ตำบลบ้านสหกรณ์ อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่

การประเมินผล หมายถึง การประเมินจากการทำกิจกรรม การอบรม หรือการกระทำต่างๆ ที่เกี่ยวกับอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ในพื้นที่บ้านสหกรณ์ 4 ตำบลบ้านสหกรณ์ อำเภอแม่ออน จังหวัด เชียงใหม่

ประชาชน หมายถึง บุคคลที่อาศัยอยู่ในพื้นที่บ้านสหกรณ์ 4 ตำบลบ้านสหกรณ์ อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่

การอนุรักษ์ หมายถึง วิธีการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า และก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อมนุษย์ และยาวนานที่สุด โดยมีการใช้อย่างพอเพียงสมเหตุสมผล เพื่อการมีใช้ตลอดไป อาจประกอบไปด้วย การเก็บ การบำรุงรักษา การฟื้นฟู การพัฒนา การป้องกัน การสงวนและการแบ่งเขตและการใช้ ทรัพยากรอย่างฉลาดเป็นประโยชน์มากที่สุดและยาวนานที่สุด ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่พื้นที่บ้าน สหกรณ์ 4 ตำบลบ้านสหกรณ์ อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่

ทรัพยากรป่าไม้ คือ ทุกสิ่งทุกอย่างในป่าไม้มิว่าจะเป็นต้นไม้ สัตว์ ดิน น้ำ หรือแร่ธาตุ โดยมีความสัมพันธ์พึ่งพากันและกัน ในส่วนมากพบต้นไม้ใหญ่ปกคลุมในเนื้อที่กว้างใหญ่ มีการใช้ประโยชน์ จากอากาศ น้ำ และวัตถุธาตุต่าง ๆ ในดิน เพื่อการเจริญเติบโต มีการสืบพันธุ์ รวมทั้งให้ผลิตผล และ บริการ ที่จำเป็นต่อมนุษย์ อีกทั้งป่าไม้มีประโยชน์ทั้งการเป็นแหล่งวัตถุดิบของปัจจัยสี่ คือ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัยและยารักษาโรคสำหรับมนุษย์ และยังมีประโยชน์ในการรักษาสมดุลของ สิ่งแวดล้อม โดยศึกษาทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่พื้นที่บ้านสหกรณ์ 4 ตำบลบ้านสหกรณ์ อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ในพื้นที่บ้านสหกรณ์ 4 ตำบลบ้านสหกรณ์ อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่ ผู้ศึกษาได้ทบทวนวรรณกรรมนำแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมา ประกอบการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ประกอบด้วย

1. แนวคิดการมีส่วนร่วม
2. แนวคิดเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติ
3. แนวคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้
4. แนวคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ
5. ข้อมูลทั่วไปของพื้นที่ ตำบลบ้านสหกรณ์ อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดการมีส่วนร่วม

ความหมายของการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วม (Participation) เป็นกระบวนการสื่อสารในระบบเปิดซึ่งเป็นการสื่อสารสองทางระหว่างบุคคลกลุ่มบุคคลชุมชนหรือองค์การในการดำเนินกิจกรรมในกิจกรรมหนึ่งหรือ หลายกิจกรรมทั้งเป็นทางการและไม่เป็นทางการ ซึ่งการมีส่วนร่วมจะเกี่ยวข้องกับกระบวนการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานพัฒนา ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมการดำเนินการ และร่วมรับผลประโยชน์ โดยมีเป้าหมายเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายร่วมกันของกลุ่มและเป็นการเสริมสร้างความสามัคคีความรู้สึกร่วมรับผิดชอบกับกลุ่มด้วย (ยุพาพร รูปงาม., 2545)

ไพรัตน์ เตชะรินทร์ (2527) ให้ความหมายการมีส่วนร่วม มีมากมายหลายทัศนะมีทั้งความหมายกว้างและความหมายแคบ ในบริบทของลักษณะงาน ในแง่มุมมองประเด็นต่าง ๆ แต่ก็เป็นที่ไปในทิศทางเดียวกัน ในแง่ของการพัฒนา “การมีส่วนร่วม” (Participation) หมายถึง กระบวนการที่รัฐบาลทำการส่งเสริมชักนำและสร้างโอกาสให้กับประชาชนทั้งส่วนบุคคล กลุ่มชน ชุมชน สมาคม มูลนิธิ และองค์การอาสาสมัคร เข้ามามีบทบาทในการดำเนินการในเรื่องใดเรื่องหนึ่งหรือหลายๆเรื่องแล้วแต่กรณี

ยุวัฒน์ วุฒิเมธ (2526) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การให้ประชาชนคิดริเริ่มในกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน การพิจารณาตัดสินใจ การร่วมปฏิบัติและร่วม

รับผิดชอบในเรื่องต่าง ๆ อันมีผลกระทบต่อถึงตัวประชาชน การมีส่วนร่วมของประชาชน เป็นแนวคิดทางยุทธศาสตร์ของหลักการพัฒนาชุมชนที่จะนำประชาชนให้บังเกิดความศรัทธาในตัวเองเชื่อมั่นในการดำเนินงานตามโครงการพัฒนาต่าง ๆ ในชุมชนซึ่งจะนำไปสู่ความสามารถและประสิทธิภาพในการปกครองตนเองตามระบอบประชาธิปไตยของประชาชน

พระ พรนวม (2544) การมีส่วนร่วมเป็นการกระจายอำนาจให้ประชาชนได้มีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมในการพิจารณาปัญหาความต้องการร่วมกัน ในการตัดสินใจร่วมกัน วางแผนดำเนินงานหรือแก้ไขปัญหาร่วมกัน ดำเนินการหรือปฏิบัติงานร่วมกัน ตลอดจนรับรู้ผลดี เสีย จนเกิดความภาคภูมิใจร่วมกัน

สมบัติ นามบุรี (2562) การมีส่วนร่วมจึงหมายถึง การเปิดโอกาสให้ทุกคนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานพัฒนาไม่ว่าจะเป็นทางตรงหรือทางอ้อม โดยการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจเพื่อกำหนดเป้าหมายของสังคมและการจัดสรรทรัพยากรเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย และปฏิบัติตามแผนการหรือโครงการต่าง ๆ ด้วยความเต็มใจ

ทงศักดิ์ คุ่มไข่น้ำ (2541) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมไว้ 3 ประเด็น ได้แก่

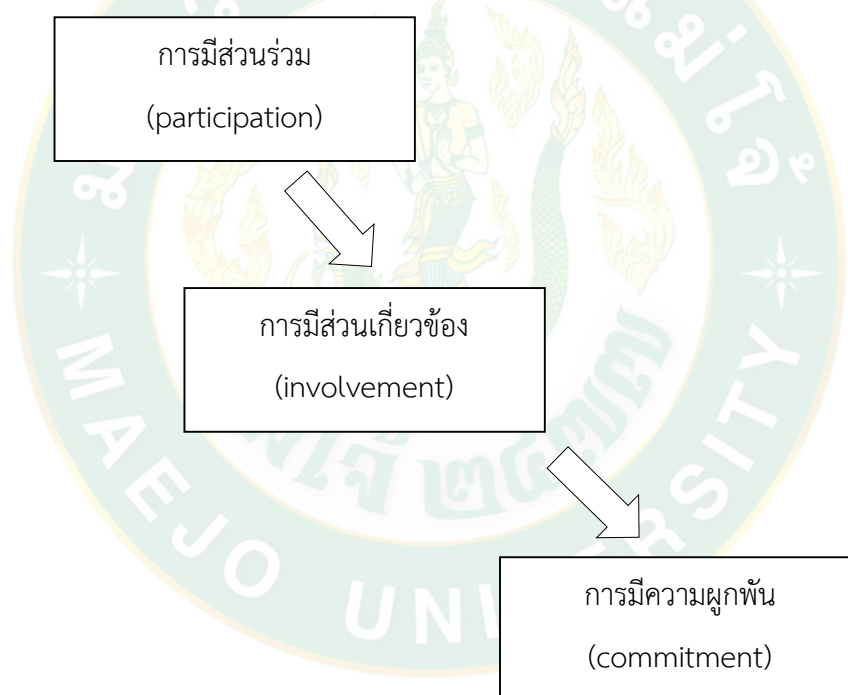
1. การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง กระบวนการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินการพัฒนาร่วมคิด ร่วมตัดสินใจแก้ปัญหาของตนเอง ร่วมใช้ความคิดสร้างสรรค์และความชำนาญ ร่วมกับวิทยากรที่เหมาะสม และสนับสนุนการติดตามการปฏิบัติงานขององค์กรและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง

2. การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง กระบวนการที่ประชาชนกลุ่มเป้าหมายได้รับโอกาสที่จะแสดงออกซึ่งความรู้สึกรู้สึกคิด แสดงออกซึ่งสิ่งที่เขามี แสดงออกซึ่งสิ่งที่เขาต้องการ แสดงออกซึ่งปัญหาที่กำลังเผชิญ และแสดงออกซึ่งวิธีแก้ไขปัญหาและลงมือปฏิบัติโดยการช่วยเหลือของหน่วยงานภายนอกน้อยที่สุด

พรเทพ นามกร และคณะ (2560) การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง กระบวนการที่รัฐทำการส่งเสริมชักนำสนับสนุนและสร้างโอกาสให้ประชาชนในชุมชน ทั้งในส่วนบุคคล กลุ่มคน ชุมรม समाคม มูลนิธิและองค์กรอาสาสมัครรูปแบบต่าง ๆ ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานเรื่องใดเรื่องหนึ่งแนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนของนักวิชาการต่าง ๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ ได้ 4 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ 1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ 2) การมีส่วนร่วมในการวางแผน 3) การมีส่วนร่วมในการดำเนินการปฏิบัติการ และ 4) การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลและได้ 9 องค์ประกอบย่อย ได้แก่ 1) ร่วมกันตัดสินใจ 2) ร่วมตัดสินใจกำหนดความต้องการ เป้าหมาย และวิธีการร่วมกัน 3) ร่วมกันวางแผนบริหารจัดการนโยบาย แผนงาน โครงการ และกิจกรรม 4) ร่วมวิเคราะห์ ปัญหา จัดลำดับความสำคัญของปัญหา และวางแผนพัฒนา แก้ไขปัญหา 5) ร่วมดำเนินงาน หรือปฏิบัติการ 6) ร่วมลงทุน หรือลงแรง 7) ร่วมปฏิบัติตามนโยบาย

แผนงาน โครงการ และกิจกรรม 8) ร่วมติดตาม ตรวจสอบ และ 9) ร่วมประเมินผลนโยบาย แผนงาน โครงการ และกิจกรรม

เสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์ (2537) ได้อธิบายถึงการมีส่วนร่วมว่า เป็นการที่บุคคลหรือคณะบุคคลเข้ามาช่วยเหลือสนับสนุนการทำประโยชน์ในเรื่องต่าง ๆ หรือกิจกรรมต่าง ๆ อาจเป็นการมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจหรือกระบวนการบริหารและประสิทธิผลขององค์การขึ้นอยู่กับกระบวนการตัดสินใจหรือกระบวนการบริหารและประสิทธิผลขององค์การขึ้นอยู่กับความร่วมมือของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับองค์กรนั้นในการปฏิบัติภารกิจให้บรรลุเป้าหมาย วิธีการหนึ่งในการรวมพลังความคิดสติปัญญาก็คือ การมีส่วนร่วม การให้บุคคลมีส่วนร่วมในองค์กรนั้น บุคคลจะต้องมีส่วนเกี่ยวข้อง (involvement) ในการดำเนินการปฏิบัติภารกิจต่าง ๆ เป็นผลให้บุคคลนั้นมีความผูกพัน (commitment) ต่อกิจกรรมและองค์กรในที่สุด

ภาพที่ 1 ผลของการมีส่วนร่วมในองค์กร

ที่มา: เสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์ (2537)

นรินทร์ จงวุฒิเวศย์ (2550) ความหมายของการมีส่วนร่วมว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การเกี่ยวข้องทางด้านจิตใจและอารมณ์ของบุคคลในสถานการณ์กลุ่ม ซึ่งผลของการเกี่ยวข้องดังกล่าวเป็นเหตุเร้าใจให้กระทำการให้บรรลุ จุดมุ่งหมายของกลุ่มนั้น กับทั้งทำให้เกิดความมีส่วนร่วมรับผิดชอบกับกลุ่มดังกล่าวด้วย

นรินทร์ชัย พัฒนพงศา (2546) ความหมายของการมีส่วนร่วมว่า การมีส่วนร่วม คือ การที่ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดที่ไม่เคยได้เข้าร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ หรือเข้า ร่วม การตัดสินใจหรือเคยมาเข้าร่วมด้วยเล็กน้อยได้เข้าร่วมด้วยมากขึ้น เป็นไปอย่างมี อิสรภาพ เสมอภาค มิใช่มีส่วนร่วมอย่างผิวเผินแต่เข้าร่วมด้วยอย่างแท้จริงยิ่งขึ้นและ การเข้าร่วมนั้นต้องเริ่มตั้งแต่ขั้นแรกจนถึงขั้นสุดท้ายของโครงการ

วันรักษ์ มิ่งมณีนาคิน (2531) ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การเข้าร่วมอย่างแข็งขันและอย่างเต็มที่ของกลุ่มบุคคลผู้มีส่วนได้เสียในทุก ขั้นตอนของโครงการหรืองานพัฒนาชนบท โดยเฉพาะอย่างยิ่งการมี ส่วนร่วมในอำนาจ การตัดสินใจและหน้าที่ความรับผิดชอบ การมีส่วนร่วมเข้าร่วมจะเป็นเครื่องประกันว่าสิ่งที่ ผู้มีส่วนได้เสียต้องการที่สุดนั้น จักได้รับการตอบสนอง และทำให้มีความเป็นไปได้มาก ขึ้นว่าสิ่งที่ทำไปนั้นจะตรงกับความต้องการที่แท้จริง และมั่นใจมากขึ้นว่าผู้เข้าร่วม ทุกคนจะได้รับประโยชน์เสมอหน้ากัน

เฉลียว บุรีภักดี (2545) ความหมายของการมีส่วนร่วม คือ การที่ประชาชนหรือชุมชนสามารถเข้าไปมีส่วนในการตัดสินใจ ในการกำหนด นโยบายพัฒนาท้องถิ่น และมีส่วนร่วมในการรับประโยชน์จากบริการ รวมทั้งมีส่วนใน การควบคุมประเมินผลโครงการต่าง ๆ ของท้องถิ่น นอกจากนี้ ยังได้ให้ความหมายของ การมีส่วนร่วมว่ามี 2 ลักษณะ คือ

1. การมีส่วนร่วมในลักษณะที่เป็นกระบวนการของการพัฒนา โดยให้ประชาชน มีส่วนร่วมในการพัฒนาตั้งแต่เริ่มต้นจนสิ้นสุดโครงการ ได้แก่ การร่วมกันค้นหาปัญหา การวางแผนการตัดสินใจ การระดมทรัพยากรและเทคโนโลยีท้องถิ่น การบริหารจัดการ การคิดตามประเมินผล รวมทั้งรับผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากโครงการ

2. การมีส่วนร่วมทางการเมือง คือ การส่งเสริมสิทธิและพลังอำนาจของพลเมืองโดยประชาชน หรือ ชุมชนพัฒนาขีดความสามารถของตนในการจัดการเพื่อรักษาผลประโยชน์ของกลุ่มควบคุมการใช้และการกระจายทรัพยากรของชุมชนอันจะก่อให้เกิดกระบวนการ และ โครงสร้างที่ประชาชนในชนบทสามารถแสดงออกซึ่งความสามารถของตนและได้รับ ผลประโยชน์จากการพัฒนา

ประทีป จันทรสิงห์ (2549) การมีส่วนร่วมมีความสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนา เพราะเมื่อบุคคลได้เข้ามามีส่วนร่วมแล้วจะไม่ค่อยเกิดการต่อต้านเกี่ยวกับแนวคิดและการดำเนินงาน รวมทั้งช่วยลดความขัดแย้งและความเครียดจากการทำงาน ทำให้บุคคลได้ร่วมกันพิจารณาแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจากการทำงาน เพื่อมุ่งไปสู่เป้าหมายและการยอมรับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น เกิดความมุ่งมั่นในการสร้างความสำเร็จให้กับองค์กร ซึ่งบุคลากรจะรู้สึกพึงพอใจในผลงานที่เกิดขึ้นและเกิดความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง ความรู้สึกเป็นเจ้าของและผูกพันกับองค์กร ผลลัพธ์สุดท้ายคือ องค์กรมีคุณภาพ

จากการศึกษาสามารถสรุปความหมายการมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึงการทำงานร่วมกันกับกลุ่มเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมกระทำการตัดสินใจใช้ทรัพยากรและมีความรับผิดชอบ ในกิจกรรมที่กระทำโดยกลุ่มให้มีส่วนร่วมในการคิดริเริ่ม การ

พิจารณา การตัดสินใจ การร่วมปฏิบัติและร่วมรับผิดชอบในเรื่องต่าง ๆ อันมีผลกระทบต่อตัวประชาชนเอง การมีส่วนร่วมจึงเป็น หัวใจของการเสริมสร้างพลังการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มและเป็น การเสริมสร้างความสามัคคี ความรู้สึกร่วมรับผิดชอบกับกลุ่ม

ขั้นตอนการมีส่วนร่วม

โกวิท พวงงาม (2548) ได้สรุปถึงการมีส่วนร่วมที่แท้จริงของประชาชนในการพัฒนาควรจะมี 4 ขั้นตอน คือ

1. การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาของแต่ละท้องถิ่น กล่าวคือ ถ้าหากชาวบ้านยังไม่สามารถทราบถึงปัญหาและเข้าใจถึงสาเหตุของปัญหา ในท้องถิ่นของตนเป็นอย่างดีแล้ว การดำเนินงานต่าง ๆ เพื่อแก้ปัญหาของท้องถิ่นย่อม ไร้ประโยชน์ เพราะชาวบ้านจะไม่เข้าใจและมองไม่เห็นถึงความสำคัญของการ ดำเนินงานเหล่านั้น
2. การมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินกิจกรรม เพราะการวางแผนดำเนินงาน เป็น ขั้นตอนที่จะช่วยให้ชาวบ้านรู้จักวิธีการคิด การตัดสินใจอย่างมีเหตุผล รู้จักการ นำเอาปัจจัยข่าวสารข้อมูลต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผน
3. การมีส่วนร่วมในการลงทุนและการปฏิบัติงาน แม้ชาวบ้านส่วนใหญ่จะมี ฐานะยากจน แต่ก็มีแรงงานของตนเองที่สามารถใช้เข้าร่วมได้ การร่วมลงทุนและปฏิบัติงาน จะทำให้ชาวบ้านสามารถคิดต้นทุนดำเนินงานได้ด้วยตนเอง ทำให้ได้เรียนรู้การดำเนิน กิจกรรมอย่างใกล้ชิด
4. การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลงาน ถ้าหากการติดตามงานและ ประเมินผลงานขาดการมีส่วนร่วมแล้วชาวบ้านย่อมจะไม่ทราบด้วยตนเองว่างานที่ทำ ไปนั้นได้รับผลดี ได้รับประโยชน์หรือไม่อย่างไร การดำเนินกิจกรรมอย่างเดียวกันใน โอกาสต่อไป จึงอาจจะประสบความยากลำบาก

เฉลียว บุรีภักดิ์ (2545) นอกจากนี้สำนักมาตรฐานการศึกษา ยังได้ กล่าวถึง การมีส่วนร่วมในขั้นตอนของการพัฒนา 5 ขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาในชุมชนตลอดจน กำหนดความต้องการของชุมชน และมีส่วนร่วมในการจัดลำดับความสำคัญของความต้องการ
2. ขั้นมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนา โดยประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนด นโยบายและวัตถุประสงค์ของโครงการ กำหนดวิธีการและแนวทางการดำเนินงาน ตลอดจนกำหนดทรัพยากรและแหล่งทรัพยากรที่ใช้
3. ขั้นมีส่วนร่วมในการดำเนินงานพัฒนา เป็นขั้นตอนที่ประชาชนมีส่วนร่วม ในการสร้างประโยชน์โดยการสนับสนุนทรัพยากร วัสดุอุปกรณ์และแรงงาน หรือเข้าร่วม บริหารงาน ประสานงาน และดำเนินการขอความช่วยเหลือจากภายนอก

4. ขั้นการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์จากการพัฒนา เป็นขั้นตอนที่ ประชาชนมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ที่พึงได้รับจากการพัฒนาหรือยอมรับ ผลประโยชน์อันเกิดจากการพัฒนาทั้งด้านวัตถุและจิตใจ

5. ขั้นการมีส่วนร่วมในการประเมินผลการพัฒนา เป็นขั้นที่ประชาชนเข้าร่วม ประเมินว่าการพัฒนาที่ได้กระทำไปนั้นสำเร็จตามวัตถุประสงค์เพียงใด

สำนักอนุรักษ์กรมทรัพยากรทางน้ำ (2557) กล่าวว่า

1. การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นกระบวนการที่มีความต่อเนื่อง มีการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งฝ่ายรัฐองค์กรเอกชน และประชาชนทั่วไปโดยเน้นการสื่อสารสองทาง ทั้งช่องทางที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการไม่ใช่ครั้งเดียวจบและควรเกิดขึ้นตลอดโครงการ

2. เป้าหมายของการมีส่วนร่วมไม่ใช่เพียงการจัดให้ มีการรับฟังความคิดเห็นตามกฎหมายหรือการทำให้ไม่มีความขัดแย้งหากแต่กระบวนการไม่มีส่วนร่วมของประชาชนควรมุ่งให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างกว้างขวางและเป็นวิธีการเพื่อทำให้ต้องได้ตัดสินใจของรัฐดีขึ้นและเป็นที่ยอมรับร่วมกัน

Cohen และคณะ (1977) กล่าวถึงกรอบในการพิจารณาเรื่องของการมีส่วนร่วมว่า มีโครงสร้างพื้นฐานจำแนกเป็น 3 มิติ ได้แก่

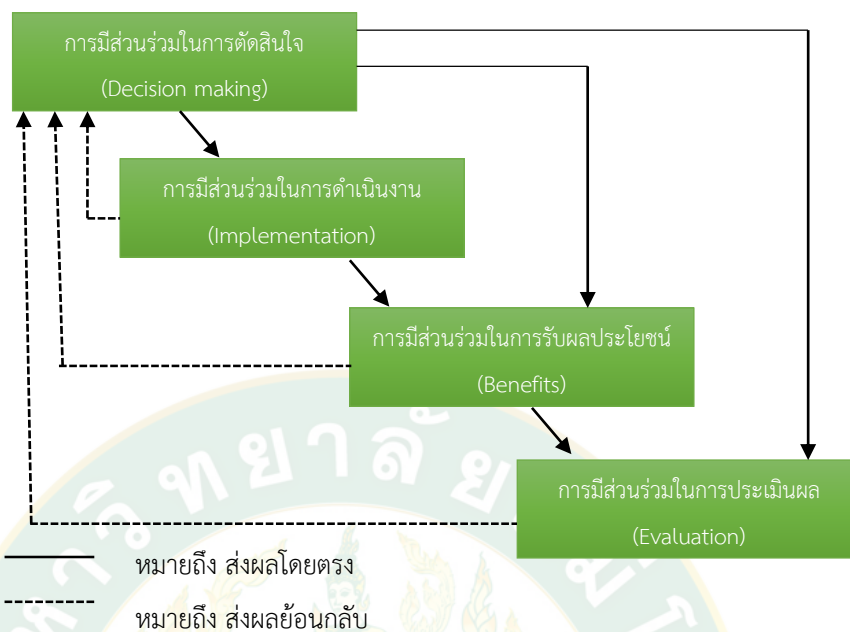
มิติที่ 1 มีส่วนร่วมในเรื่องอะไร (what participation are we concerned with?) หรือเรียกอีกอย่างว่า ประเภทหรือลักษณะของการมีส่วนร่วม ได้สร้างกรอบพื้นฐานของการมีส่วนร่วมประกอบด้วยประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (participation in decision making) ซึ่งเป็นการตัดสินใจในการดำเนินกิจกรรมตั้งแต่ระยะเริ่มต้น

2. การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม (participation in implementation) เป็นการเข้าร่วมโดยการสนับสนุนทางด้านทรัพยากร การเข้าร่วมในการบริหาร และการเข้าร่วมในการร่วมแรงร่วมใจ

3. การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ (participation in benefits) โดยอาจจะเป็นผลประโยชน์ทางวัตถุ ทางสังคม หรือโดยส่วนตัว

4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (participation in evaluation) ซึ่งเป็นการควบคุมและตรวจสอบการดำเนินกิจกรรม รวมทั้งเป็นการแสดงถึงการปรับตัวในการมีส่วนร่วมต่อไป

ภาพที่ 2 วงจรการมีส่วนร่วมตามแนวคิดของ Cohen and Uphoff

ที่มา: Cohen & Uphoff (1980)

มิติที่ 2 ใครที่เข้ามามีส่วนร่วม (whose participation are we concerned with?) ในส่วนนี้ มีคำที่ใช้ในความหมายว่า “การมีส่วนร่วมของประชาชน” (popular participation) Cohen and Uphoff ได้จำแนกให้เป็นกลุ่มบุคคลที่ชัดเจนยิ่งขึ้น โดยจำแนกออกเป็น 4 กลุ่มใหญ่ ได้แก่ 1) ผู้ที่อยู่อาศัยในท้องถิ่น 2) ผู้นำท้องถิ่น 3) เจ้าหน้าที่ของรัฐ และ 4) คนต่างชาติ

มิติที่ 3 การมีส่วนร่วมนั้นเกิดขึ้นอย่างไร (how is participation occurring with in the project?) ในมิตินี้ มีประเด็นที่ควรพิจารณาอยู่ 4 ประเด็นด้วยกัน คือ

1. พื้นฐานของการมีส่วนร่วม พิจารณาเกี่ยวกับแรงที่กระทำให้เกิดการมีส่วนร่วมมาจากเบื้องบนหรือเบื้องล่าง และแรงที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมมาจากที่ใด
2. รูปแบบของการมีส่วนร่วม พิจารณาเกี่ยวกับรูปแบบขององค์กร การมีส่วนร่วมโดยตรงหรือโดยอ้อม
3. ขอบเขตของการมีส่วนร่วม พิจารณาเกี่ยวกับระยะเวลาที่เข้ามามีส่วนร่วมและช่องของกิจกรรม
4. ประสิทธิภาพของการมีส่วนร่วม พิจารณาเกี่ยวกับ การให้อำนาจแก่ผู้เข้ามามีส่วนร่วม และปฏิสัมพันธ์ของคุณลักษณะต่าง ๆ ของสิ่งที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วม

ระดับการมีส่วนร่วม

หลักการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนหมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนและ ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนของสังคมได้เข้ามามีส่วนร่วมกับภาครัฐ ซึ่งสามารถจะแบ่งระดับของการ สร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนออกเป็น 5 ระดับ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (2560)

1. การให้ข้อมูลข่าวสาร (Inform) ถือเป็น การมีส่วนร่วมของประชาชนในระดับ ต่ำที่สุด แต่เป็นระดับที่สำคัญที่สุด เพราะเป็นก้าวแรกของการที่ภาครัฐจะเปิดโอกาสให้ประชาชน เข้าสู่กระบวนการ มีส่วนร่วมในเรื่องต่าง ๆ วิธีการให้ข้อมูลสามารถใช้ช่องทางต่าง ๆ เช่น เอกสาร สิ่งพิมพ์ การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารผ่านทางสื่อต่าง ๆ การจัดนิทรรศการ จดหมายข่าว การจัดงาน แลกเปลี่ยน การติดประกาศ และการให้ข้อมูลผ่านเว็บไซต์

2. การรับฟังความคิดเห็น (Consult) เป็นกระบวนการที่เปิดให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูล ข้อเท็จจริง และความคิดเห็นเพื่อประกอบการตัดสินใจของหน่วยงานภาครัฐด้วยวิธีต่าง ๆ เช่น การรับฟังความคิดเห็น การสำรวจความคิดเห็น การจัดเวทีสาธารณะ การแสดงความคิดเห็นผ่านเว็บไซต์

3. การเกี่ยวข้อง (Involve) เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานหรือร่วมเสนอแนะทางที่นำไปสู่การตัดสินใจ เพื่อสร้างความมั่นใจให้ประชาชนว่าข้อมูล ความคิดเห็นและความต้องการของประชาชนจะถูกนำไปพิจารณาเป็นทางเลือกในการบริหารงาน ของภาครัฐ เช่น การประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อพิจารณาประเด็นนโยบายสาธารณะ ประชาพิจารณ์ การจัดตั้งคณะทำงานเพื่อเสนอแนะประเด็นนโยบาย

4. ความร่วมมือ (Collaboration) เป็นการให้กลุ่มประชาชน ผู้แทนภาคสาธารณะมีส่วนร่วมโดยเป็นส่วนหนึ่งกับภาครัฐในทุกขั้นตอนของการตัดสินใจ และมีการดำเนินกิจกรรมร่วมกันอย่างต่อเนื่อง เช่น คณะกรรมการที่มีฝ่ายประชาชนร่วมเป็นกรรมการ

5. การเสริมอำนาจแก่ประชาชน (Empower) เป็นขั้นที่ให้บทบาทประชาชนในระดับสูงที่สุด โดยให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจ เช่น การลงประชามติในประเด็นสาธารณะต่าง ๆ โครงการกองทุนหมู่บ้านที่มอบอำนาจให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจทั้งหมด

Sherry R Arnstein (1969) ระดับของการมีส่วนร่วมของประชาชนสามารถแบ่งออกได้ เป็นทั้งหมด 8 ระดับ ดังต่อไปนี้

1. ระดับการจัดการ (Manipulation) กลุ่มประชาชนที่รวมตัวกันในรูปแบบต่าง ๆ คณะกรรมการที่ปรึกษา คณะกรรมการตรวจสอบ ฯลฯ เปรียบเสมือน “ตรายาง” ที่ถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือสำหรับการสร้างหรือแสวงหาการสนับสนุน แทนที่จะเป็นการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างแท้จริง ลำดับขั้นตอนสุดของขั้นบันไดแห่งการมีส่วนร่วมนี้แสดงถึงการบิดเบือนการมีส่วนร่วมของประชาชนให้ประชาชนให้กลายเป็นเครื่องมือประชาสัมพันธ์กิจกรรมหรือนโยบายของผู้มีอำนาจ

2. ระดับการชี้แจง (Therapy) จากการทดลองพฤติกรรมกลุ่มโดยผู้เชี่ยวชาญด้านจิตวิทยา ความไร้ซึ่งอำนาจ (The Powerless) เปรียบเสมือนความเจ็บป่วยทางจิตใจ ภายใต้สมมติฐานนี้ เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการกิจกรรมอย่างเข้มข้นจึงเป็นสาเหตุของความเจ็บป่วยแต่อย่างใด

3. ระดับการให้ข้อมูลข่าวสาร (Informing) การที่ให้ข้อมูลกับพลเมืองทราบ ได้ถึงสิทธิหน้าที่ ความรับผิดชอบและนโยบายต่าง ๆ ของประชาชนอาจเป็นสิ่งแรกที่สำคัญที่สุดในการเกิดกรรมมีส่วนร่วมที่แท้จริง อย่างไรก็ตาม จุดเด่นของการมีส่วนร่วมในระดับการให้ข้อมูลข่าวสาร คือ ข้อมูลทางเดียว (One Way Flow Information) และมีได้มีช่องทางสำหรับการตอบสนองความต้องการหรือการให้อำนาจแก่ประชาชนในการต่อรองแต่อย่างใด ดังนั้น ข้อมูลข่าวสารที่ประชาชนได้รับมักอยู่ ณ ขั้นตอนท้ายสุดของการวางแผนแล้ว ประชาชนแทบไม่มีโอกาสในการเปลี่ยนแปลงกิจกรรมและโครงการที่ถูกออกแบบมา เครื่องมือที่ใช้ในการสื่อสาร ดังกล่าว ได้แก่ สื่อสารมวลชน เอกสารสรุปแผนงาน/โครงการ ไปสเตอร์และการให้ข้อมูลตามการร้องขอต่าง ๆ

4. ระดับการปรึกษาหารือ (Consultation) การชักชวนให้ประชาชนออกมาแสดงความคิดเห็น เช่น การสำรวจความคิดเห็น การประชุมชุมชน การทำประชาพิจารณ์ ฯลฯ กิจกรรมดังกล่าวเป็นวิธีการพยายามดึงดูดประชาชนให้มาเข้าร่วมและปริมาณการมีส่วนร่วม ยังสามารถวัดผลออกเป็นเชิงปริมาณได้ เช่น จำนวนประชาชนที่เข้าร่วมการประชุม จำนวนเอกสารที่แจกออกไป จำนวนแบบสอบถามที่ประชาชนตอบ ฯลฯ

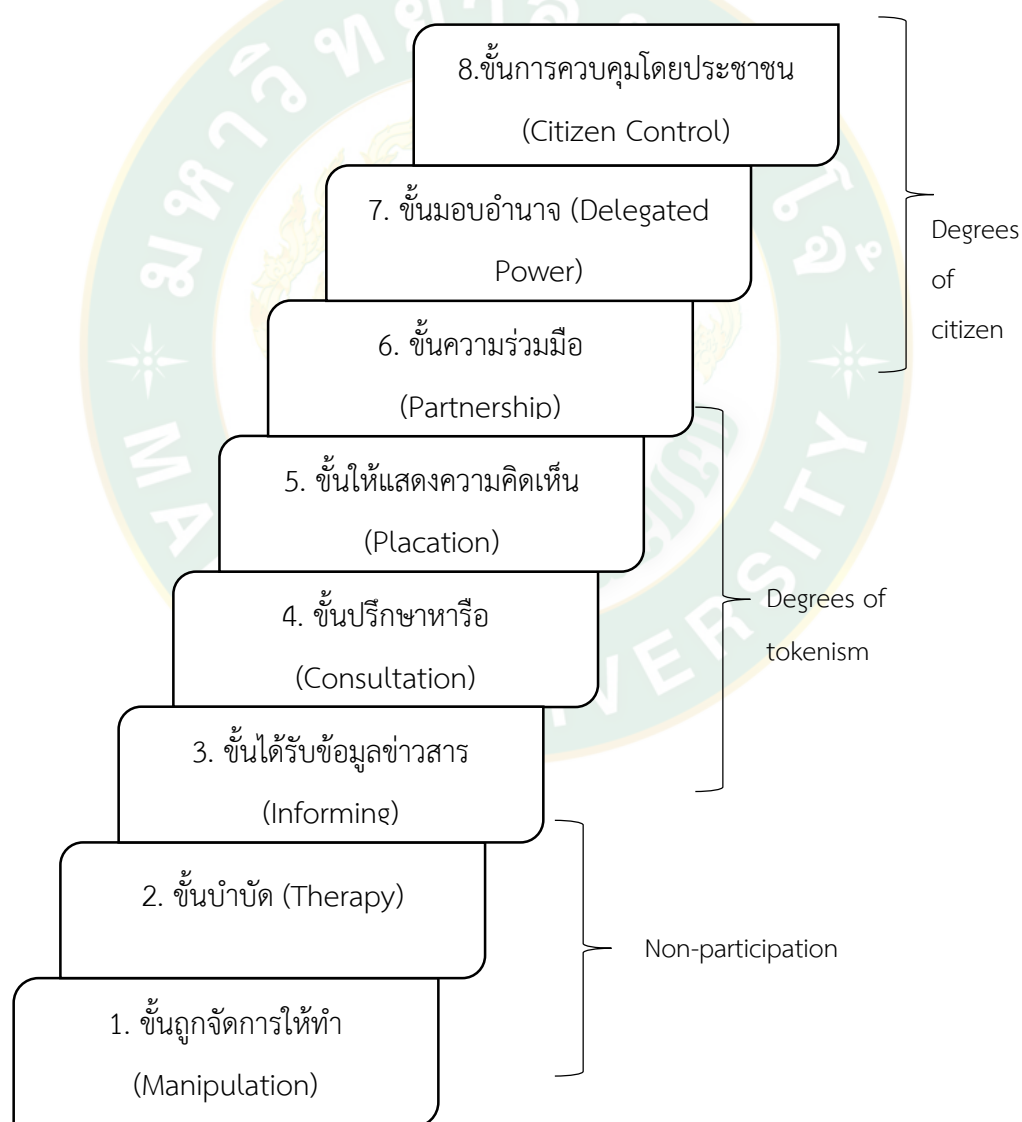
5. ระดับการปลอบใจ (Placation) ประชาชนเริ่มที่จะมีอิทธิพล แต่ยังคงอยู่ภายใต้สภาวะของการทำให้ประชาชนตระหนักถึงความชอบธรรมของภาครัฐ (Tokenism) อยู่ กล่าวคือ ประชาชนสามารถให้คำปรึกษาหรือเข้าร่วมในกระบวนการวางแผนได้อย่างไม่มีของเขตแต่การตัดสินใจในขั้นสุดท้ายยังเป็นดุลยพินิจของผู้มีอำนาจที่สามารถนำเอาคำปรึกษาหรือคำแนะนำของประชาชนมาพิจารณาประกอบการตัดสินใจ ทั้งนี้โอกาสที่ประชาชนจะได้รับการปลอบใจขึ้นอยู่กับ 1) คุณภาพความช่วยเหลือทางเทคนิค ระหว่างที่ประชาชนจัดลำดับนโยบาย (Policy Prioritization) และ 2) ระดับการรวมตัวกันของกลุ่มประชาชนเพื่อกดดันให้ผู้มีอำนาจรับฟังและตัดสินใจตามการจัดลำดับความสำคัญของนโยบายที่พวกเขาได้เสนอให้ไป

6. ระดับความร่วมมือ (Partnership) อำนาจถูกจัดสรรผ่านการต่อรองระหว่างประชาชนกับผู้ที่มีอำนาจ ทั้งสองฝ่ายมีความรับผิดชอบในการวางแผนและตัดสินใจร่วมกัน ภายใต้รูปแบบของคณะกรรมการนโยบายร่วม (Joint Policy Boards) คณะกรรมการวางแผน รวมทั้งคณะกรรมการแก้ไขความขัดแย้งต่าง ๆ

7. ระดับอำนาจการเป็นตัวแทน (Delegated Power) ประชาชนสามารถมีบทบาทนำในตัดสินใจวางแผนและดำเนินการตามแผนงานต่าง ๆ ได้ประกันถึงการรับผิดชอบต่อสังคม

(Accountability) โดยภาครัฐซึ่งจะป้องกันมิได้เกิดการตัดสินใจในนโยบายของรัฐแตกต่างไปจากความคิดเห็นร่วมกันของประชาชนและภาครัฐที่เกิดจากการต่อรองกับประชาชนระหว่างกัน การเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมนี้แสดงให้เห็นถึงความสามารถที่จะตอบสนองปัญหา หรือ ความต้องการของประชาชนในแต่ละขั้น ๆ ไม่รอให้ถึงกระบวนการตรวจสอบหรือติดตามผลนโยบายแต่อย่างใด

8. ระดับการควบคุมโดยประชาชน (Citizen Control) ประชาชนได้รับการประกันว่านโยบายและการบริหารแผนงานหรือโครงการใด ๆ ก็ตามที่ตนมีส่วนร่วมนั้นจะเป็นไปในทิศทางที่ประชาชนต้องการอย่างแท้จริง รวมทั้งยังสามารถต่อรองข้อกำหนดต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องและไม่มีใครสามารถมาเปลี่ยนแปลงข้อกำหนดเหล่านั้นได้ภายหลัง

ภาพที่ 3 จำลองบันไดระดับการมีส่วนร่วมของอาร์สไตน์ (Arnstein)

ที่มา: Sherry R Arnstein (1969)

จากภาพที่ 3 จะเห็นได้ว่าระดับที่ 8 การควบคุมโดยประชาชน คือ ระดับของการมีส่วนร่วม ประชาชนโดยแท้จริง ระดับการมีส่วนร่วมนี้จะน้อยลงตามลำดับจนถึงระดับ 1 การถูกจัดการซึ่งไม่ถือว่าเป็นการมีส่วนร่วมเลย

จากระดับล่างของบันได คือ (1) ชั้นถูกจัดการให้ทำ และ (2) การถูกบงาบัด ซึ่งทั้ง 2 ชั้นนี้ถือว่าเป็นการมีส่วนร่วม ประชาชนจะไม่สามารถมีส่วนร่วมในการวางแผนหรือกำหนดโครงการได้ ซึ่งเป็นหน้าที่สำหรับผู้มีอำนาจ ที่จะให้การศึกษาและให้ความช่วยเหลือกับผู้เข้ามามีส่วนร่วมเท่านั้น

จากระดับกลางของบันได คือ (3) การได้รับข้อมูลข่าวสาร และ (4) การปรึกษาหารือ ซึ่งถือเป็นระดับของสัญลักษณ์ที่ผู้มีอำนาจจะเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมได้ฟังและคิดแต่จะไม่มีอำนาจกระทำ การใด ๆ ส่วนชั้นที่ (5) คือ การขึ้นให้แสดงความคิดเห็นที่เป็นขั้นสูงสุดของระดับที่ผู้มีอำนาจรู้ถึงสิทธิในการตัดสินใจของประชาชน แต่ได้จำกัดอำนาจนั้นไว้

จากระดับสูงของบันได คือ (6) ความร่วมมือซึ่งประชาชนสามารถเจรจาต่อรองและจัดการในการสับเปลี่ยนกับผู้ถืออำนาจเดิม และขั้นสูงสุดของบันได (7) การมอบอำนาจ และ (8) การควบคุมโดยประชาชน ซึ่งประชาชนจะสามารถใช้อำนาจในการตัดสินใจและการจัดการโดยสมบูรณ์

Chapin (1997 อ้างถึงใน วีรวัดน์ เตมสันติกุล, 2551:6) ได้เสนอการวัดระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยได้กำหนดระดับความสำคัญ ของการมีส่วนร่วมกิจกรรมของสมาชิกในองค์การของชุมชนไว้ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจประกอบด้วย 3 ขั้นตอน คือ การริเริ่มตัดสินใจดำเนินการ การมีอิทธิพลในการตัดสินใจดำเนินงานหรือออกเสียงคัดค้าน และตัดสินใจปฏิบัติการในสิ่งที่เกี่ยวข้องกับงานที่ปฏิบัติ ไม่ว่าจะเรื่องของการจัดระบบการทำงาน วิธีการทำงาน ใครเป็นผู้กระทำและทำอย่างไร

1. การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ คือ การมีส่วนร่วมในการสนับสนุนด้านทรัพยากร การบริหาร การประสานความร่วมมือ การทำกิจกรรมต่าง ๆ ตลอดจนการปรับปรุงแก้ไข ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติงาน

2. การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ไม่ว่าจะเป็นผลประโยชน์ทางด้านวัตถุ ผลประโยชน์ทางสังคม หรือผลประโยชน์ส่วนบุคคล

3. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล คือ การมีส่วนร่วมในงานในการให้ข้อมูล การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การเสนอผลการปฏิบัติงาน ตลอดจนการเสนอแนวคิดในการปรับปรุงและแก้ไขงานต่าง ๆ ให้ดียิ่งขึ้น

จากการศึกษาแนวคิดและทฤษฎีการมีส่วนร่วมนั้น การมีส่วนร่วม หมายถึง การสื่อสารร่วมกันระหว่างกลุ่มบุคคล กลุ่มองค์กร เพื่อให้เกิดกิจกรรมตามที่กลุ่มคนนั้น ๆ มุ่งหวัง ในการดำเนินกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่ง ทั้งเป็นทางการและไม่เป็นทางการ ซึ่งการมีส่วนร่วมจะเกี่ยวข้องกับกระบวนการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานพัฒนาาร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมการดำเนินการและร่วมรับผลประโยชน์ โดยมีเป้าหมายเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายร่วมกันของกลุ่ม

แนวคิดทรัพยากรธรรมชาติ

นงนภัส คู่ขวัญ เทียงกลม (2554) ความหมาย ของทรัพยากรธรรมชาติทรัพยากรธรรมชาติ คือ สิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ที่ธรรมชาติได้สร้างไว้ ซึ่งมนุษย์สามารถนำใช้ประโยชน์ ในการดำรงชีวิตได้ ได้แก่ ดิน น้ำ ป่าไม้ พืชพันธุ์ สัตว์ป่า แร่ธาตุ อากาศ สถานที่นันทนาการ รวมถึงมนุษย์ชาติ

สุกาญจน์ รัตนเลิศนุสรณ์ (2546) ได้ให้ความหมายของทรัพยากรธรรมชาติได้เป็น 4 ประการ ดังนี้ คือ เป็นแหล่ง ที่มาของวัตถุดิบเป็นที่รองรับกิจกรรมต่าง ๆ ของมนุษย์ และ ช่วยเกื้อกูลให้ชีวิตดำรงอยู่ได้เป็นแหล่งรองรับของเสีย และ ของเหลือเศษจากขบวนการผลิตและการบริโภค ให้ ความรื่นรมย์แก่จิตใจของมนุษย์ เช่น ทิวทัศน์ ภูมิประเทศ ความงามของธรรมชาติ ดังนั้น บริการต่าง ๆ ที่มนุษย์เรา ได้รับจากทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม จึงช่วยให้มี ชีวิตรอดอยู่ได้ และสามารถทำให้ คุณภาพชีวิตของมนุษย์ ดีขึ้น แต่ทั้งนี้ จะต้องอยู่ภายใต้เงื่อนไขของการรู้จักใช้ ประโยชน์จาก ทรัพยากรธรรมชาติอย่างชาญฉลาด และมีการจัดการ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้เป็น ระบบ อย่างเหมาะสม โดยจะต้องคำนึงถึงขีดความสามารถ

ประมาณ เทพสงเคราะห์ (2558) ได้ให้ความหมายทรัพยากรธรรมชาติว่า เป็นทุนชุมชนประเภท หนึ่งที่มีความสำคัญยิ่งต่อวิถีชุมชนซึ่งชุมชนทุกแห่งย่อมมีวิถีชุมชนอยู่บนพื้นฐานของทุน ทรัพยากรธรรมชาติ ที่สั่งสมสืบต่อกันมาช้านานในชุมชน จนกลายเป็นระบบคุณค่าอย่างหนึ่งที่เอื้อต่อ การดำรงอยู่และการพัฒนาชุมชน ประเด็นจึงอยู่ที่ว่าชุมชนแต่ละแห่งมีกระบวนการในการจัดการความรู้ เพื่อดึงเอาทุนทรัพยากรธรรมชาติ ในชุมชนซึ่งเป็นความรู้ที่ฝังลึกอยู่ในคน ให้ปรากฏออกมาเป็น ความรู้ ที่เปิดเผยได้มากน้อยแค่ไหนอย่างไร ต่อมาเมื่อแนวคิดการปรับตัวของชุมชนเนื่องจากมีการขยายตัวของ ชุมชน ทรัพยากรในพื้นที่ถูกใช้จำนวนมากวัฒนธรรมของชุมชนเมืองเข้ามาในชุมชนชนบท การพัฒนา อาชีพชุมชน การพัฒนาตามแนววัฒนธรรมชุมชนได้รับความนิยมมากขึ้นและกลายเป็นกระแสทางเลือก ใหม่ในการพัฒนาชุมชนต่าง ๆ ในพื้นที่บริเวณนี้จึงมีการจัดตั้งกลุ่มชาวบ้านขึ้นเป็นจำนวนมากเพื่อพัฒนา ชุมชนของตนในมิติต่าง ๆ ตามวัตถุประสงค์ของกลุ่ม ซึ่งกลุ่มชาวบ้านเหล่านี้ต่างก็มี การจัดการความรู้ บนฐานทุนทรัพยากรธรรมชาติของชุมชนตนเอง

ทรัพยากรธรรมชาติ หมายถึง สิ่งที่ปรากฏอยู่ ตามธรรมชาติหรือสิ่งที่ขึ้นเองอันวยประโยชน์แก่มนุษย์ และธรรมชาติด้วยกันเอง และจากการศึกษาแนวคิดหรือ ความหมายของคำว่า ยุทธศาสตร์ ผู้ศึกษาได้นำมาสรุปเป็น ความหมายของยุทธศาสตร์ หมายถึง แนวทางการพัฒนา เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่ง สุกาญจน์ รัตนเลิศนุสรณ์ (2546)

ความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติ

ทรัพยากรธรรมชาติมีความสำคัญต่อมนุษย์มากเพราะมนุษย์ใช้ทรัพยากรธรรมชาติเป็นปัจจัยสี่และเครื่อง อำนวยความสะดวกในการดำเนินชีวิต ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีการอนุรักษ์และตระหนักถึงความสำคัญของ ทรัพยากรธรรมชาติอย่างจริงจัง เนื่องจากเหตุผลดังต่อไปนี้

1. ทรัพยากรบางอย่างเป็นทรัพยากรธรรมชาติสิ้นเปลือง เมื่อใช้แล้วไม่สามารถงอกเงยหรือนำกลับ มาใช้ใหม่ได้ เช่น แร่ธาตุหรือหรือทรัพยากรธรรมชาติที่มีการเปลี่ยนแปลงคุณสมบัติไปหลังจากมนุษย์นำไปใช้ ส่งผลให้มนุษย์ขาดแคลนทรัพยากรนั้นในการดำรงชีพในอนาคต ดังนั้นเพื่อให้มนุษย์มีทรัพยากรใช้ตลอดไป มนุษย์ควรศึกษาเกี่ยวกับวิธีการใช้ทรัพยากรให้สอดคล้องกับหลักการอนุรักษ์วิทยา มีมาตรการในการใช้ ป้องกัน และควบคุมอย่างมีประสิทธิภาพเหมาะสมกับชนิดของทรัพยากรนั้น ๆ
2. อัตราการเกิดของประชากรเพิ่มขึ้น แต่ทรัพยากรมีจำกัด ไม่เพียงพอกับความความต้องการที่เพิ่มขึ้น ดังนั้นถ้าหากไม่อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ โอกาสที่จะหมดไปมีมาก
3. ทรัพยากรธรรมชาติช่วยส่งเสริมความเจริญทางด้านเศรษฐกิจของประเทศ ถ้าหากประชาชนรู้จักวิธี การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ จะส่งผลให้ประเทศนั้นเกิดความมั่นคงตลอดไป
4. ทรัพยากรธรรมชาติก่อให้เกิดความเจริญทางวัฒนธรรม เช่น โบราณสถาน โบราณวัตถุ สามารถ เป็นแหล่งพักผ่อนหย่อนใจของมนุษย์ได้ นั่นคือทรัพยากรธรรมชาติอยู่ในสภาพที่ปราศจากมลพิษทางทัศนียภาพ ส่งผลให้มนุษย์มีสภาพทางร่างกาย อารมณ์ และจิตใจที่ดีตลอดไป

จักรพันธ์ ปัญจะสุวรรณ (2546) ซึ่งหากมนุษย์ไม่เห็นถึงความสำคัญของการอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติแล้ว ย่อมทำให้มนุษย์ได้รับ กระทบต่าง ๆ ที่เกิดจากการขาดแคลนในหลาย ๆ ด้าน เช่น การขาดแคลนปัจจัยสี่ ระบบสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ อยู่ในภาวะสมดุล เกิดปัญหามลพิษ และสุดท้ายทำให้คุณภาพชีวิตของมนุษย์เสื่อมลง

ประเภทของทรัพยากรธรรมชาติ

(สุกาญจน์ รัตนเลิศนุสรณ์, 2546) ทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ทั้งหมดสามารถจัดเป็นหมวดหมู่ได้ 3 ประเภทใหญ่ ๆ ด้วยกันคือ 1) ทรัพยากรธรรมชาติที่ใช้ไม่หมด 2) ทรัพยากรธรรมชาติที่สามารถนำมาใช้ใหม่ได้ และ 3) ทรัพยากรธรรมชาติสิ้นเปลืองหรือใช้แล้วหมดไปเพื่อความสะดวกในการศึกษา

1. ทรัพยากรธรรมชาติที่ใช้ไม่หมด

ทรัพยากรธรรมชาติที่ใช้ไม่หมดเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่มีปริมาณมากเกินความต้องการที่มวลมนุษย์จะนำมาใช้ประโยชน์ แต่หากนำมาใช้ผิดวิธีหรือขาดการบำรุงรักษาแล้ว คุณภาพของทรัพยากรธรรมชาตินั้นอาจจะเปลี่ยนไป และทำให้มีคุณสมบัติไม่เหมาะสมที่จะนำมาใช้อีก ได้แก่ อากาศและน้ำในระบบนิเวศ (สุกาญจน์ รัตนเลิศสุรณ, 2546)

1.1 อากาศเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่อย่างเหลือเฟือ และปรากฏกระจายครอบคลุมพื้นที่ทุก ส่วนของโลก อากาศเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่มีความจำเป็นต่อการดำรงชีวิตมาก ถ้าหากมนุษย์ไม่มีอากาศหายใจ เพียง 2-3 นาที ก็จะเสียชีวิตทันที (Dicken and Pitts, 1970) นอกจากนี้อากาศยังมีความสำคัญ ต่อพืชพรรณธรรมชาติ และเป็นส่วนประกอบที่สำคัญของดินและสัตว์นานาชนิดอีกด้วย

1.2 น้ำในระบบนิเวศ ซึ่งประกอบด้วยน้ำผิวดิน น้ำใต้ดิน ความชื้นในบรรยากาศ และน้ำที่อยู่ในรูปของน้ำแข็ง ซึ่งน้ำเหล่านี้จะสลับเปลี่ยนหมุนเวียนสถานะอยู่ตลอดเวลา โดยอาศัยพลังงานความร้อนจาก ดวงอาทิตย์ สำหรับทรัพยากรน้ำ แม้ว่าจะมีอยู่มาก แต่ก็มิได้แพร่กระจายไปตามผิวโลกเหมือนกับอากาศกล่าวคือ ในบางแห่งจะมีปริมาณน้ำอยู่มาก แต่บางบริเวณจะเกิดการขาดแคลนน้ำอย่างรุนแรง ทั้งนี้เนื่องมาจาก 1) ฝนตกน้อย 2) น้ำที่มีอยู่ขาดคุณภาพที่จะนำมาใช้ เช่น มีแร่ธาตุผสมอยู่มากเกินไป หรือน้ำเกิดมลพิษ และ 3) ไม่มีแหล่งน้ำจัดอยู่ใกล้เคียง

2. ทรัพยากรธรรมชาติที่สามารถนำมาใช้ใหม่ได้

ทรัพยากรธรรมชาติกลุ่มนี้จะปรากฏอยู่บนผิวโลกเป็นแห่ง ๆ ถ้าหากมีการบำรุงรักษาอย่างถูกต้องตาม หลักอนุรักษ์วิทยาแล้ว ทรัพยากรธรรมชาติเหล่านี้สามารถคงอยู่ และมนุษย์ก็สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้ ตลอดไป ซึ่งได้แก่ ดิน ป่าไม้ ทุ่งหญ้า และสัตว์ป่า

2.1 ดินเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่มีความผูกพันกับวิถีการดำรงชีวิตของมนุษย์มากที่สุดทั้งในอดีต ปัจจุบัน และอนาคต เนื่องจากดินเป็นบ่อเกิดของปัจจัยสี่ อันได้แก่ ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม อาหาร และ ยารักษาโรค แม้ว่าดินจะครอบคลุมพื้นโลกอย่างกว้างขวาง แต่ก็มีคุณสมบัติที่เหมาะสมสำหรับนำมาใช้เพื่อการ เพาะปลูกพืชผลแตกต่างกัน การที่มนุษย์นำดินมาใช้ติดต่อกันเป็นเวลานาน โดยปราศจากการบำรุงรักษา จะทำให้ สภาพของดินเสื่อมโทรม และในที่สุดก็จะไม่สามารถนำมาใช้เพื่อการเพาะปลูกได้ แต่ถ้าหากทำการบำรุงรักษา อย่างดี ก็จะสามารถนำดินมาใช้ปลูกพืชผลและให้ผลผลิตได้อย่างสม่ำเสมอตลอดไป เช่น ดินที่ใช้ในการเพาะปลูก ในประเทศจีน ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาถึง 4,000 ปี ความอุดมสมบูรณ์ของดินก็ยังคงสภาพเดิม (วิชัย เทียนน้อย, 2542) เพราะชาวจีนได้ชื่อว่าเป็นกลุ่มที่รักษาทรัพยากรดินได้ดีมาก และปัจจุบันก็สามารถปรับปรุงดินโดยอาศัย

เทคโนโลยีทางการเกษตรสมัยใหม่เข้ามาช่วย เช่น จัดระบบการระบายน้ำ การใส่ปุ๋ย และการเพิ่มธาตุบางชนิด ที่ดินขาดแคลนลงไป ซึ่งเป็นผลทำให้พื้นดินที่ถูกทอดทิ้งสามารถนำมาใช้ประโยชน์ต่อไปได้

2.2 ป่าไม้จัด เป็นทรัพยากรที่สามารถนำมาใช้ใหม่ได้เช่นเดียวกัน เพียงแต่จะต้องอาศัยเวลาเท่านั้น ทั้งนี้เพราะกว่าต้นไม้จะเจริญเติบโตถึงขั้นที่จะนำมาใช้ประโยชน์ได้ต้องใช้เวลายาวนาน พื้นที่ป่าไม้ที่ถูกถากถางไป ถ้าหากไม่นำไปใช้ประโยชน์ทางด้านอื่นแล้ว อีกไม่นานนักพื้นที่แห่งนี้จะมีไม้รุ่นที่สองปรากฏขึ้นและพัฒนาเป็นป่า ไม้ต่อไป ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า มนุษย์สามารถบำรุงรักษาป่าให้คงอยู่ในสภาพเดิมและนำมาใช้ใหม่ได้ แม้แต่ป่าที่ เสื่อมโทรมแล้วยังสามารถปรับปรุงให้กลายเป็นป่าไม้ที่อุดมสมบูรณ์ได้อีก

2.3 สัตว์ป่า สัตว์ป่าจัด เป็นทรัพยากรธรรมชาติที่มนุษย์ได้พึ่งพาอาศัยเพื่อการดำรงชีพมาตั้งแต่ บรรพกาล ปริมาณสัตว์ป่าจะมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับควบคุมของสภาพธรรมชาติ และจากการกระทำของมนุษย์ เป็นสำคัญ การที่สัตว์ป่าถูกทำลายลงอย่างรวดเร็ว จนเป็นเหตุทำให้สัตว์ป่าบางชนิดสูญพันธุ์หรือใกล้จะสูญพันธุ์ มีสาเหตุมาจาก 1) การใช้อาวุธที่ทันสมัยมาล่าสัตว์ป่า และ 2) ถิ่นที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่าถูกทำลาย เนื่องจากการ เจริญเติบโตทางด้านเศรษฐกิจของมนุษย์ ถึงกระนั้นก็ตาม โดยทั่วไปถ้าหากลดอัตราการล่าสัตว์ป่าลงและฟื้นฟูถิ่น ที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่าให้ได้รับความปลอดภัยแล้ว การเพิ่มปริมาณสัตว์ป่าจะสามารถกระทำได้ในช่วงระยะเวลาไม่ นานนัก แต่ถ้าหากปล่อยให้ถิ่นที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่าถูกทำลายต่อไป และเพิ่มปริมาณการล่า อีกไม่นานสัตว์ป่าหลายชนิดคงสูญพันธุ์ไปจากโลกอย่างแน่นอน

3. ทรัพยากรธรรมชาติสิ้นเปลืองหรือใช้แล้วหมดไป

ทรัพยากรธรรมชาติประเภทนี้เป็นทรัพยากรธรรมชาติที่นำมาใช้แล้วหมดไป ไม่สามารถนำมาตัดแปลง หรือบูรณะเพื่อนำมาใช้ได้อีก เช่น แร่ธาตุ และทิวทัศน์ที่สวยงาม

3.1 แร่ธาตุโดยทั่วไปจัด เป็นทรัพยากรธรรมชาติที่ใช้แล้วสิ้นเปลือง แต่มีแร่ธาตุบางชนิด เช่น เหล็ก อะลูมิเนียม ทองแดง เงิน และทองคำ เมื่อนำมาใช้แล้วสามารถนำมาเปลี่ยนรูปแบบเพื่อใช้งานอื่นได้อีก แต่ แร่ธาตุส่วนใหญ่จะหมดไปเมื่อถูกขุดขึ้นมาใช้ ตัวอย่างเช่น กลุ่มแร่เชื้อเพลิง แร่โลหะที่นำมาใช้ทำปุ๋ย หรือ เคมีภัณฑ์ และแร่กัมมันตรังสี เป็นต้น แร่ธาตุเหล่านี้แม้จะเกิดขึ้นเองภายใต้พื้นพิภพ แต่ต้องอาศัยระยะเวลา อันยาวนานในการวิวัฒนาการ ซึ่งถ้าหากอัตราการใช้แร่ธาตุดำเนินต่อไปอย่างนี้แล้ว คาดว่าการขาดแคลนแร่ธาตุ จะต้องเกิดขึ้นแน่นอนในอนาคตอันใกล้ และจะมีราคาสูงขึ้นเป็นลำดับ

3.2 ทิวทัศน์ที่สวยงาม จัด เป็นทรัพยากรธรรมชาติสิ้นเปลือง เพราะถ้าหากนำสถานที่ซึ่งเป็นทิวทัศน์ที่ สวยงามมาใช้โดยปราศจากการบำรุงรักษาหรือปล่อยให้ถูกทำลายไป ไม่ว่าจะเป็น้ำตก หาดทราย หรือ แหล่งน้ำ จะยากลำบากในการบูรณะให้คืนสภาพความสวยงามให้เหมือนเดิม ด้วยเหตุนี้

เอง การรักษาสภาพ ธรรมชาติที่สวยงาม จึงจำเป็นต้องรีบดำเนินการ เพราะถ้าหากความสวยงามของ ทิวทัศน์เหล่านั้นหมดไป ก็ยากที่จะหาแหล่งอื่นมาทดแทนได้ (สุกาญจน์ รัตนเลิศสรณ์, 2546)

วิกฤตการณ์ทรัพยากรธรรมชาติ

เป็นที่น่าสังเกตว่าในอดีตที่ผ่านมา การทำลายทรัพยากรธรรมชาติจะมีความรุนแรงมากขึ้น เป็นลำดับ ตั้งแต่ในช่วงตอนกลางของคริสต์ศตวรรษที่ 20 เป็นต้นมา คือราว 40 กว่าปีที่ผ่านมาเอง อัตราการสูญเสียทรัพยากรธรรมชาติของโลกเพิ่มขึ้นอย่างน่าวิตก สัตว์ป่าบางชนิดได้สูญพันธุ์ไป ป่าไม้ ของโลกลดน้อยลง พื้นที่ ภูเขาถูกถากถางเพื่อใช้ทำการเพาะปลูกเป็นจำนวนมาก มลพิษที่เกิดขึ้นกับ น้ำและอากาศในบางแห่งก็อยู่ใน ภาวะวิกฤต และแร่ธาตุบางชนิดเริ่มมีราคาสูงขึ้น สาเหตุสำคัญที่ทำให้ ทรัพยากรธรรมชาติของโลกถูกทำลายจนเกิดวิกฤตการณ์ทรัพยากรธรรมชาติในปัจจุบัน ได้แก่

1. การเพิ่มของจำนวนประชากร

ในสมัยก่อนปริมาณทรัพยากรธรรมชาติมีมากกว่าจำนวนประชากรมาก การประกอบอาชีพ จะอาศัย สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติเพื่อการดำรงชีวิต เช่น การล่าสัตว์ เก็บหาของป่า และการจับ ปลา เป็นต้น ต่อมาเมื่อ จำนวนประชากรของโลกค่อย ๆ เพิ่มขึ้น การดำเนินชีวิตเริ่มเป็นไปด้วยความ ยากลำบาก มีอาชีพใหม่ ๆ เกิดขึ้น เช่น การเพาะปลูกและการทำอุตสาหกรรม จึงทำให้พืชพันธุ์ ธรรมชาติบางแห่งถูกทำลายลงอย่างสิ้นเชิง ทรัพยากรธรรมชาตินานาชนิดถูกนำมาใช้เป็นวัตถุดิบป้อน โรงงานอุตสาหกรรม เพื่อผลิตสินค้าและเครื่องอำนวยความสะดวกให้แก่ประชากรที่เพิ่มมากขึ้น กล่าวคือ ในช่วงปี พ.ศ. 2512 ประชากรของโลกเพิ่มสูงขึ้นมากกว่าอดีต ถึง 25 เท่า แต่พอถึงปี พ.ศ. 2536 จำนวนประชากรเพิ่มขึ้นเป็น 40 เท่า (สถาบันประชากรศาสตร์, 2537) และ เมื่อจำนวน ประชากรของโลกเพิ่มมากขึ้น อัตราการทำลายทรัพยากรธรรมชาติก็เพิ่มขึ้นด้วยเช่นกัน

2. การขยายตัวทางด้านเศรษฐกิจ

ความเจริญทางเศรษฐกิจทำให้มาตรฐานการดำรงชีวิตของประชากรสูงตามไปด้วย มีการ บริโภคทรัพยากร เกินกว่าความจำเป็นขั้นพื้นฐาน มีความต้องการเครื่องอำนวยความสะดวกนานา ชนิด ทั้งปริมาณและคุณภาพ จึง ทำให้ทรัพยากรธรรมชาติถูกเร่งมาใช้เพื่อการดังกล่าวเพิ่มมากยิ่งขึ้น และสิ้นเปลืองไปก่อนกาลอันสมควร เช่น การถากถางป่าไม้เพื่อนำพื้นที่มาทำไร่ขนาดใหญ่ หรือการ ตัดไม้เพื่อการค้าของนายทุน เป็นต้น

3. ความเจริญก้าวหน้าทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

ความเจริญก้าวหน้าทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ทำให้มีการประดิษฐ์เครื่องมือ เครื่องใช้ที่ ทันสมัยและมีประสิทธิภาพในการทำงานสูง และมนุษย์ก็นำเครื่องมือเครื่องใช้เหล่านั้นมาใช้ เพื่ออำนวยความสะดวก โดยไม่สอดคล้องกับหลักการอนุรักษ์วิทยา เช่น การใช้ไฟฟ้าในการตัด โค่นต้นไม้ การใช้อาวุธสงคราม ที่ร้ายแรงในการล่าสัตว์ป่า การใช้ปุ๋ยและยาปราบศัตรูพืชเพื่อเพิ่ม

ผลผลิตทางการเกษตร การใช้รถจักรใน การเตรียมดินเพื่อการเกษตร ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะมีผลดีในแง่เศรษฐกิจ แต่จะส่งผลเสียต่อทรัพยากรธรรมชาติ เช่น พืชพรรณธรรมชาติถูกทำลายอย่างรวดเร็วและถาวรจากการใช้รถแทรกเตอร์ในการเตรียมดินเพื่อการเพาะปลูก การใช้สารเคมีทำให้เกิดมลพิษในน้ำและในอากาศ พื้นดินบางแห่งหมดความอุดมสมบูรณ์ และการใช้อาวุธ สงครามทำให้สัตว์ป่าถูกล่าจนสูญพันธุ์ เป็นต้น

4. ประชากรขาดความรู้

ทรัพยากรธรรมชาติของโลกเป็นจำนวนไม่น้อยที่ถูกทำลายไปด้วยความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ เป็นต้นว่า การเผาป่าไม้เพื่อนำพื้นที่มาใช้ทำไร่ ทั้ง ๆ ที่พืชผลที่ผลิตได้มีราคาต่ำกว่าต้นไม้ที่เผาทิ้ง และการทำลายวัชพืชที่ ปกคลุมดิน ซึ่งจะทำให้ผิวดินเกิดการกัดเซาะจากตัวการธรรมชาติต่าง ๆ ได้อย่างง่ายดาย

5. การนันทนาการ

การสูญเสียทรัพยากรธรรมชาติที่เกิดจากการนันทนาการ จะปรากฏให้เห็นได้อย่างชัดเจนเกี่ยวกับ ทรัพยากรสัตว์ป่า ตามปกติแล้วการล่าสัตว์ป่าเพื่อการยังชีพของชาวบ้านจะแตกต่างไปจากการล่าสัตว์ป่าเพื่อการ นันทนาการของชาวเมือง เพราะเครื่องมือที่ใช้แตกต่างกันมาก การล่าสัตว์ป่าเพื่อการยังชีพของชาวบ้าน จะล่า เฉพาะสัตว์ป่าที่ใช้เป็นอาหารและสัตว์ป่าที่มีขนาดเล็ก แต่ชาวเมืองจะล่าสัตว์ป่าทุกชนิดและทุกขนาด โดยใช้อาวุธ ที่ทันสมัย จึงทำให้สัตว์ป่าถูกล่าเป็นจำนวนมาก ยิ่งไปกว่านั้น การล่าสัตว์ป่าของชาวเมืองมักจะทำเพื่อความ สนุกสนานและต้องการจะนำส่วนใดส่วนหนึ่งไปใช้ประโยชน์เท่านั้น เช่น ล่าช้างป่าเพื่อต้องการเพียงงา ช้างกวาง เพียงเพื่อต้องการเขา หรือยิงเสือเพื่อต้องการแค่นั้น เป็นต้น ส่วนอื่น ๆ ของสัตว์ป่าที่จะนำมาใช้ประโยชน์ได้ หลายอย่างกลับถูกทิ้งให้เน่าเปื่อยอยู่ในป่า ซึ่งเป็นการกระทำที่ก่อให้เกิดการสูญเปล่าของทรัพยากรธรรมชาติอย่าง

6. สงคราม

ภาวะสงครามจะเป็นตัวกระตุ้นให้มีการนำเอาทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่มาใช้มากยิ่งขึ้น เช่น กรณี สงครามระหว่างอิรักกับอิหร่าน ซึ่งปรากฏว่าประเทศทั้งสองเร่งผลิตน้ำมันดิบเพื่อส่งออกเป็นจำนวนมากขึ้น เพื่อ นำเงินตราไปจัดซื้ออาวุธยุทโธปกรณ์มาใช้ในการต่อสู้ซึ่งกันและกัน ในขณะเดียวกันทรัพยากรมนุษย์ก็ถูกนำมาใช้ เพื่อประหัตประหารกัน อาวุธยุทโธปกรณ์ต่าง ๆ ที่สร้างขึ้นมาจากทรัพยากรธรรมชาติ ก็ถูกทำลายไปก่อนจะถึง เวลาอันสมควร

7. การดำเนินนโยบายของรัฐบาลประสิทธิภาพ

สาเหตุนี้ นับว่าเป็นสิ่งสำคัญ เพราะนโยบายต่าง ๆ ของรัฐบาลแต่ละยุคแต่ละสมัยได้เล็งเห็นความสำคัญ ของการจัดการทรัพยากรธรรมชาติน้อยมาก แม้ว่ารัฐบาลจะมีกฎหมายเป็นเครื่องมือ และมีหน่วยงานที่รับผิดชอบ ในการจัดการเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติชนิดนั้น ๆ แล้วก็ตาม แต่ในทางปฏิบัติ หน่วยงานที่รับผิดชอบเหล่านั้น กลับไปแสวงหาผลประโยชน์เสียเอง จึงทำให้กฎหมายที่

มีอยู่ขาดความศักดิ์สิทธิ์ เช่น กรมป่าไม้ไม่มีเจ้าพนักงาน ป่าไม้อยู่ทั่วประเทศ และมีตำรวจป่าไม้ช่วยในการปราบปรามผู้ที่กระทำผิดเกี่ยวกับป่าไม้ แต่ปรากฏว่า ป่าไม้ขอ ประเทศไทยถูกทำลายไปจนเหลือป่าที่สมบูรณ์จริง ๆ น้อยกว่า 28% อันเป็นเหตุให้รัฐบาลต้องประกาศ ทั่วประเทศเมื่อไม่นานมานี้เอง หรือกรมประมงซึ่งมีหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการรักษาสัตว์น้ำ แต่ยังไม่ค่อย ชาวประมงจับปลาในช่วงฤดูวางไข่ ไข่เหวนที่มีตลิ่งมากจนทำให้ปลาที่ไม่ได้ขนาดถูกจับมาบริโภค ระเบิดและสารเคมีในการจับปลาตามแหล่งน้ำต่าง ๆ ซึ่งทำให้ทรัพยากรสัตว์น้ำทั้งน้ำจืดและน้ำเค็ม

แนวคิดเกี่ยวกับทรัพยากรป่าไม้

ความหมายของทรัพยากรป่าไม้

ป่าไม้เป็นทรัพยากรธรรมชาติที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อสิ่งมีชีวิตไม่ว่าจะเป็นมนุษย์หรือสัตว์อื่น ๆ เพราะป่าไม้มีประโยชน์ทั้งการเป็นแหล่งวัตถุดิบของปัจจัยสี่ คือ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัยและยารักษาโรคสำหรับมนุษย์ และยังมีประโยชน์ในการรักษาสมดุลของสิ่งแวดล้อม ถ้าป่าไม้ถูกทำลายลงไปมาก ๆ ย่อมส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ เช่น สัตว์ป่า ดิน น้ำ อากาศ ฯลฯ เมื่อป่าไม้ถูกทำลาย จะส่งผลไปถึงดินและแหล่งน้ำด้วย เพราะเมื่อเผาหรือถางป่าไปแล้ว พื้นดินจะโล่งขาดพืชปกคลุม เมื่อฝนตกลงมาก็จะชะล้างหน้าดินและความอุดมสมบูรณ์ของดินไป นอกจากนี้เมื่อขาดต้นไม้คอยดูดซับน้ำไว้ น้ำก็จะไหลบ่าท่วมบ้านเรือน และที่ลุ่มในฤดูน้ำหลากพอลงฤดูแล้งก็ไม่มีน้ำซึมได้ดินไว้หล่อเลี้ยงต้นน้ำลำธารทำให้แม่น้ำมีน้ำน้อย ส่งผลกระทบต่อมาถึงระบบเศรษฐกิจและสังคม เช่น การขาดแคลนน้ำในการชลประทานทำให้ทำนาไม่ได้ผลขาดน้ำมาผลิตกระแสไฟฟ้า (สุกาญจน์ รัตนเลิศนุสรณ์, 2546)

แนวคิดเกี่ยวกับพระราชดำริด้านป่าไม้ของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร

ป่าไม้เป็นทรัพยากรธรรมชาติที่เอื้ออำนวยประโยชน์ทั้งทางตรง และทางอ้อมให้แก่ มวลมนุษยชาติ ช่วยควบคุมให้สภาพดินฟ้าอากาศอยู่ในสภาพปกติ รักษาต้นน้ำลำธาร พันธุ์พฤษชาติ และสัตว์ป่า อีกทั้งยังเป็นที่พักผ่อนหย่อนใจ ป่าไม้เป็นแหล่งทรัพยากรธรรมชาติที่มนุษย์ได้บริโภคใช้สอย ได้ประกอบอาชีพด้านการทำไม้ เก็บของป่า การอุตสาหกรรมไม้แปรรูปและผลิตภัณฑ์สำเร็จรูปที่ใช้วัตถุดิบจากไม้ และของป่า แต่สภาพปัจจุบันมีแรงผลักดันให้เกิดการบุกรุกทำลายป่าไม้ เพื่อบุกเบิกพื้นที่ทำการเกษตร ลักลอบตัดไม้ป้อนโรงงานอุตสาหกรรม และเผ่าถ่าน นอกจากนี้ การเร่ง

การดำเนินงานบางโครงการ เช่น การก่อสร้างถนน สร้างเขื่อน ทำให้มีการตัดไม้ โดยไม่คำนึงถึงการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ป่าไม้จึงมีเนื้อที่ลดลงตามลำดับ และบางแห่งอยู่ในสภาพเสื่อมโทรมอย่างมาก

พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ทรงมุ่งเน้นการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าไม้เป็นแนวทางหลักในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ ด้วยทรงตระหนักถึงความสำคัญของป่าไม้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาภัยแล้ง น้ำท่วมฉับพลัน และการพังทลายของดินอย่างรุนแรง จึงมีพระราชหฤทัยมุ่งมั่นที่จะแก้ไข ปรับปรุง และพัฒนาป่าให้อยู่ในสภาพสมบูรณ์ดังเดิม พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ทรงเล็งเห็นว่าการจัดการทรัพยากรป่าไม้ มีความเกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ทรัพยากรแหล่งน้ำ จึงทรงเน้นการอนุรักษ์และพัฒนาป่าต้นน้ำเป็นพิเศษ จากแนวพระราชดำริของพระองค์ก่อให้เกิดโครงการพัฒนาและบำรุงป่าไม้จำนวนมากทั่วประเทศ โดยเฉพาะป่าไม้ที่เป็นต้นน้ำลำธารให้คงสภาพอยู่เดิม เพื่อป้องกันอุทกภัยต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้น ในขณะเดียวกัน ก็ถนอมน้ำไว้ใช้สำหรับหล่อเลี้ยงแม่น้ำลำธารด้วย กรมประชาสัมพันธ์ (2560)

มูลนิธิชัยพัฒนา (2560) กล่าวว่า นอกเหนือไปจากการให้ความสำคัญกับเรื่องของดินและน้ำแล้ว แนวคิดและทฤษฎีของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ในโครงการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำรินั้น ยังคำนึงถึงความสอดคล้องเกื้อกูลกันระหว่างการพัฒนาและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างเคร่งครัดมาโดยตลอด ความเข้าใจถ่องแท้ถึงธรรมชาติและสภาวะตามธรรมชาติ ตลอดจนความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติของพระองค์นั้นทำให้เกิดแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมหลากหลายไม่ว่าจะเป็นเรื่องของทรัพยากรป่าไม้ และเรื่องของการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมในด้านต่าง ๆ ซึ่งในส่วนแรกนี้ ตัวอย่างที่พอจะแสดงให้เห็นเป็นสังเขป คือ

ป่าไม้ 3 อย่างเป็นแนวคิดของการผสมผสานความต้องการในการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ ควบคู่ไปกับความต้องการด้านเศรษฐกิจและสังคม กล่าวคือ เพื่อป้องกันมิให้เกษตรกรเข้าบุกรุกทำลายป่าไม้ เพื่อนำมาใช้ประโยชน์ จึงควรให้ดำเนินการปลูกป่า 3 อย่าง เพื่อประโยชน์ 4 อย่าง ป่าสำหรับไม้ใช้สอย ป่าสำหรับเป็นไม้ผล และป่าสำหรับเป็นเชื้อเพลิง ป่าหรือสวนป่าเหล่านี้นอกจากเป็นการเกื้อกูลและอำนวยประโยชน์ 3 อย่างนั้นแล้ว ป่าไม้มิว่าจะเป็นชนิดใดก็จะอำนวยประโยชน์ในการอนุรักษ์ดินและน้ำ และคงความชุ่มชื้นเอาไว้ อันเป็นการอำนวยประโยชน์ อย่างที่ 4 ซึ่งเป็นผลพลอยได้

“ปลูกป่าโดยไม่ต้องปลูก” เป็นอีกตัวอย่างที่แสดงถึงความเข้าพระทัยอย่างลึกซึ้งในวิถีแห่งธรรมชาติ โดยที่พระราชทานแนวคิดว่า บางครั้งป่าไม้ก็เจริญเติบโตขึ้นเองตามธรรมชาติขอเพียงไม่

ทำลายโดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์ หากปล่อยไว้ตามสภาพธรรมชาติชั่วระยะเวลาหนึ่งป่าไม้ก็จะขึ้นสมบูรณ์เอง การที่ระดมปลูกป่าด้วยความไม่เข้าใจ เช่น ทำลายหน้าดินซึ่งมีคุณค่า เลือกปลูกพันธุ์ไม้ซึ่งไม่เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่นและระบบนิเวศน์บริเวณนั้น ไม่เพียงแต่ต้นไม้ที่ปลูกไว้จะตายโดยไม่ได้ประโยชน์แล้วยังทำลายสภาพแวดล้อม จึงเป็นที่มาของคำว่า “ปลูกป่าโดยไม่ต้องปลูก” ซึ่งเป็นที่ยึดถือกันในหมู่ผู้รู้ทั่วไป

“ฝายชะลอความชุ่มชื้น” (Check Dam) แนวคิดที่เกิดจากพระปรีชาสามารถของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ที่ทรงคิดค้นขึ้นเพื่อเป็นวิธีการในการสร้างความชุ่มชื้นให้กับพื้นที่ป่าไม้ด้วยวิธีง่ายๆ และได้ประโยชน์อย่างมากคือการสร้างฝายเล็ก ๆ ให้สอดคล้องไปกับสภาพธรรมชาติ โดยการใช้วัสดุธรรมชาติที่หาได้ง่ายในท้องถิ่น ฝายชะลอความชุ่มชื้น (Check Dam) มีอยู่ 2 ประเภทคือ ฝายต้นน้ำลำธาร สำหรับกักกระแสน้ำไว้ให้ไหลช้าลง ฝายต้นน้ำลำธารสามารถซึมลงใต้ผิวดินเพื่อสร้างความชุ่มชื้นในบริเวณนั้น ฝายดักตะกอนเป็นฝายที่สร้างไว้ดักดินและทราย เพื่อไม่ให้ไหลลงสู่แหล่งน้ำเบื้องล่าง ฝายทั้ง 2 ประเภทสามารถสร้างความชุ่มชื้นและชะลอความชุ่มชื้นและระบบวงจรน้ำที่อำนวยประโยชน์แก่การฟื้นฟูและอนุรักษ์ป่าไม้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีตัวอย่างการสร้างฝายที่ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อาเภอคอยสะแก จังหวัดเชียงใหม่

ภาวดี ทะไกรราช (2558) ป่าไม้เป็นทรัพยากรธรรมชาติที่มีความสำคัญและเป็นแหล่งกำเนิดของสิ่งมีชีวิตต่าง ๆ รวมถึงเป็นแหล่งที่เอื้ออำนวยต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ เพราะป่าไม้เอื้อให้เกิดแหล่งอาหาร ที่อยู่อาศัย ยารักษาโรค และยังมีประโยชน์ในการรักษาสมดุลของสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ในผืนป่า และหากป่าไม้ถูกบุกรุกทำลายและใช้ประโยชน์อย่างไม่เห็นคุณค่าย่อมส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้อง รวมถึง วงจรวิถีชีวิตของมนุษย์และสัตว์ เพราะหากทรัพยากรป่าไม้ถูกทำลายจะส่งผลไปถึงความอุดมสมบูรณ์ของดินและแหล่งน้ำเมื่อป่าถูกเผาทำลายหรือบุกรุกถางป่าจะทำให้ดินขาดความอุดมสมบูรณ์และไม่มีต้นไม้ที่จะคอยดูดซับน้ำไว้เมื่อน้ำไหลบ่าท่วมบ้านเรือน ซึ่งการจัดการทรัพยากรป่าไม้ นับเป็นแนวทางที่สำคัญที่จะทำให้เกิดแนวทางการแก้ไขปัญหาทรัพยากรป่าไม้และทรัพยากรธรรมชาติอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะการจัดการโดยเน้นการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ซึ่งเป็นประเด็นสำคัญบนฐานแนวคิดของการส่งเสริมการให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ

ธวัชชัย สันติสุข (2549) ป่าไม้เป็นทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญและจำเป็น อย่างยิ่งต่อการดำรงชีพของมนุษย์เพราะเป็นแหล่งอำนวยประโยชน์ทั้งทางตรงและทางอ้อมแต่ในประเทศไทยสถานการณ์การจัดการป่าไม้ตั้งแต่เริ่มแรกจวบจนปัจจุบันมีปัญหามาก

ประเภทป่าไม้ของประเทศไทย

ประเทศไทยประกอบด้วยป่าชนิดต่างๆ หลายชนิด จำแนกออกได้เป็น 2 ประเภทใหญ่ๆ คือ ป่าไม่ผลัดใบ (evergreen forest) และป่าผลัดใบ (deciduous forest) (ธวัชชัย สันติสุข, 2549)

1. ป่าไม่ผลัดใบ (evergreen forest)

ป่าประเภทนี้มีเรือนยอดที่เขียวชะอุ่มตลอดปี เนื่องจากต้นไม้แทบทั้งหมดที่ขึ้นเป็นประเภทไม่ผลัดใบ เช่น ป่าดิบชื้น อย่างไรก็ตาม จะพบไม้ต้นผลัดใบขึ้นแทรกในชั้นเรือนยอดที่เขียวชะอุ่มอยู่บ้าง ขึ้นอยู่กับดินฟ้าอากาศและ ความชุ่มชื้นในดิน พื้นที่ใดที่มีความชุ่มชื้นไม่สม่ำเสมอตลอดปีหรือมีช่วงฤดูแล้งนาน จะพบต้นไม้ผลัดใบขึ้นปะปน กระจายอยู่ในชั้นเรือนยอดมากขึ้น เช่น ป่าดิบแล้ง โดยรวมแล้ว เรือนยอดของป่าดิบแล้งยังคงปรากฏ เป็นสีเขียวต่อเนื่องตลอดทั้งปี ป่าไม่ผลัดใบในประเทศไทย จำแนกออกเป็นชนิดใหญ่ๆ ได้ 14 ชนิด

2. ป่าผลัดใบ (deciduous forest)

ป่าผลัดใบเป็นป่าไม้ที่ผลัดใบตามฤดูกาล (seasonal) พบว่า ทุกภาคที่มีช่วงฤดูแล้งยาวนานชัดเจนระหว่าง 4-7 เดือน ยกเว้นภาคใต้และภาคตะวันออกเฉียงใต้ (จันทบุรี-ตราด) เมื่อถึงฤดูแล้งที่มีปริมาณความชุ่มชื้นในดิน และบรรยากาศลดลงอย่างมาก ต้นไม้ในป่าประเภทนี้จะผลัดใบร่วงลงสู่พื้นดินและเตรียมผลใบอ่อนขึ้นมาใหม่ เมื่อถึงต้นฤดูฝนหรือเมื่อป่ามีความชุ่มชื้นมากขึ้น พืชพรรณในป่าผลัดใบส่วนใหญ่เป็นพรรณไม้ผลัดใบ (deciduous species) แทบทั้งสนาผลัดใบในช่วงฤดูฝนมีเรือนยอดเขียวชะอุ่มเช่นเดียวกับป่าไม่ผลัดใบในฤดูแล้ง (มกราคม-มีนาคม) ใบไม้แห้งจะกองทับถมบนพื้นป่าทำให้เกิดไฟป่าลุกลามในป่าผลัดใบได้ง่ายแทบทุกปี ป่าผลัดใบขึ้นทั่วไปบนที่ราบเชิงเขา และบนภูเขาสูงที่ไม่เกินระดับ 1,000 เมตร (ยกเว้นป่าเต็งรัง-ไม้สน) จำแนกออกเป็น 3 ชนิด

สำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ 12 (นครศรีธรรมราช) (2558) กล่าวว่า การอนุรักษ์ป่าไม้ให้ควบคู่กับมนุษย์อย่างยั่งยืนปฏิบัติดังต่อไปนี้

1. การกำหนดนโยบายป่าไม้แห่งชาติ ซึ่งมีจำนวน 20 ข้อกำหนด เพื่อให้ผู้คนในพื้นที่ได้รักษาทรัพยากรป่าไม้ให้อยู่กับธรรมชาติตลอดไป โดยมีพื้นที่ทั่วประเทศอย่างน้อยในอัตราร้อยละ 40 ของพื้นที่ประเทศ จะต้องมีความบริหารจัดการและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

2. การปลูกป่า คือ การดำเนินงานด้านการอนุรักษ์ ซึ่งสามารถนำมาทดแทนป่าไม้ที่ถูกทำลายลงไปได้ ช่วยให้ป่าไม้ในเมืองมีมากขึ้นกว่าเดิม โดยเฉพาะพื้นที่สำคัญที่ไม่ค่อยมีต้นไม้ ป่าไม้คือชีวิตของมนุษย์ที่ต้องอยู่ร่วมกันเสมอ

3. การป้องกันไฟไหม้ป่า เป็นอีกสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ป่าไม้ลดลงในประเทศไทย โดยเฉพาะในช่วงฤดูร้อน คนในพื้นที่จะต้องทำสวนทำไร่ และเผาป่า ควรจะต้องมีการช่วยกัน รณรงค์ ไม่ให้มีการเผาป่า การเผาป่ายังส่งผลกระทบต่อมากมาย เช่น สภาพพื้นดิน มลพิษทางอากาศ เป็นต้น

4. การป้องกันอนุรักษ์ไม้ให้มนุษย์บุกรุกทำลายป่าไม้ เพื่อนำคนที่ทำผิดสำหรับการทำลายป่าไม้มาลงโทษ โดยการทำป้ายเตือน เจ้าหน้าที่รัฐจะต้องเอาจริงเอาจัง เพื่อเป็นแบบอย่างที่ดี เจ้าหน้าที่ไม่ควรทำผิดเสียเอง ทำหน้าที่อย่างตรงไปตรงมา

5. การใช้วัสดุต่าง ๆ มาทดแทนไม้ คือ หนทางหนึ่งที่สามารถช่วยให้ป่าไม้ในประเทศไทยมีมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งในอดีตคนจะสร้างบ้านด้วยไม้เป็นส่วนใหญ่ แต่ปัจจุบันสามารถทำบ้านด้วยเหล็กและปูน ซึ่งมีความแข็งแรงมากกว่าเสียวอีก แต่สำหรับบางคนยังบุกรุกในเขตอนุรักษ์ป่าไม้อยู่ จึงไม่สมควรอย่างยิ่ง เพราะต้นไม้กว่าจะเติบโตมา ต้องใช้เวลาที่นานพอสมควร ควรช่วยกันสร้างบ้านเรือนหรือสิ่งก่อสร้างด้วยปูนเหล็กจะดีกว่า

6. การช่วยกันใช้ไม้อย่างมีประสิทธิภาพและประหยัดที่สุด ในการสร้างบ้านจะต้องใช้ไม้อยู่บ้าง เราควรจะใช้อย่างประหยัดและคุ้มค่ามากที่สุด เพื่อให้ป่าไม้มีเพียงพอต่อความต้องการของมนุษย์ คิดไว้เสมอเลยว่า ถ้าขาดป่าไม้ไปมนุษย์เราคงอยู่ไม่ได้แน่ ต้องช่วยกันอนุรักษ์ให้ไม้ป่าไม้อยู่บนโลกนี้มาก ๆ เพราะในปัจจุบันป่าไม้มีจำนวนลงอย่างต่อเนื่อง (สำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ 12 (นครศรีธรรมราช), 2558)

ปัจจัยที่ทำให้เกิดป่าไม้

รัชชชัย สันติสุข (2549) ปัจจัยที่มีอิทธิพลก่อให้เกิดป่าและสังคมพืชชนิดต่าง ๆ ในประเทศไทย ไม่ได้เกิดจากปัจจัยหนึ่งปัจจัยใดโดยเฉพาะ แต่เกิดจากปฏิกริยารวมกันระหว่างปัจจัยเล็กน้อยแตกต่างกันไป ปัจจัยสำคัญที่ก่อให้เกิดป่าหรือสังคมพืช ชนิดต่าง ๆ ในประเทศไทย พอสรุปได้กว้างๆ (รัชชชัย สันติสุข, 2549) คือ

1. ดินฟ้าอากาศ (climatic) โดยเฉพาะฤดูกาลและปริมาณของฝนเฉลี่ยรายปี ตลอดจนการกระจายของฝน (จำนวนวันที่ฝนตก) ในแต่ละปี เนื่องจากประเทศไทยตั้งอยู่ในแนวเขตที่มีการแบ่งแยกฤดูกาลระหว่างฤดูฝนและ ฤดูแล้งชัดเจน (seasonal) ได้แก่ พื้นที่ภาคกลาง (ตั้งแต่บริเวณเหนือจังหวัดชุมพร) ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีปริมาณฝนเฉลี่ยรายปีประมาณ 1,050-1,470 มิลลิเมตร จำนวนวันฝนตกเฉลี่ยรายปี ระหว่าง 75-97 วัน ส่วนใหญ่ฝนตก ในช่วงเดือนพฤษภาคม-ตุลาคม ป่าส่วนใหญ่ของภาคกลาง ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นป่าชนิดที่ผลัดใบ (deciduous forest) ในฤดูแล้ง (พฤศจิกายน-เมษายน) แทบทั้งสิ้น ได้แก่ป่าเบญจพรรณหรือป่าผลัดใบผสมและป่าเต็งรัง ยกเว้นพื้นที่บริเวณหุบเขาที่ชุ่มชื้น พื้นที่ริมลำธาร แม่น้ำ ซึ่งมีความชุ่มชื้นตลอดไป ป่าทখনอยู่จะเปลี่ยนสภาพไปเป็นป่าชนิด ที่ไม่ผลัดใบ (evergreen forest) ได้แก่ ป่าดิบแล้ง (seasonal rain forest หรือ semi-evergreen forest หรือ dry evergreen forest)

พื้นที่ภาคใต้และภาคตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งมีปริมาณฝนเฉลี่ยรายปี ประมาณ 1,760-3,140 มม. จำนวนฝนตกเฉลี่ยระหว่าง 102-150 วัน ในเขตจังหวัดระนอง และตราด บางปูปริมาณฝนเฉลี่ย

รายปีสูงถึง 4,000 มิลลิเมตร. ป่าส่วนใหญ่ของภาคดังกล่าวเป็นป่าชนิดที่ไม้ผลัดใบ (evergreen) บริเวณที่มฝนตกชุกและมีช่วงฤดูแล้ง ที่ค่อนข้างสั้นหรือเกือบจะไม่มีฤดูกาลที่แบ่งแยกเป็นฤดูแล้งและฤดูฝนชัดเจน (everwet) ป่าส่วนใหญ่เป็นป่าดิบชื้น (tropical evergreen rain forest) ได้แก่ บริเวณภาคใต้ตอนล่างและจังหวัดตราด บริเวณอื่นที่มีช่วงฤดูแล้งชัดเจน (3-4 เดือน) จะมีไม้ผลัดใบ (deciduous tree) ขึ้นแทรกกระจายในหมู่ไม้ผลัดใบ (evergreen tree) ป่าประเภทนี้จึงมีลักษณะโครงสร้างคล้ายป่าดิบแล้งของภาคอื่น ๆ แต่จะแตกต่างกันบางในองค์ประกอบชนิดพรรณไม้ (floristic Composition) กล่าวได้ว่า ดินฟ้าอากาศเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุด ที่ก่อให้เกิดป่าชนิดต่าง ๆ (climatic formation) ในประเทศไทย

2. ชนิดของดินหิน (edaphic) บริเวณที่มีดินลูกอุตมสมบูรณ์ เก็บความชุ่มชื้นไว้ได้มากหรือน้อยตลอดไป จะเป็นปัจจัยกำหนดชนิดป่าที่ขึ้นอยู่แตกต่างกันไปได้อย่างมาก จากป่าบนพื้นที่มีดินตื้นไม่สมบูรณ์ แห้งแล้งและ ไม่สามารถเก็บความชุ่มชื้นในดินไว้ในฤดูแล้งได้ ในท้องถิ่นที่มีฤดูฝนและฤดูแล้งแยกกันชัดเจน ป่าส่วนใหญ่ จะเป็นประเภทป่าผลัดใบดงกลาวแล้ว ในบริเวณนี้หากพื้นที่มีดินดีค่อนข้างอุดมสมบูรณ์ก็จะเป็นป่าผลัดใบผสมหรือ ป่าเบญจพรรณ (mixed deciduous forest) โดยเฉพาะถ้าเป็นดินที่สลายมาจากหินปูน (limestone) มักจะพบไม้สักชนเป็นกลุ่มๆ หนาแน่นส่วนในที่ดินตื้นหรือดินปนทราย ดินปนลูกรัง มักจะเป็นป่าเต็งรังป่าแดงหรือป่าแพะ (deciduous dipterocarp forest) เป็นที่สังเกตว่า ป่าเต็งรังชอบดินที่มีสภาพเป็นกรด จะไม่พบป่าเต็งรัง ตามภูเขาหินปูนทั่วไป

3. ความสูงเหนือระดับน้ำทะเลปานกลาง (elevation) มีความสัมพันธ์โดยตรงกับอุณหภูมิ (temperature) และความชุ่มชื้นในอากาศ (atmospheric humidity) ภูเขาในเขตร้อนจะมีอุณหภูมิลดลง โดยเฉลี่ย 0.4-0.7 °C ต่อระดับความสูงที่เพิ่มขึ้นประมาณ 100 เมตร อุณหภูมิเฉลี่ยยิ่งลดลงมากบนภูเขาสูงประกอบกับความชุ่มชื้นที่มีมากขึ้น จากเมฆหมอก ที่มักจะปกคลุมส่นเขาและยอดเขาที่สูงเกินกว่า 1,000 เมตร ตั้งแต่ระดับความสูงประมาณ 1,900-2,565 เมตร จะอยู่ในแนวเขตปกคลุมของเมฆหมอกเกือบตลอดปี บางครั้งเรียกป่าในเขตนว่า “ป่าเมฆ” หรือ “cloud forest” ป่าส่วนใหญ่จะเป็นประเภทป่าไม้ผลัดใบประกอบด้วยพรรณไม้เขตอบอุ่น (temperate) และพรรณไม้เขตภูเขา (montane) จำนวนมาก ภูเขาสูงบางแห่งที่มียอดเขาและสันเขาเปิดโล่งประกอบด้วยหินก้อนใหญ่มากกว่าชั้นดิน จะมีพรรณไม้ในเขตอบอุ่นชนปกคลุมเป็นหย่อมเล็ก ๆ ตามซอกหิน ดุคล้ายสังคมพืชกลุ่มอัลไพน์ (subalpine vegetation) เช่นบริเวณสันเขาและยอดเขาระดับ 1,900-2,180 เมตร บนดอยเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่

4. ชีวปัจจัย (biotic) ได้แก่ป่าที่เกิดขึ้นจากมนุษย์ที่ก่อให้เกิดผลกระทบโดยตรงหรือทางอ้อม ไฟป่าที่เกิดขึ้น ประจำปีในช่วงฤดูแล้งส่วนใหญ่เกิดจากการจุดไฟเผา นาไร่ หรือจุดเผาพืชในป่า เพื่อล่าสัตว์หรือเก็บเห็ด ฯลฯ ไฟป่าที่เกิดขึ้นเป็นประจำโดยเฉพาะในป่าผลัดใบ ทำให้เกิดป่าผลัดใบผสมหรือป่าเบญจพรรณและป่าเต็งรัง ทำให้ป่าธรรมชาติดั้งเดิมเปลี่ยนแปลงสภาพเป็นป่ารุ่นป่าใสอนหรือป่าเหล่า

(secondary Growth) อันทำให้เกิดความสับสนในการระบุสังคมพืชประเภทนี้ที่จัดเป็นสังคมพืชในช่วงระยะทดแทน (successional stage) ไฟป่าเป็นปัจจัยสำคัญที่มีส่วนทำให้ชนิดป่าและสังคมพืชเปลี่ยนแปลงไปได้ โดยเฉพาะป่าผลัดใบที่มีเศษไม้ ใบไม้ร่วงหล่น เป็นเชื้อเพลิงอยู่มาก จึงเกิดไฟไหม้ลุกลามไปตามพื้นล่างของป่าเป็นประจำทุกปีพรรณไม้ในป่าประเภทนี้ จำเป็นจะต้องปรับตัวให้เข้ากับไฟป่า กล่าวคือมีเปลือกหนา ระบบรากแข็งแรงทนไฟเช่น พรรณไม้ในป่าเต็งรัง ป่าเบญจพรรณ ซึ่งจุดเป็นป่าประเภทที่อยู่ควบคู่กับไฟ เรียกว่าเป็น fire climax Community

การอนุรักษ์ป่าไม้ตามบริบทของประเทศไทย

ภูมิหทัย กิตติพัฒน์กุล และคณะ (2559) ทรัพยากรป่าไม้ของไทยมีลักษณะเป็นป่าดิบชื้นหรือป่าฝนเขตร้อน (Tropical forest) มีระบบนิเวศที่เกื้อกูลต่อการผลิตด้านเกษตรกรรม ในอดีตประเทศไทยมีพื้นที่ป่ามากกว่าครึ่งหนึ่งของพื้นที่ทั้งหมดของประเทศแต่ก็ได้มีการบุกรุกพื้นที่ป่ามีปริมาณเพิ่มมากขึ้นทุกปี อันเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจจากภาคเกษตรกรรมไปสู่ภาคอุตสาหกรรมส่งผลให้ป่าไม้เสื่อมโทรมและลดลงอย่างรวดเร็ว

สมชาย โพธิ์ตระกูล (2012) การบริหารจัดการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ที่เหมาะสมกับบริบทสังคมในสังคมไทย ทรัพยากรป่าไม้ในกรอบ 3 กรอบใหญ่คือ (1) กรอบ ปัจจัยการบริหารจัดการภายในองค์กร ซึ่งมีปัจจัยย่อยที่ส่งผล ได้แก่ ปัจจัยด้านภาวะผู้นำ ปัจจัยด้านแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน และปัจจัยค่าตอบแทนและสวัสดิการ ตามลำดับ (2) กรอบปัจจัยการบริหารจัดการภายนอก องค์กร ซึ่งมีปัจจัยย่อยที่ส่งผล ได้แก่ สภาพแวดล้อม ทางการเมือง และ (3) ปัจจัยทางด้านนโยบาย ซึ่งมีปัจจัยย่อยที่ส่งผล ได้แก่ ลักษณะหน่วยงานปฏิบัติ และปัจจัย ดังกล่าว มีอิทธิพลต่อการบริหารจัดการอนุรักษ์ ทรัพยากรป่าไม้ในประเทศไทย ใน 4 ด้านคือ ด้านการป้องกันรักษาป่าด้านการปลูกป่า ด้านการดูแลรักษาป่า และด้านการป้องกันไฟ จึงนำมาเป็นแนวทางในการบริหารจัดการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ในประเทศไทย

การอนุรักษ์ป่าไม้

1. การร่วมมือช่วยกันปลูกป่าคืนต้นไม้ให้กับธรรมชาติ เป็นการปลูกต้นไม้ใหม่เพื่อทดแทนกับป่าไม้เก่าที่ถูกโค่นทำลายไป นอกจากการปลูกในป่าแล้วเรายังสามารถปลูกได้ทุกที่ไม่เว้นแม้กระทั่งในเมืองหรือบริเวณบ้าน การปลูกต้นไม้ใหม่จะช่วยคืนต้นไม้ให้กับธรรมชาติและช่วยให้ต้นไม้เยอะมากขึ้นกว่าเดิม
2. พยายามป้องกันไม่ให้เกิดไฟป่า สาเหตุสำคัญที่ประเทศไทยมีปัญหาเรื่องป่าไม้คือการเกิดไฟป่าเผาทำลายต้นไม้ขนาดใหญ่ ในช่วงฤดูร้อนมักเห็นข่าวไฟป่าและปัญหาหมอกควันย้อนกลับมา

แนะนำว่าใครที่ต้องมีการเผาสิ่งต่าง ๆ ใกล้กับป่าไม้ควรเลือกให้ห่างไกลหรือเผาแล้วดับให้สนิทจะดีที่สุด

3. อย่าให้มนุษย์เข้าไปทำลายป่าได้ เพราะมนุษย์เราคือตัวการสำคัญที่ทำให้ป่าไม้ถูกทำลาย และทรัพยากรที่เกี่ยวข้องก็หมดลงเรื่อย ๆ การพยายามรณรงค์หรือทำสิ่งใดก็ตามเพื่อไม่ต้องการให้มนุษย์เข้าไปทำลายป่าคืออีกแนวทางที่จะช่วยให้ทรัพยากรป่าไม้เติบโตมากขึ้นกว่าเดิม

4. เลือกใช้วัสดุอื่นทดแทนการใช้ไม้ แม้ว่าไม้จะถูกเป็นวัสดุสำคัญในการทำสิ่งต่าง ๆ เช่น สร้างบ้าน แต่จริงแล้วเราสามารถเลือกใช้วัสดุอื่น ๆ แทนไม้ได้เพื่อให้ทรัพยากรป่าไม้ยังคงอยู่ต่อไปเรื่อย ๆ เช่น ปูนซีเมนต์ พลาสติก เหล็ก อะลูมิเนียม เป็นต้น วัสดุเหล่านี้ก็มีจุดเด่นต่างกันอย่างออกไป

5. ไม้แบบยั่งยืน มีประสิทธิภาพ ทำให้เกิดประโยชน์สูงสุด แต่เข้าใจได้ว่ายังไม่กี่ที่ยังคงเป็นวัสดุหลักสำคัญในการนำมาทำสิ่งต่าง ๆ แต่ถ้าจะให้ดีแนะนำว่าควรใช้ไม้ให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด เอามาสร้างผลประโยชน์ให้มากที่สุด รวมถึงร่วมกันใช้งานไม้แบบยั่งยืนด้วย

การอนุรักษ์ป่าไม้สามารถกระทำได้ดังนี้ (ราตรี ภาธา, 2540)

1. การกำหนดนโยบายป่าไม้แห่งชาติ นโยบายป่าไม้แห่งชาติ มีอยู่ 20 ข้อที่สำคัญ คือ การกำหนดให้มีพื้นที่ป่าไม้ทั่วประเทศอย่างน้อยในอัตราร้อยละ 40 ของพื้นที่ประเทศ เป็นการกำหนดแนวทางการจัดการและ การพัฒนาป่าไม้ในระยะยาว

2. การปลูกป่า เป็น การดำเนินงานด้านการอนุรักษ์ป่าไม้อย่างหนึ่ง เมื่อป่าไม้ในพื้นที่ถูกตัดฟันลงไม่ว่ากรณีใดก็ตามนโยบายการรักษาป่าไม้จะกำหนดให้มีการปลูกป่าขึ้นทดแทนและส่งเสริมให้มีการ ปลูกสร้างสวนป่าทุกรูปแบบ

3. การป้องกันไฟไหม้ป่า ไฟไหม้ป่าถือว่าเป็นอันตรายร้ายแรงที่เกิดขึ้นกับป่าไม้การฟื้นฟูกระทำได้ ยากมากไฟไหม้ป่าเกิดจากการกระทำของมนุษย์ จากความประมาทเลินเล่อ ทำให้ต้นไม้บางส่วนอาจตาย บางส่วนอาจชะงักการเจริญเติบโต และบางแห่งอาจตายหมด หากเกิดซ้ำแล้วซ้ำเล่าจนพืชหมดโอกาสแพร่พันธุ์ได้

4. การป้องกันการบุกรุกทำลายป่า การบุกรุกการทำลายป่าไม้ในปัจจุบัน จะเพิ่มความรุนแรงมากขึ้น การป้องกันทำได้โดย การทำหลักเขตป่าหรือเครื่องหมายให้ชัดเจนเพื่อบอกให้รู้ว่า เป็นเขตป่าประเภทใด การแก้ปัญหาที่สำคัญที่สุดอยู่ที่ การปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เป็นไปด้วยความเที่ยงตรง เอาจริงเอาจัง และมีความซื่อสัตย์ต่ออาชีพและหน้าที่ปฏิบัติตามตัวบทกฎหมายและพระราช บัญญัติป่าไม้อย่าง เคร่งครัดจะสามารถป้องกันการทำลายป่าในทุกรูปแบบได้

5. การใช้วัสดุทดแทนไม้ ในการก่อสร้างต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นบ้านเรือน หรือสิ่งก่อสร้างอื่นที่เคยใช้ไม้ดั้งเดิมเช่น การสร้างสะพานเพื่อทดแทนสะพานเก่าที่ชำรุด ควรจะใช้เหล็กทำสะพานให้รื้อทิ้งชั่วคราว ก่อนจะมีสะพานใหม่ที่ถาวรและสร้างได้ด้วยวัสดุอื่นแทนไม้

6. การใช้ไม้ที่มีประสิทธิภาพประหยัด เป็น การนำเนื้อไม้มาใช้ให้เกิดประโยชน์มากที่สุด โดยใช้ทุกส่วนของต้น เช่น ไม้ที่เหลือจากการแปรรูป นำมาใช้เป็นวัสดุก่อสร้างแล้วสามารถนำไปเป็นวัตถุดิบทำไม้อัด ไม้ปาร์เก้ ไม้สับ (Chip board) ไม้ประสาน (Particle board) ทำเครื่องใช้ขนาดเล็ก เช่น แจกัน ที่เชียบูหรือของชำร่วย เป็นต้น ส่วนไม้ที่นำมาแปรรูปเพื่อใช้ในการก่อสร้างหรือเพื่อการอื่น ควรปรับปรุง คุณภาพไม้ ก่อนนำมาใช้ประโยชน์ เช่น การอาบน้ำยาไม้อบให้แห้งเพื่อยืดอายุการใช้งานให้ยาวนานออกไป

7. การพยายามนำไม้ที่ไม่เคยใช้ประโยชน์มาใช้ ไม้ที่ไม่เคยนำมาใช้ประโยชน์มาก่อน เช่น ไม้มะพร้าว ต้นตาล ไม้ยางพารา นำมาทำเครื่องใช้ในครัวเรือนได้หลายชนิด อาทิ ตู้ เตียง โต๊ะ ก่อนนำมาใช้ประโยชน์ ควรปรับปรุงคุณภาพไม้ก่อน

8. ส่งเสริม ประชาสัมพันธ์ ให้การศึกษา ให้เยาวชนและประชาชนได้ตระหนักถึงความสำคัญของป่าไม้ สร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ และช่วยกันดูแลในการรักษาทรัพยากรป่าไม้ เหมือนกับที่เรารักษาและหวงแหนสิ่งของที่เป็นสมบัติของเราเอง (ราตรี ภาธา, 2540)

ประโยชน์ของป่าไม้

ป่าไม้เป็นทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญอย่างยิ่งต่อสิ่งมีชีวิต เพราะเป็นแหล่งวัตถุดิบที่ให้ปัจจัยสี่ ได้แก่ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค นอกจากนี้ยังเป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่า เป็นแหล่งต้นน้ำลำธาร เป็นแหล่งของอินทรียสารและแร่ธาตุที่สำคัญ ป่าไม้เป็นระบบนิเวศที่รวบรวมความหลากหลายทางชีวภาพเอาไว้ ป่าไม้มีประโยชน์และอิทธิพลต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ดังนี้

1. ประโยชน์ทางตรง ได้แก่ การนำวัตถุดิบจากป่ามาใช้ประโยชน์ในด้านปัจจัยสี่ ได้แก่ การนำเห็ด หน่อไม้ น้ำผึ้ง หรือสิ่งที่ได้จากป่ามาเป็นอาหาร ยาสมุนไพร นำไม้มาก่อสร้างบ้านเรือน ทำเฟอร์นิเจอร์ ฟืน และใช้เส้นใยจากเปลือกไม้ ผล หรือเถาวัลย์มาถักทอเป็นเครื่องนุ่งห่ม เป็นต้น

2. ประโยชน์ทางอ้อม ป่าไม้เป็นระบบนิเวศที่ให้ประโยชน์อย่างยิ่งต่อสิ่งมีชีวิตทุกชนิด โดยเฉพาะมนุษย์ ดังนี้

2.1 เป็นแหล่งต้นน้ำลำธาร เพราะป่าไม้ในเขตภูเขาสูงจะช่วยชะลอการไหลของน้ำฝนก่อนตกลงสู่ดินและซึมซับลงไปดินกลายเป็นน้ำใต้ดินให้มีใช้ตลอดปี

2.2 ช่วยป้องกันการชะล้างพังทลายของดินของดิน โดยลดแรงปะทะของน้ำฝนที่จะตกลงสู่ดินโดยตรง ทำให้หน้าดินที่อุดมสมบูรณ์ไม่ถูกชะล้างพังทลายไป

2.3 ป้องกันน้ำท่วมฉับพลันและน้ำป่าไหลหลาก โดยป่าไม้จะช่วยชะลอการไหลของน้ำให้ช้าลง ทำให้น้ำฝนที่ตกลงพื้นไม่ไหลลงสู่ที่ต่ำทันที

2.4 เป็นแหล่งพักผ่อนหย่อนใจและสถานศึกษาหาความรู้ เช่นภูมิประเทศที่สวยงามในป่าเป็นที่ดึงดูดใจของนักท่องเที่ยว และป่าไม้ที่เป็นที่รวมพันธุ์และพันธุ์สัตว์จำนวนมากจึงเป็นแหล่งศึกษาหาความรู้ของมนุษย์

แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการป่าไม้

การจัดการป่าไม้ หมายถึง การรู้จักใช้ประโยชน์จากป่า โดยคำนึงถึงประโยชน์ที่จะเกิดต่อส่วนรวมให้มากที่สุด (จักรพันธ์ ปัจจะสุวรรณ, 2546) และต้องสูญเสียป่าไม้โดยเปล่าประโยชน์ให้น้อยที่สุด รวมทั้งการ กระจายการใช้ประโยชน์ให้ทั่วถึงกันการจัดการป่าไม้ที่สำคัญก็คือ จะทำอย่างไรเพื่อให้ป่าไม้เป็นไปตามที่เราต้องการ 3 ประเด็น คือ ทำอย่างไรให้ป่าไม้ที่มีอยู่แล้วไม่ถูกทำลาย ป่าไม้ที่ถูกทำลายไปแล้ว จะฟื้นฟูสภาพป่าไม้ให้มีสภาพคงเดิมหรือใกล้เคียงป่าไม้ ที่มีอยู่เดิมได้อย่างไร และจะสร้างสวนป่าในที่ดินที่ว่างเปล่าได้อย่างไร จากแนวความคิดการจัดการป่าไม้ ก็คือ การป้องกัน (รักษา) ฟื้นฟู และสร้างใหม่ วิธีการจัดการป่าไม้แบ่งได้ดังนี้

สมศักดิ์ สุขวงศ์ (2550) กล่าวว่า ป่าชุมชนในความหมายอย่างกว้างหมายถึงพื้นที่ป่าไม้ที่ได้รับการจัดการโดยกระบวนการมีส่วนร่วมจากประชาชนและองค์กรชุมชนทั้งทางตรงและทางอ้อมตามความเชื่อและวัฒนธรรมท้องถิ่น เพื่อประโยชน์ที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนอย่างต่อเนื่องและยั่งยืนเป็นป่าที่ประชาชนเข้าไปใช้สอยตามวิถีชีวิตของคนทุกคนในชุมชนนั้นทั้งเรื่องการทำมาหากินระบบครอบครัวเครือญาติ ประเพณีความเชื่ออำนาจและกฎระเบียบในชุมชนป่าชุมชนจึงมีหลายรูปแบบขึ้นอยู่กับลักษณะภูมินิเวศและวัฒนธรรมประเพณีของชุมชนในท้องถิ่นป่าชุมชนจึงถือได้ว่าเป็นหนึ่งในฐานทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญโดยเฉพาะการเป็นที่มาของทรัพยากรอาหาร (food resource) ให้แก่ชุมชนในประเทศตั้งแต่อดีตจนถึงในปัจจุบันประเทศไทยเริ่มเห็นความสำคัญของความมั่นคงทางอาหาร (food security) อันเป็นหนึ่งใน การสร้างความมั่นคงของมนุษย์ (human security) และได้บรรจุแนวคิดนี้ไว้ในยุทธศาสตร์การพัฒนามนุษย์ ความหลากหลายทางชีวภาพ (biodiversity) และการสร้างความมั่นคงของฐานทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมภายใต้แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550 – 2554) จากในอดีตที่องค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติ (FAO) ออกมาให้นิยามป่าชุมชนหรือวนศาสตร์ชุมชน (community forest หรือ social forestry) ว่าหมายถึง “สภาพการณ์ใด ๆ ก็ตามที่ให้คนท้องถิ่นเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่เกี่ยวกับป่าไม้” ยังคงถือเป็นนิยามที่กว้างเพราะเท่าที่ผ่านมาการมีส่วนร่วมในทรัพยากรป่าไม้โดยทั่วไปต่างดำเนินไปเพื่อประโยชน์ของป่ามากกว่าประโยชน์ของคนภายหลังแนวคิดดังกล่าวเริ่มได้รับการยอมรับอย่างแพร่หลายในเวทีการประชุมการป่าไม้ครั้งที่ 8 ณ กรุงจาการ์ตา ภายใต้หัวข้อการป่าไม้เพื่อประชาชน (Forestry for

People) และมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติเป็นเรื่องที่กล่าวถึงมากและได้รับการยอมรับในเวทีระหว่างประเทศ

สมศักดิ์ สุขวงศ์ (2550) กล่าวว่า การจัดการป่าชุมชน หมายถึงกิจกรรมต่าง ๆ ตั้งแต่การปลูก บำรุงป่า การป้องกันรักษาป่าและการใช้ประโยชน์จากป่า ซึ่งการใช้ประโยชน์จากป่า หมายถึง การพัฒนารูปแบบและเทคนิคการเก็บหาผลผลิตจากป่าอย่างยั่งยืนและการแบ่งปันผลประโยชน์นั้นและป่าชุมชน

โกลม แพรททอง (2550) กล่าวว่า ศึกษาการจัดการป่า พบว่า เป็นคำที่เกิดขึ้นจากแนวคิดพื้นฐาน 4 ประการ ดังนี้

1. แนวคิดทางด้านนิเวศวิทยาแนวคิดนี้ยอมรับว่ามนุษย์เป็นส่วนหนึ่งของระบบนิเวศน์ (Ecosystem) ซึ่งมีความสัมพันธ์กันระหว่างสิ่งมีชีวิตกับสิ่งไม่มีชีวิต ซึ่งประกอบกับเป็นระบบอยู่ภายใต้การเชื่อมโยงที่สร้างสมดุลให้เกิดขึ้นในระบบนิเวศ มนุษย์มีความจำเป็นที่จะต้องพึ่งพิงและอาศัยอยู่ในระบบนิเวศ เนื่องจาก เป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่มีอิทธิพลต่อความสมดุลของระบบนิเวศ การจัดการที่จะทำให้มนุษย์อาศัยอยู่ในระบบนิเวศอย่างสมดุล โดยไม่มีการทำลายเป็นส่วนสำคัญของแนวคิดนี้

2. แนวคิดทางการพัฒนาชนบทแนวคิดนี้มองกิจกรรมทางด้านป่าไม้เป็นกิจกรรมที่มีผลต่อการพัฒนาชุมชนเนื่องจากทรัพยากรป่าไม้เป็นแหล่งที่ชุมชนจะพึ่งพิงได้ในลักษณะต่าง ๆ เช่น เป็นแหล่งน้ำเพื่อการเกษตรกรรม เป็นแหล่งไม้ใช้สอยเองในชุมชน เป็นศูนย์รวมจิตใจอันเกิดจากประเพณีและความเชื่อ

3. แนวคิดในการกระจายอำนาจเป็นแนวคิดในการกระจายอำนาจในการดูแลรักษาป่า จากที่เคยดำเนินการโดยภาครัฐให้เป็นความร่วมมือดูแลโดยประชาชน เพื่อให้เกิดความร่วมมือระหว่างภาครัฐและประชาชนและเน้นการกระจายงานให้หน่วยงานในส่วนภูมิภาคสามารถบริการประชาชนได้ตรงความต้องการมากขึ้น

4. แนวคิดด้านการใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้เป็นทรัพยากรที่ออกงายได้ สามารถที่จะได้รับการจัดการ ได้ผลประโยชน์อย่างต่อเนื่อง สม่าเสมอ เนื่องจากป่าไม้เป็นแหล่งทรัพยากรที่เอื้ออำนวยประโยชน์แก่มนุษย์ในด้านต่าง ๆ เช่น การใช้สอยทรัพยากรในป่า ใช้เนื้อไม้เป็นแหล่งน้ำ ฯลฯ ดังนั้นภายใต้การจัดการที่เหมาะสม จะสามารถใช้ประโยชน์แก่มนุษย์อย่างนานับการ

ยศ สันตสมบัติ (2542) ได้กล่าวถึง การจัดการทรัพยากรของชุมชนท้องถิ่น จะต้อง เริ่มที่กรอบคิดหลักอย่างน้อย 5 ประการคือ แนวความคิดประการแรกคือ การมองระบบการผลิต และการจัดการทรัพยากรในบริบทของการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจ การเมือง และ ระบบนิเวศ เป็นแนวความคิดที่ช่วยให้เราสามารถเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างปรากฏการณ์ใน ท้องถิ่นกับเงื่อนไขภายนอก และช่วยให้เห็นทิศทางของการพัฒนาประเทศ ที่มีผลต่อวิถีชีวิตของ ชุมชนท้องถิ่น

อย่างชัดเจน แนวคิดประการที่สองคือ การมองระบบการผลิตและการจัดการ ทรัพยากรของชุมชน จากมิติทางด้านวัฒนธรรม มองความสัมพันธ์ระหว่างชีวิตมนุษย์กับธรรมชาติ อย่างเป็นองค์รวมและรอบด้าน แนวความคิดประการที่สามคือ การมองระบบการจัดการทรัพยากร ว่าเป็นส่วนหนึ่งของระบบกรรมสิทธิ์ร่วมของชุมชน แนวความคิดประการที่สี่ คือ การมองระบบ การจัดการทรัพยากรของชุมชนในฐานะเป็นขบวนการทางสังคม อาจเป็นการสืบทอดวิถีปฏิบัติและ จารีตประเพณีในการจัดการทรัพยากรของชุมชนมาเนิ่นนาน หรืออาจเป็นขบวนการที่เกิดขึ้นใหม่ อัน เป็นผลมาจากการรวมตัวของชาวบ้านเพื่อต่อต้านการแทรกแซงจากภายนอก แนวความคิดประการ ที่ห้าคือ การมองระบบการผลิตและการจัดการทรัพยากรของชุมชนในบริบทของการพัฒนาชนบท และการอนุรักษ์ ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน

วิธีการจัดการป่าไม้

ปัญหาการลดน้อยของทรัพยากรของประเทศไทยในปัจจุบันเข้าสู่ขั้นวิกฤติและส่งผลกระทบต่อ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอื่น ๆ ต่อเนื่องกันเป็นลูกโซ่ จนไปสู่ปัญหาเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และความมั่นคงของประเทศไทย ด้วยเหตุนี้เอง การจัดการทรัพยากรป่าไม้หรือการ ดำเนินงานในด้านการ อนุรักษ์ป่าไม้จึงได้รับความสนใจจากทุกฝ่าย ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และ ประชาชนทั่วไป ในส่วนของภาครัฐ กำหนดนโยบายและมาตรการเพื่อเป็นแนวทางแก้ไขปัญหา วิกฤติการณ์ป่าไม้ดังนี้

1. กำหนดนโยบายป่าไม้แห่งชาติ
2. ดำเนินงานด้านการอนุรักษ์
3. กำหนดชั้นคุณภาพของกลุ่มน้ำ
4. ส่งเสริม ประชาสัมพันธ์ และให้การศึกษา

องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ ได้เสนอโครงการ ซึ่งสำนักปลัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อมได้พิจารณาบรรจุไว้ใน Flagship Project แล้ว คือ

1. ส่งเสริมการปลูกสวนป่าภาคเอกชนและภาครัฐ ให้มีการจัดการอย่างยั่งยืน (Sustainable Forest Management: SFM) การดำเนินงานโครงการการจัดการสวนป่าอย่างยั่งยืนตามมาตรฐานสากล การจัดการสวนป่าอย่างยั่งยืน (Sustainable Forest Management) ได้แพร่หลายไปทั่วโลก ผู้บริโภคกลุ่มประเทศต่าง ๆ จะเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ไม้และกระดาษที่มาจากวัตถุดิบไม้ที่มีการจัดการแบบ ยั่งยืน ด้วยเหตุนี้ผู้ผลิตจึงให้ความสำคัญกับแหล่งผลิตไม้ ที่ต้องมีการป้องกันรักษาทรัพยากรป่าไม้ของ โลก ที่คำนึงถึงสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสม รวมทั้งผลตอบแทนที่ดีต่อภาคเศรษฐกิจและสังคมไปพร้อมกัน การจัดการสวนป่าอย่างยั่งยืน ตามมาตรฐานสากล เป็นแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาการบริหาร

จัดการสวนป่าให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ผู้บริหารสวนป่ามีมุมมองที่กว้างขวางขึ้น ครอบคลุมด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับสวนป่า ทั้งด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้านสิ่งแวดล้อม

องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ ได้เล็งเห็นความสำคัญในเรื่องดังกล่าว จึงมีมาตรการในการยกระดับสวนป่า องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ ให้เป็นมาตรฐานสากล โดยใน ปีพ.ศ. 2554 สวนป่า องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ได้เข้าร่วมรับการรับรองการจัดการสวนป่าอย่างยั่งยืน ตามมาตรฐานสากล จำนวน 4 สวนป่า และต่อมาในปีพ.ศ. 2557 องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ได้เข้าร่วมรับรองการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนในแผนงานที่ 1 โครงการ จัดการป่าไม้อย่างยั่งยืนเพื่อเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ตามที่รัฐบาลมีนโยบายที่จะเปิดประตูสู่ประชาคมอาเซียน ตั้งแต่ปีพ.ศ. 2557 เป็นต้นมานั้น ได้มีนโยบายให้หน่วยงานในสังกัดทุกกระทรวง จัดทำแผนงานที่เกี่ยวข้องเพื่อเตรียมความพร้อมเข้าสู่ประชาคมอาเซียนโดยรัฐบาลให้งบประมาณสนับสนุนการดำเนินงานตามแผนงาน ซึ่งองค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ได้เสนอโครงการเสริมสร้างมาตรฐานการปลูกสวนป่าเศรษฐกิจเพื่อเข้าสู่ประชาคมอาเซียน และได้รับอุดหนุนจากรัฐบาลประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2557-2558 ในการส่งเสริมฯ สวนป่าเอกชนและสวนป่าขององค์การอุตสาหกรรมป่าไม้. จำนวน 24 แห่ง สำนักนวัตกรรมไม้เศรษฐกิจ

จักรพันธ์ ปัจจะสุวรรณ (2546) จากแนวคิดการจัดการป่าไม้ ก็คือ การป้องกัน (รักษา) ป่าพันธุ์ และสร้างใหม่ วิธีการจัดการป่าไม้แบ่งได้ดังนี้

1. การปลูกป่าทดแทน

การปลูกป่าทดแทน นับว่าเป็นการจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ดีที่สุด และสำคัญที่สุด ในปัจจุบัน เพราะเป็นวิธีการที่ทำให้เกิดป่าไม้อย่างถาวร และถ้าทุกฝ่ายร่วมมือกันอย่างจริงจัง ปัญหาป่าไม้ที่ลดจำนวนลงอย่างมากจะหมดไป แต่กลับจะมีป่ากลับมาแทนที่เท่าเดิม หรือมากกว่าเดิม

2. การดำเนินการคุ้มครองป่าไม้

การคุ้มครองพื้นที่ป่าไม้ สามารถทำได้หลายรูปแบบด้วยกัน เช่น อุทยานแห่งชาติ วนอุทยาน และเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า อุทยานแห่งชาติ การจัดการป่าไม้วิธีการหนึ่งที่สำคัญและได้ผลดีก็คือการจัดให้เป็น อุทยานแห่งชาติ โดยกรมป่าไม้เป็นผู้ดำเนินการ อุทยานแห่งชาติในประเทศไทยมีหลายแห่ง

แนวคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

ความหมายการอนุรักษ์

การอนุรักษ์ หมายถึง การใช้อย่างพอเพียงสมเหตุสมผล เพื่อการมีใช้ตลอดไป (using for immediate needs and saving for future use) โดยอาจประกอบไปด้วย การเก็บ การบำรุงรักษา การฟื้นฟู การพัฒนา การป้องกัน การสงวนและการแบ่งเขตและการใช้ทรัพยากรอย่างฉลาดเป็นประโยชน์มากที่สุดและนานที่สุด ทรัพยากรธรรมชาติ (Natural Resources) คือ สิ่งต่าง ๆ ทั้งที่มีชีวิตและไม่มีชีวิต ซึ่งเกิดขึ้นโดยธรรมชาติ เช่น ดิน น้ำ ป่าไม้ แร่ธาตุ สัตว์ป่า เป็นต้น

มูลนิธิชัยพัฒนา (2560) แนวคิดและทฤษฎีที่สำคัญในด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอีกประการหนึ่งก็คือ ทฤษฎีในการแก้ไขปัญหาคความแห้งแล้งและการขาดแคลนน้ำ เพื่อเกษตรกรรมโดยการดำเนินการตามแนว “ทฤษฎีใหม่” อันเป็นการใช้ประโยชน์จากพื้นที่ซึ่งมีอยู่จำกัดให้ก่อประโยชน์สูงสุด ขณะเดียวกันก็มีน้ำไว้ใช้ตลอดปีเป็นการอำนวยความสะดวกต่อทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และการพัฒนาคุณภาพสิ่งแวดล้อมโดยทั่วไปด้วย

“ทฤษฎีใหม่” อันเกิดจากพระปรีชาสามารถและพระอัจฉริยภาพของพระองค์นั้น มีหลักสำคัญง่ายๆ ไม่สลับซับซ้อน สรุปได้ว่า พื้นที่ถือครองโดยถั่วเฉลี่ยของเกษตรกรไทยอนุमानว่าจะมีเนื้อที่ประมาณ 15 ไร่ แบ่งพื้นที่ตามวิธีการทฤษฎีใหม่จะเป็นนาข้าว 5 ไร่ พืชไร่ พืชสวน 5 ไร่ ที่อยู่อาศัย และอื่น ๆ 2 ไร่ สระน้ำ 3 ไร่ (ลึกประมาณ 4 เมตร) ภูเขาได้ประมาณ 19.000 ลูกบาศก์เมตร หรือสูตร 30-30-30

ความหมายการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

เกษม จันทรแก้ว (2544) การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หมายถึง การกระทำใด ๆ ที่ทำให้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมีสภาพดีขึ้น ให้มีการสูญเสียน้อยที่สุด และการบำรุงรักษาให้สภาพดีอยู่ได้นานที่สุด ดังนั้นการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติมีเป้าหมายที่สำคัญคือให้ประชาชนจะมีสภาพแวดล้อมที่ดี ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตที่ดีของคนในในยุคปัจจุบันและอนาคต ส่วนวิธีการอนุรักษ์ทรัพยากรมีวิธีการอนุรักษ์อยู่หลายวิธี เช่น การส่งเสริมทรัพยากรธรรมชาติให้มีความดี เช่น การจัดฝึกอบรม การรณรงค์ การให้ข้อมูลข่าวสาร การให้การสนับสนุนต่าง ๆ เป็นต้น การบำรุงรักษา เป็นการแก้ไขทรัพยากรหรือสิ่งแวดล้อมที่ชำรุดหรือเสียหายบางส่วน ให้กลับมาเป็นปกติ พัฒนาให้เป็นทรัพยากรและสภาพแวดล้อมที่ดีกว่าเดิม มีตรวจตรา และการป้องกัน เป็นวิธีการคุ้มครองทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมไม่ให้ถูกทำลาย

สภาพแวดล้อมของชุมชนที่กระจายกันไปในแต่ละภูมิภาค จะมีระบบนิเวศระบบสิ่งแวดล้อมที่แตกต่างกัน ชุมชนบางกลุ่มอาจตั้งอยู่ในระบบนิเวศธรรมชาติกึ่งธรรมชาติ หรือชุมชนเมือง ที่แสดงลักษณะเฉพาะตัวของชุมชนอย่างชัดเจน และมีความสัมพันธ์กับองค์ประกอบของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในระบบ (สราวุธ ธาน และ สม กุล ภาวกรกิจ , 2560)

ซึ่งมีอิทธิพลต่อวิถีการดำเนินชีวิตหรือภูมิปัญญาในการใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่มีความเชื่อมโยงกับวิถีการอนุรักษ์ ทั้งนี้วิถีการอนุรักษ์ต้องมีความสอดคล้องและเหมาะสมกับสมบัติเฉพาะตัวของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมแต่ละประเภทด้วยเช่นกัน

ปรีวรต สมนึก (2555) การอนุรักษ์ หมายถึง การทำนุบำรุง และป้องกันรักษาไว้คงสภาพเดิม ในการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นนั้น ต้องสืบค้นเรื่องราวความเป็นมาของสิ่งนั้นอย่างถ่วงถ่วงว่า สร้างขึ้นมาอย่างไร ที่ไหน เพราะเหตุใด ด้วยวิธีการใด

แนวทางการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมสามารถกระทำได้หลายวิธี ทั้งทางตรงและทางอ้อม ดังนี้

1. การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมโดยทางตรง ซึ่งปฏิบัติได้ในระดับบุคคล องค์กร และระดับประเทศ ที่สำคัญ คือ

1.1 การใช้อย่างประหยัด คือ การใช้เท่าที่มีความจำเป็น เพื่อให้มีทรัพยากรไว้ใช้ได้นาน และเกิดประโยชน์อย่างคุ้มค่ามากที่สุด

1.2 การนำกลับมาใช้ซ้ำอีก สิ่งของบางอย่างเมื่อมีการใช้แล้วครั้งหนึ่งสามารถที่จะนำมาใช้ซ้ำได้อีก เช่น ถูพลาสติก กระดาษ เป็นต้น หรือสามารถที่จะนำมาใช้ใหม่โดยผ่านกระบวนการต่าง ๆ เช่น การนำกระดาษที่ใช้แล้วไปผ่านกระบวนการต่าง ๆ เพื่อทำเป็นกระดาษแข็ง เป็นต้น ซึ่งเป็นการลดปริมาณการใช้ทรัพยากรและการทำลายสิ่งแวดล้อมได้

1.3 การบูรณะซ่อมแซม สิ่งของบางอย่างเมื่อใช้เป็นเวลานานอาจเกิดการชำรุดได้ เพราะฉะนั้นถ้ามีการบูรณะซ่อมแซม ทำให้สามารถยืดอายุการใช้งานต่อไปได้อีก

1.4 การบำบัดและการฟื้นฟู เป็นวิธีการที่จะช่วยลดความเสื่อมโทรมของทรัพยากรด้วยการบำบัดก่อน เช่น การบำบัดน้ำเสียจากบ้านเรือนหรือโรงงานอุตสาหกรรม เป็นต้น ก่อนที่จะปล่อยลงสู่แหล่งน้ำสาธารณะ ส่วนการฟื้นฟูเป็นการรื้อฟื้นธรรมชาติให้กลับสู่สภาพเดิม เช่น การปลูกป่าชายเลน เพื่อฟื้นฟูความสมดุลของป่าชายเลนให้กลับมาอุดมสมบูรณ์ เป็นต้น

1.5 การใช้สิ่งอื่นทดแทน เป็นวิธีการที่จะช่วยให้มีการใช้ทรัพยากรธรรมชาติน้อยลง และไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม เช่น การใช้ถุงผ้าแทนถุงพลาสติก การใช้ใบตองแทนโฟม การใช้พลังงานแสงแดดแทนแอร์เพิลิ่ง การใช้ปุ๋ยชีวภาพแทนปุ๋ยเคมี เป็นต้น

1.6 การเฝ้าระวังดูแลและป้องกัน เป็นวิธีการที่จะไม่ทำให้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมถูกทำลาย เช่น การเฝ้าระวังการทิ้งขยะ สิ่งปฏิกูลลงแม่น้ำ คูคลอง การจัดทำแนวป้องกันไฟป่า เป็นต้น

2. การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมโดยทางอ้อม สามารถทำได้หลายวิธี ดังนี้

2.1 การพัฒนาคุณภาพประชาชน โดยสนับสนุนการศึกษาด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ถูกต้องตามหลักวิชา ซึ่งสามารถทำได้ทุกระดับอายุ ทั้งในระบบโรงเรียนและสถาบันการศึกษาต่าง ๆ และนอกระบบโรงเรียนผ่านสื่อสารมวลชนต่าง ๆ เพื่อให้ประชาชนเกิดความตระหนักถึงความสำคัญและความจำเป็นในการอนุรักษ์ เกิดความรักความหวงแหน และให้ความร่วมมืออย่างจริงจัง

2.2 การใช้มาตรการทางสังคมและกฎหมาย การจัดตั้งกลุ่ม ชุมชน ชมรม สมาคม เพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ตลอดจนการให้ความร่วมมือทั้งทางด้านพลังกาย พลังใจ พลังความคิด ด้วยจิตสำนึกในควมมีคุณค่าของสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรที่มีต่อตัวเรา เช่น กลุ่มชมรมอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของนักเรียน นักศึกษา ในโรงเรียนและสถาบันการศึกษาต่าง ๆ มูลนิธิคุ้มครองสัตว์ป่าและพรรณพืชแห่งประเทศไทย มูลนิธิสืบ นาคะเสถียร มูลนิธิโลกสีเขียว เป็นต้น

2.3 ส่งเสริมให้ประชาชนในท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ ช่วยกันดูแลรักษาให้คงสภาพเดิม ไม่ให้เกิดความเสื่อมโทรม เพื่อประโยชน์ในการดำรงชีวิตในท้องถิ่นของตน การประสานงานเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจ และความตระหนักระหว่างหน่วยงานของรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับประชาชน ให้มีบทบาทหน้าที่ในการปกป้อง คุ้มครอง ฟื้นฟูการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุด

2.4 ส่งเสริมการศึกษาวิจัย ค้นคว้าวิธีการและพัฒนาเทคโนโลยี มาใช้ในการจัดการกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้เกิดประโยชน์สูงสุด เช่น การใช้ความรู้ทางเทคโนโลยีสารสนเทศ มาจัดการวางแผนพัฒนา การพัฒนาอุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้ให้มีการประหยัดพลังงานมากขึ้น การค้นคว้าวิจัยวิธีการจัดการ การปรับปรุง พัฒนาสิ่งแวดล้อมให้มีประสิทธิภาพและยั่งยืน เป็นต้น

2.5 การกำหนดนโยบายและวางแนวทางของรัฐบาล ในการอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม ทั้งในระยะสั้นและระยะยาว เพื่อเป็นหลักการให้หน่วยงานและเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้องยึดถือและนำไปปฏิบัติ รวมทั้งการเผยแพร่ข่าวสารด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทางตรงและทางอ้อม

ในปัจจุบันการนำความรู้ความเข้าใจทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่เหมาะสมมาใช้ในการจัดการหรือสร้างแนวทางการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม แนวทางในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมีด้วยกันหลายแนวทาง แนวทางหนึ่ง คือ แนวทางการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ 3Rs

1. R : Reduce คือ การลดการใช้ การบริโภคทรัพยากรที่ไม่จำเป็นลง ลองมาสำรวจกันว่าเราจะลดการบริโภคที่ไม่จำเป็นตรงไหนได้บ้าง โดยเฉพาะการลดการบริโภคทรัพยากรที่ใช้แล้วหมดไป

เช่น น้ำมัน ก๊าซธรรมชาติ ถ่านหิน และแร่ธาตุ ต่าง ๆ การลดการใช้นี้ ทำได้ง่าย ๆ โดยการเลือกใช้เท่าที่จำเป็น เช่น ปิดไฟทุกครั้งที่ไม่ใช้งานหรือเปิดเฉพาะจุดที่ใช้งาน ปิดคอมพิวเตอร์และเครื่องปรับอากาศเมื่อไม่ใช่เป็นเวลานาน ๆ ถอดปลั๊กของเครื่องใช้ไฟฟ้า เช่น กระจกน้ำร้อนออกเมื่อไม่ได้ใช้ เมื่อต้องการเดินทางไกล ๆ ก็ควรใช้วิธีเดิน ขี่จักรยาน หรือนั่งรถโดยสารแทนการขับรถไปเองเป็นต้น เพียงเท่านี้เราก็สามารถเก็บทรัพยากรด้านพลังงานไว้ใช้ได้ยาวนานขึ้น ประหยัดพลังงานและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอีกด้วย

2. R : Reuse คือ การใช้ทรัพยากรให้คุ้มค่าที่สุด โดยการนำสิ่งของเครื่องใช้ มาใช้ซ้ำ ซึ่งบางอย่างอาจใช้ซ้ำได้หลาย ๆ ครั้ง เช่น การนำชุดทำงานเก่าที่ยังอยู่ในสภาพดีมาใส่เล่นหรือใส่นอนอยู่บ้านหรือนำไปบริจาค แทนที่จะทิ้งไปโดยเปล่าประโยชน์ การนำกระดาษรายงานที่เขียนแล้ว 1 หน้า มาใช้ในหน้าที่เหลือหรืออาจนำมาทำเป็นกระดาษโน้ต ช่วยลดปริมาณการตัดต้นไม้ได้เป็นจำนวนมาก การนำขวดแก้วมาใส่น้ำรับประทานหรือนำมาประดิษฐ์เป็นเครื่องใช้ต่าง ๆ เช่น แจกัน ดอกไม้หรือที่ใส่ดินสอ เป็นต้น นอกจากจะช่วยลดค่าใช้จ่าย ลดการใช้พลังงานพลังงานแล้ว ยังช่วยรักษาสิ่งแวดล้อมและยังได้ของน่ารักๆ จากการประดิษฐ์ไว้ใช้งานอีกด้วย

3. R : Recycle คือ การนำหรือเลือกใช้ทรัพยากรที่สามารถนำกลับมารีไซเคิล หรือนำกลับมาใช้ใหม่ เป็นการลดการใช้ทรัพยากรในธรรมชาติจำพวกต้นไม้ แร่ธาตุต่าง ๆ เช่น ทราชเหล็ก อลูมิเนียม ซึ่งทรัพยากรเหล่านี้ สามารถนำมารีไซเคิลได้ยกตัวอย่างเช่น เศษกระดาษสามารถนำไปรีไซเคิลกลับมาใช้เป็นกล่องหรือถุงกระดาษ การนำแก้วหรือพลาสติกมาหลอมใช้ใหม่เป็นขวด ภาชนะใส่ของ หรือเครื่องใช้อื่น ๆ ฝากระป๋องน้ำอัดลมก็สามารถนำมาหลอมใช้ใหม่

ข้อมูลทั่วไปของพื้นที่ ตำบลบ้านสหกรณ์ อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่

ตำบลบ้านสหกรณ์ เป็นตำบลที่จัดตั้งขึ้นเนื่องจากโครงการหมู่บ้าน ซึ่งเป็นโครงการตามนโยบายพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เริ่มเป็นหมู่บ้านสหกรณ์การเกษตร เมื่อปี 2519 จดทะเบียนเป็นสหกรณ์การเกษตร หมู่บ้านสหกรณ์สันกำแพง จำกัด เมื่อวันที่ 15 มิถุนายน 2525 จัดตั้งเป็นตำบลโดยประกาศกระทรวงมหาดไทย เมื่อปี พ.ศ.2520 มีหมู่บ้านในการปกครอง 7 หมู่บ้าน ต่อมาในปี พ.ศ. 2535 ตั้งหมู่บ้านหมู่ที่ 8 เพิ่มขึ้นอีกหนึ่งหมู่บ้านซึ่งราษฎร หมู่ที่ 1-6 ล้วนเป็นสมาชิกสหกรณ์การเกษตรหมู่บ้านสหกรณ์สันกำแพง จำกัด ทั้งสิ้น มีการบริหารปกครองตามรูปแบบการปกครองท้องที่เต็มรูปแบบ ส่วนหมู่ที่ 7, 8 นั้น เป็นหมู่บ้านนอกโครงการพระราชดำริ แต่เข้าเป็นสมาชิกเป็นบางส่วน เดิมเป็นหมู่บ้านโป่งหอม และหมู่บ้านโป่งนก หมู่ที่ 1 ตำบลแม่ออนเหนือ และได้ยกฐานะเป็นองค์การบริหารส่วนตำบล ในวันที่ 14 ธันวาคม พ.ศ. 2542 (องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านสหกรณ์, 2562)

สภาพทั่วไป

1. ที่ตั้งและอาณาเขต

องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านสหกรณ์ (2559) องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านสหกรณ์ อยู่ห่างจากที่ว่าการอำเภอแม่ออน ประมาณ 3 กิโลเมตร และอยู่ห่างจากอำเภอเมือง 29 กิโลเมตร มีเนื้อที่รวมทั้งสิ้น 29 ตารางกิโลเมตร (ประมาณ 18,125 ไร่) โดยมีอาณาเขตติดต่อกับพื้นที่ต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับ ตำบลห้วยแก้ว และตำบลป่าเมี่ยง อำเภอดอยสะเก็ด

ทิศใต้ ติดต่อกับ ตำบลร่องวัวแดง

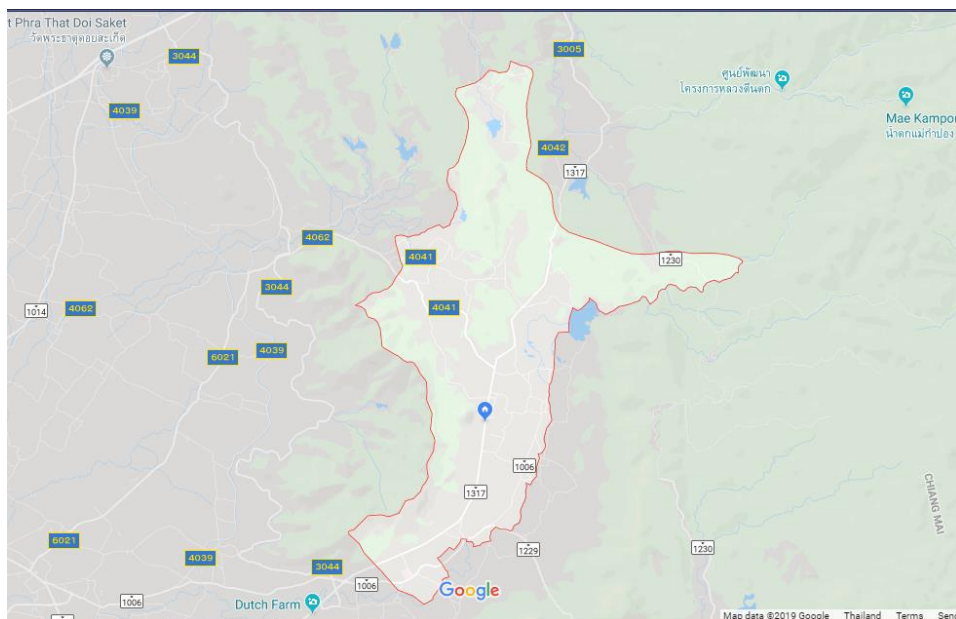
ทิศตะวันออก ติดต่อกับ ตำบลออนเหนือ

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ ตำบลแม่โป่ง อำเภอดอยสะเก็ด

2. ภูมิประเทศ

ลักษณะพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบตามเนินเขา และพื้นที่ภูเขาสูง อยู่สูงจากระดับน้ำทะเล ประมาณ 380 เมตร พื้นที่ส่วนใหญ่ราบลาดเอียงไปทางใต้ของตำบล

3. เขตการปกครอง

ภาพที่ 4 พื้นที่ตั้งตำบลบ้านสหกรณ์ อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่

องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านสหกรณ์ มีจำนวนหมู่บ้านในเขตพื้นที่จำนวน 8 หมู่บ้าน ได้แก่

หมู่ที่ 1 บ้านสหกรณ์ 1	กำนัน นายประพันธ์ ใจติชะ
หมู่ที่ 2 บ้านสหกรณ์ 2	ผู้ใหญ่บ้าน นายไวพจน์ นิสัยพราหมณ์
หมู่ที่ 3 บ้านสหกรณ์ 3	ผู้ใหญ่บ้าน นายบุญส่ง ท้าวคำ
หมู่ที่ 4 บ้านสหกรณ์ 4	ผู้ใหญ่บ้าน นายสมชัย พวงเงินมาก
หมู่ที่ 5 บ้านสหกรณ์ 5	ผู้ใหญ่บ้าน นายทองสุข มาทา
หมู่ที่ 6 บ้านสหกรณ์ 6	ผู้ใหญ่บ้าน นายสมนึก จิโน
หมู่ที่ 7 บ้านโป่งหอม	ผู้ใหญ่บ้าน นายทองศักดิ์ อโนมา
หมู่ที่ 8 บ้านโป่งนก	ผู้ใหญ่บ้าน นายพิชัย กันตีมูล

4. ประชากร

ประชากรทั้งสิ้น จำนวน 3,155 คน แยกเป็นชาย 1,571 คน แยกเป็นหญิง 1,584 คน มีความหนาแน่นเฉลี่ย 103.06 คน ต่อตารางกิโลเมตร จำนวน 1,006 ครัวเรือน

5. อาชีพ

ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทางด้านเกษตรกรรม เช่น ปลูกข้าวโพดอ่อน ข้าว และ เลี้ยงสัตว์ เช่น ไก่ โค ปลาน้ำจืด เป็นต้น และอาชีพรองลงมา ได้แก่ ค้าขาย รับจ้าง

6. ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่

ทรัพยากรธรรมชาติในเขตพื้นที่ องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านสหกรณ์ มีป่าไม้ค่อนข้างหนาแน่นและมีแร่หินรวมทั้งมีบ่อน้ำพุร้อนและถ้ำเมืองออน ถ้ำเวียงฟ้าในหมู่ที่ 2 และบ้านสหกรณ์ 4 ตำบลสหกรณ์ อำเภอแม่ออน มีพื้นที่ป่าชุมชนบ้านสหกรณ์ 4 เนื้อที่ป่า 1,009 ไร่ 1 งาน 98 ตารางวา ประเภทป่า ป่าสงวนแห่งชาติ ป่าขุนแม่กวง จังหวัดเชียงใหม่

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จิตรภรณ์ สุทธิวรเศรษฐ์ และพัชนี เขยจรรยา (2560) ได้ศึกษางานวิจัยเรื่อง ทักษะคติของสตรีผู้นำระดับท้องถิ่นต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาการรับข่าวสาร ทักษะคติ ความรู้ และการมีส่วนร่วมในการชักจูงใจประชาชนในชุมชน เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของสตรีผู้นำระดับท้องถิ่น รวมทั้งเพื่อศึกษาปัญหาของการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ตลอดจนความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ ทักษะคติ และการมีส่วนร่วมในการชักจูงใจให้ประชาชนอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากสตรีผู้นำท้องถิ่นในเขตป่าไม้ภาคเหนือ 3 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดนครสวรรค์ อุทัยธานี และกำแพงเพชร ผลการวิจัยพบว่าผู้นำสตรีส่วนใหญ่รับข่าวสารด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ในช่วง 6 เดือนที่ผ่านมา อยู่ในระดับค่อนข้างน้อย สื่อที่รับข่าวสารมากที่สุดคือ โทรทัศน์ วิทยุ และการประชุมอบรม ส่วนการเผยแพร่ข่าวสารด้านนี้มีค่อนข้างน้อยเช่นเดียวกัน 2) ความรู้ ทักษะคติ และการมีส่วนร่วมของนำสตรีระดับท้องถิ่นในการชักจูงประชาชนให้อนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ อยู่ในระดับปานกลาง 3) ปัญหาที่สำคัญที่สุดของการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้คือ ประชาชนขาดความร่วมมือในการอนุรักษ์ เพราะขาดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับความจำเป็นในการอนุรักษ์ เพราะยังมีปัญหาปากท้องซึ่งสำคัญกว่า ยังไม่สามารถแก้ไขได้

สุรรัตน์ กฤษณะรังสรรค์ (2540) ได้ศึกษาการจัดการป่าขององค์กรชุมชนที่อยู่ภายใน เขตอุทยานแห่งชาติแม่ปิงอำเภอเถลิง จังหวัดลำพูน มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาพัฒนาการในการจัดการป่าของชุมชน 2) เพื่อศึกษาลักษณะการจัดการป่าร่วมกันขององค์กร ชุมชนกับภาครัฐในเขตอุทยานฯ 3) เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคในการจัดการป่าของชุมชน ผลการศึกษาพบว่า พัฒนาการในการจัดการป่าของหมู่บ้านก้อทุ่งนั้น เริ่มจากการเป็นชุมชนดั้งเดิม มีวิถีชีวิตผูกพันอยู่กับป่าเขตรักษาพันธุ์ธรรมชาติการจัดการป่าชุมชน ชาวบ้านก้อทุ่งนั้นใช้ระบบชุมชนควบคุมกันเองในการดูแลรักษาป่ารวมไปถึงการใช้ประโยชน์จากป่าด้วย

ปกรณ คมขำ (2557) ได้ศึกษาการวิจัยเรื่องพฤติกรรมการใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้: กรณีศึกษาป่าชุมชนบ้านช่องแคบ ตำบลท่าเสา อำเภอไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมการใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้ รวมทั้ง ศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ ในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้: กรณีศึกษาป่าชุมชน บ้านช่องแคบ ตำบลท่าเสา อำเภอไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ โดยใช้แบบสอบถามกับประชากรในชุมชนบ้านช่องแคบ จำนวน 371 คน ผลการวิจัยพบว่า ประชากรในชุมชนบ้านช่องแคบมีพฤติกรรมการใช้ประโยชน์ทรัพยากร ป่าไม้ในระดับต่ำ ทั้งในเชิงเศรษฐกิจ และในเชิงสังคมและวัฒนธรรม โดยปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรม การใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้ คือ สถานภาพทางสังคม อาชีพหลัก ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ใน ป่าชุมชน รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ภูมิลำเนาเดิม และระยะห่างจากป่าชุมชนถึงที่อยู่อาศัย

มีชัย วงษ์อุบ และธีร์วิสิฐ มุลงามกุลจ (2558) ได้ศึกษาเรื่อง แนวทางการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของประชาชนในเขตองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอวังเจ้า จังหวัดตาก การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของประชาชนในเขตองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอวังเจ้า จังหวัดตาก 2) เพื่อหาแนวทางพัฒนาการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของประชาชนในเขตองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผลการศึกษาพบว่า การอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของประชาชนในเขตองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า การอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้จำนวน 3 ด้าน ได้แก่ การปลูกป่า การดูแลรักษาป่า และการป้องกันไฟป่า ส่วนค่าเฉลี่ยที่อยู่ในระดับปานกลางมี 1 ด้าน คือ การป้องกันรักษาป่า ในส่วนของคำแนะนำพบว่า ควรมีการสนับสนุนให้ผู้นำชุมชนและประชาชนในท้องถิ่นเข้ามามี ส่วนร่วมในการอนุรักษ์รักษาป่าในพื้นที่ไม่ให้เกิดการทำลาย การป้องกันไฟป่า ต้องการให้มีการปลูกป่าทดแทนในพื้นที่ป่าเสื่อมโทรม เพื่อทดแทนพื้นที่ป่าที่ถูกทำลาย

ศรีประไพพร คุ่มศัตรา (2559) ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชุมชน: ศึกษากรณีตำบลช่องสะเดา อำเภอเมืองกาญจนบุรี จังหวัดกาญจนบุรี โดยผลการวิจัย การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชุมชน: ศึกษากรณีตำบลช่องสะเดา อำเภอเมืองกาญจนบุรี จังหวัดกาญจนบุรี ประชาชนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าชุมชน โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง จากการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชุมชน จำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ พบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ 0.05 ระดับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าชุมชนมีความสัมพันธ์กับความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าชุมชน โดยภาพรวม พบว่า มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับน้อย ($r = 0.16$) ผลที่ได้ยอมรับสมมติฐาน ในส่วนของข้อเสนอแนะจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ ผู้นำชุมชน และสมาชิกในชุมชนควรร่วมกันจัดทำแผน และหาแนวทางการอนุรักษ์ป่าชุมชนโดยการจัดทำโครงการรักษาป่าต้นน้ำโครงการปลูกป่า โครงการบวชป่า โดยให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าชุมชน

ภาคสรุป

จากการตรวจเอกสาร แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ในพื้นที่บ้านสหกรณ์ 4 ตำบลบ้านสหกรณ์ อำเภอแม่อน จังหวัดเชียงใหม่ผู้วิจัยจึงสามารถสรุปเพื่อเป็น แนวทางในการวิจัยดังนี้

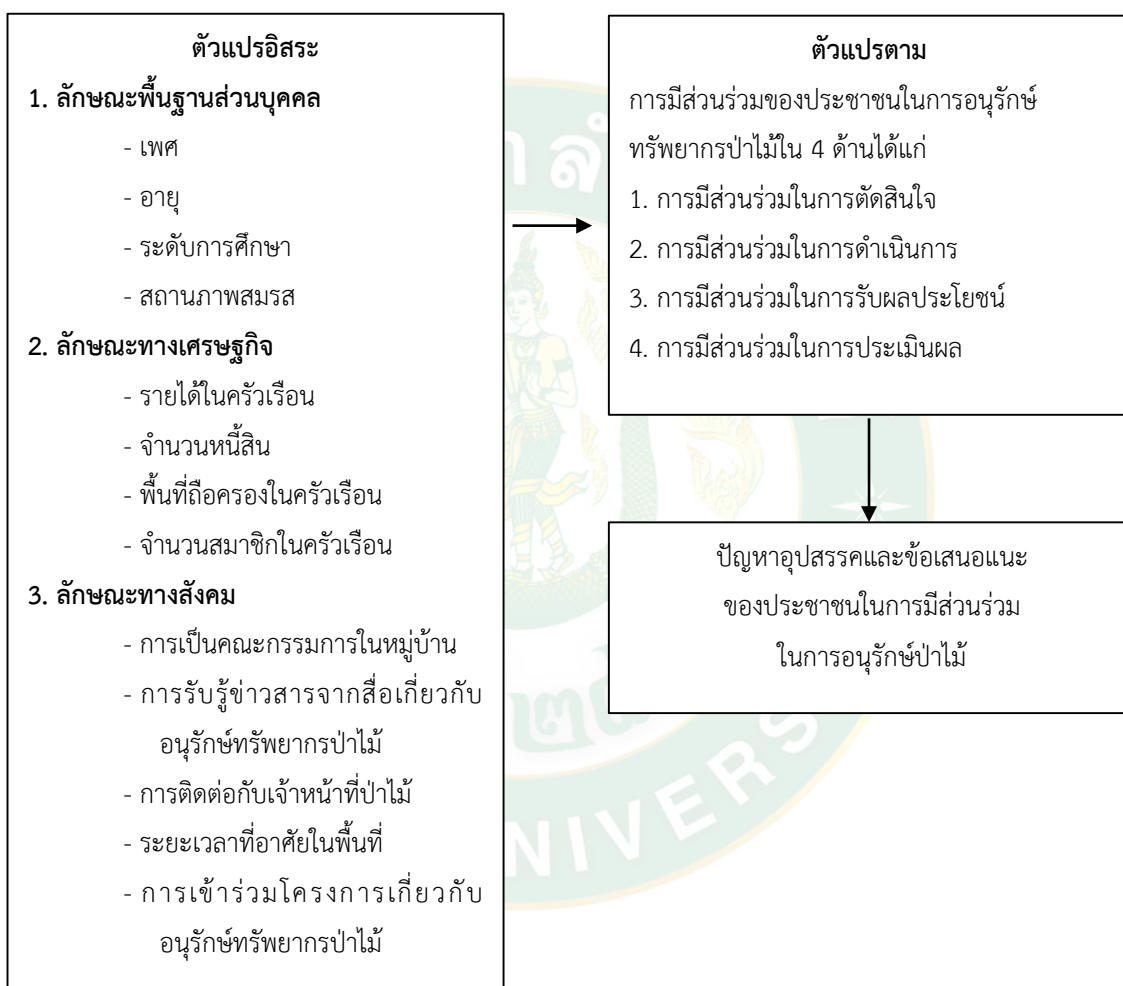
แนวคิดการมีส่วนร่วม (Participation) หมายถึง การที่ประชาชนหรือกลุ่มคนมีกระบวนการสื่อสารในระบบเปิดซึ่งเป็นการสื่อสาร ทั้งสองทางระหว่างบุคคลกลุ่มบุคคลชุมชนหรือองค์การในการดำเนินกิจกรรมในกิจกรรมหนึ่ง หรือในหลายๆกิจกรรมทั้งเป็นทางการและไม่เป็นทางการ ซึ่งการมีส่วนร่วมจะเกี่ยวข้องกับกระบวนการที่ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานพัฒนา ร่วมตัดสินใจ ร่วมการดำเนินการ ร่วมรับผลประโยชน์ และร่วมประเมินผล โดยมีเป้าหมายเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายร่วมกัน

แนวคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ให้ความสำคัญกับเรื่องของดินและน้ำ และยังเป็นแนวคิดและทฤษฎีของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในโครงการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำรินั้น ยังคำนึงถึงความสอดคล้องเกื้อกูลกันระหว่างการพัฒนาและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างเคร่งครัด ความเข้าใจในธรรมชาติและสภาวะตามธรรมชาติ ตลอดจนความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติของพระองค์นั้นจึงทำให้เกิดแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมหลากหลายไม่ว่าจะเป็นเรื่องของทรัพยากรป่าไม้ หรือเรื่องของการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมในด้านต่าง ๆ

จากความสำคัญของการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้จึงได้ประยุกต์ใช้แนวคิดการมีส่วนร่วม ในการทำการศึกษปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ในพื้นที่บ้านสหกรณ์ 4 ตำบลบ้านสหกรณ์ อำเภอแม่อน จังหวัดเชียงใหม่ โดยแบ่งตัวแปรอิสระออกจากเป็น 3 ด้าน คือ 1) ลักษณะพื้นฐานส่วนบุคคล 2) ลักษณะทางเศรษฐกิจ 3) ลักษณะทางสังคม นอกจากนี้ได้ศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ เพื่อให้ทราบถึงปัญหา อุปสรรค ในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของประชาชนและยังเป็นประโยชน์ในการพัฒนานโยบายต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ โดยมีกรอบแนวคิดดังนี้

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการศึกษาแนวคิดทฤษฎีและแนวคิดที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการวิจัย สามารถนำมาสร้างกรอบแนวคิดและประเด็นการเก็บข้อมูลในการวิจัยปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ในพื้นที่บ้านสหกรณ์ 4 ตำบลบ้านสหกรณ์ อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งได้กำหนดกรอบแนวคิดไว้ ดังนี้

ภาพที่ 5 กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่ บ้านสหกรณ์ 4 ตำบลบ้านสหกรณ์ อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่การดำเนินการวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีวิจัยเชิงปริมาณ เป็นระเบียบวิธีในการศึกษาเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของวิจัยที่ได้กำหนดไว้โดยผู้วิจัยวิธีการดำเนินการวิจัยดังนี้

สถานที่ดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ได้ดำเนินการศึกษา ในพื้นที่บ้านสหกรณ์ 4 ตำบลบ้านสหกรณ์ อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งประชาชนในพื้นที่มีอาชีพเกษตรกรรมและการค้าขายเป็นส่วนใหญ่ และเกี่ยวเนื่องจากปัญหาการเผาป่าเพื่อหาของป่าขาย การบุกรุกพื้นที่ป่าเพื่อการขยายพื้นที่เกษตรกรรมและขยายชุมชน ผู้ศึกษาจึงสนใจศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้คือ ประชาชนที่อาศัยพื้นที่บ้านสหกรณ์ 4 ตำบลบ้านสหกรณ์อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 428 คน และกำหนดขนาดตัวอย่างในการศึกษาวิจัย โดยใช้วิธีคำนวณตามสูตรของ Taro Yamane (1973.) กำหนดให้มีความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ย่อมให้เกิดความคลาดเคลื่อนที่ระดับ 0.05 ดังวิธีการคำนวณต่อไปนี้

$$\begin{aligned} \text{โดยที่} \quad N &= \frac{N}{1+N(e)^2} \\ n &= \text{ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง} \\ N &= \text{ขนาดของประชากรทั้งหมด} \\ e &= \text{ค่าความ คลาดเคลื่อนของกลุ่มสุ่มตัวอย่าง (0.05)} \\ \text{แทนค่าในสูตร} \quad N &= \frac{428}{1+428(0.05)^2} = 206.76 \\ n &= 206.76 \end{aligned}$$

ดังนั้นขนาดของกลุ่มตัวอย่างเท่ากับ 207 คน

เมื่อได้ขนาดตัวอย่างของประชาชนในพื้นที่บ้านสหกรณ์ 4 ตำบลบ้านสหกรณ์ อำเภอแม่อน จังหวัดเชียงใหม่ แล้วจึงทำการสุ่มตัวอย่างประชาชนโดยใช้กลุ่มตัวอย่างอย่างง่าย ด้วยตารางเลขสุ่ม จากข้อมูลรายชื่อในพื้นที่บ้านสหกรณ์ 4 ตำบลบ้านสหกรณ์ อำเภอแม่อน จังหวัดเชียงใหม่

การรวบรวมข้อมูลและเครื่องมือเครื่องใช้ในการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ได้ดำเนินการศึกษาในพื้นที่บ้านสหกรณ์ 4 ตำบลบ้านสหกรณ์ อำเภอแม่อน จังหวัดเชียงใหม่ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอนดังนี้

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary data) โดยการค้นคว้าข้อมูลจากหนังสือ อินเทอร์เน็ต วารสาร และหน่วยงานทางราชการที่เกี่ยวข้อง เช่น องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านสหกรณ์ ผู้ใหญ่บ้าน

2. การเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ (Primary data) การวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยได้ประสานงาน และนัดหมายผู้ใหญ่บ้าน เพื่อชี้แจงและขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลจากประชาชนบ้านสหกรณ์ 4 ตำบล บ้านสหกรณ์ อำเภอแม่อน จังหวัดเชียงใหม่ รวบรวมโดยใช้แบบสอบถาม ศึกษาจากบ้านสหกรณ์ 4 จำนวน 207 คน

วิธีการทดสอบเครื่องมือ

1. การทดสอบความตรงของเชิงเนื้อหา (Content validity) หลังจากสร้างแบบสอบถาม ผู้วิจัยได้นำไปตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) การตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวข้องในด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ เพื่อพิจารณาว่าแบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัยนั้น มีข้อความวัดได้ตรงนิยามศัพท์ รูปแบบของการวัด หรือวัดได้ตรงตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการศึกษาวิจัยหรือไม่ โดยการสร้างแบบประเมินเพื่อพิจารณาความเที่ยงตรงของข้อความ ซึ่งมีเกณฑ์การพิจารณา คือ

- +1 คือ แน่ใจว่าข้อความที่ใช้ในการวิจัยตรงตามสิ่งที่ต้องการวัด
- 0 คือ ไม่แน่ใจว่าข้อความที่ใช้ในการวิจัยตรงตามสิ่งที่ต้องการวัด
- 1 คือ แน่ใจข้อความที่ใช้ในการวิจัยไม่ตรงตามสิ่งที่ต้องการวัด

เมื่อประเมินแบบสอบถามและแบบทดสอบแล้วให้นำไปหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Congruence : IOC) จากสูตร

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

โดยที่	IOC	คือ ค่าดัชนีความสอดคล้อง
	$\sum R$	คือ ผลรวมของคะแนนของข้อนั้นๆ จากการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญ
	N	คือ จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

จากนั้นพิจารณาคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้อง หรือ IOC ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป แสดงว่าข้อคำถามนั้นใช้ได้ตรงตามเนื้อหาสามารถนำไปทดสอบกับกลุ่มตัวอย่างได้ (อารยา องค์เอี่ยม และพงศ์ธรา วิจิตเวชไพศาล, 2561: 39) ซึ่งจากการทดสอบการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของประชาชนในพื้นที่บ้านสหกรณ์ 4 ตำบลบ้านสหกรณ์ อำเภอแม่อน จังหวัดเชียงใหม่พบว่าข้อคำถามทุกข้อมีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.67-1.00 สามารถนำไปทดสอบกับกลุ่มตัวอย่างได้

2. การทดสอบความเชื่อมั่น (Reliability) หลังจากแบบสอบถามผ่านการทดสอบความตรงแล้ว ผู้วิจัยจึงได้นำทดสอบกับประชาชนในพื้นที่บ้านสหกรณ์ 2 ตำบลบ้านสหกรณ์ อำเภอแม่อน จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 30 คน จากนั้นนำมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นกับข้อคำถามเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ โดยใช้วิธีการของครอนบาค (Cronbach alpha method) หรือสูตรหาความเชื่อมั่นในรูปสูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient: α -coefficient) (ภัทรภาพ เกษสังข์, 2559: 154-155) โดยแสดงสูตรได้ดังนี้

$$\alpha = \frac{n}{n-1} \left[1 - \frac{\sum s_i^2}{s_x^2} \right]$$

โดยที่	α	แทน ค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่น
	n	แทน จำนวนข้อของแบบสอบถามทั้งหมด
	$\sum s_i^2$	แทน ผลรวมค่าคะแนนแปรปรวนในแต่ละข้อ
	s_x^2	แทน ค่าความแปรปรวนของคะแนนทั้งหมด

ในการวิจัยการวิจัยโดยทั่วไปได้กำหนดให้ค่าความเชื่อมั่นที่ได้นั้นจะต้องมีค่าไม่น้อยกว่า 0.70 หมายความว่า เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยจะมีความน่าเชื่อถือหรือมีความเชื่อมั่นสูง (วนิดา วาติเจริญ และคณะ, 2560: 260) สามารถนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาวิจัยจริงได้ โดยผลการวิเคราะห์ ความเชื่อมั่นข้อคำถามเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้จำนวน 20 ข้อพบว่ามีความสัมพันธ์เชื่อมั่นรวม (α) เท่ากับ .879 ดังนั้นจึงสามารถนำไปใช้เก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างจริงต่อไปได้

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล เรื่องการวิจัยปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ ทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่บ้านสหกรณ์ 4 ตำบลบ้านสหกรณ์ อำเภอแม่อน จังหวัดเชียงใหม่ แบ่ง ออกเป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคล เศรษฐกิจและสังคมของประชาชนที่มีผลต่อการมี ส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่บ้านสหกรณ์ 4 ตำบลบ้านสหกรณ์ อำเภอแม่อน จังหวัดเชียงใหม่ได้แก่ลักษณะพื้นฐานส่วนบุคคล เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพ สมรส ลักษณะทางเศรษฐกิจ รายได้ในครัวเรือน จำนวนหนี้สิน พื้นที่ถือครองในครัวเรือน จำนวน สมาชิกในครัวเรือน ลักษณะทางสังคม การเป็นคณะกรรมการในหมู่บ้าน การรับรู้ข่าวสารจากสื่อที่ เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ป่าไม้ การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ป่าไม้ ระยะเวลาที่อาศัยในพื้นที่ การเข้าร่วม โครงการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) เพื่อที่จะอธิบาย ข้อมูลทางสถิติที่ใช้ในการแปลความหมายประกอบด้วย ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าต่ำสุด (Minimum) ค่าสูงสุด (Maximum) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) เพื่อวัดแนวโน้มเข้าสู่ศูนย์กลาง

ตอนที่ 2 การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่บ้านสหกรณ์ 4 ตำบลบ้าน สหกรณ์ อำเภอแม่อน จังหวัดเชียงใหม่โดยใช้มาตราวัดแบบให้คะแนน (Rating scale) กำหนด คะแนนเท่ากับ 1 คะแนน จากนั้นคำนวณค่าเฉลี่ยโดยมีเกณฑ์ค่าคะแนนเฉลี่ย โดยกำหนดเกณฑ์ การแปลความหมายค่าเฉลี่ยแบบทุกช่วงชั้นเท่ากัน สำหรับการแบ่งระดับการมีส่วนร่วม สามารถ คำนวณได้จากสูตรการหาอันตรภาคชั้น ดังนี้

$$\begin{aligned} \text{ความกว้างของอันตรภาคชั้น} &= \text{คะแนนสูงสุด}-\text{คะแนนต่ำสุด} \\ \text{จำนวนชั้น} &= \frac{5-1}{5} \\ &= 0.8 \end{aligned}$$

การวิเคราะห์ระดับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ด้วยการใช้สถิติพรรณนาเพื่ออธิบายข้อมูลที่ได้ ได้แก่ ค่าคะแนนเฉลี่ย (Mean) ค่าความถี่(Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) โดยให้กลุ่มตัวอย่างเกษตรกรแสดงระดับการปฏิบัติตามมาตรฐานค่า 5 ระดับของ Likert's scale ดังนี้

มีส่วนร่วมในระดับน้อยที่สุด	กำหนดคะแนนเท่ากับ 1
มีส่วนร่วมในระดับน้อย	กำหนดคะแนนเท่ากับ 2
มีส่วนร่วมในระดับปานกลาง	กำหนดคะแนนเท่ากับ 3
มีส่วนร่วมในระดับมาก	กำหนดคะแนนเท่ากับ 4
มีส่วนร่วมในระดับมากที่สุด	กำหนดคะแนนเท่ากับ 5

จากนั้นนำคะแนนที่ได้ไปการแปลผลเป็นค่าเฉลี่ยและนำไปเทียบกับเกณฑ์การแปลความหมาย ซึ่งผู้วิจัยใช้เกณฑ์การพิจารณาโดยแบ่งออกเป็น 5 ระดับ โดยมีความกว้างของชั้นเท่ากับ .50 การแปลความหมายโดยนำค่าคะแนนเฉลี่ยมาเปรียบเทียบกับเกณฑ์ ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.80 หมายถึง	มีส่วนร่วมในระดับน้อยที่สุด
ค่าเฉลี่ย 1.81 – 2.60 หมายถึง	มีส่วนร่วมในระดับน้อย
ค่าเฉลี่ย 2.61 – 3.40 หมายถึง	มีส่วนร่วมในระดับปานกลาง
ค่าเฉลี่ย 3.41 – 4.20 หมายถึง	มีส่วนร่วมในระดับมาก
ค่าเฉลี่ย 4.21 – 5.00 หมายถึง	มีส่วนร่วมในระดับมากที่สุด

ตอนที่ 3 การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ในพื้นที่บ้านสหกรณ์ 4 อำเภอแม่ฮ่องสอน จังหวัดเชียงใหม่ จากนั้นนำมาวิเคราะห์โดยใช้การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ให้เลือกแบบคัดเลือกเข้าหรือแบบ Enter เพื่อหาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระทั้งหมด ว่ามีความสัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้และแต่ละตัวแปรมีผลต่อระดับปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้

ตอนที่ 4 วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับ ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ในพื้นที่บ้านสหกรณ์ 4 อำเภอแม่ฮ่องสอน จังหวัดเชียงใหม่ โดยการวิธีการจัดประเภทและจัดกลุ่ม (Categorize and Sort) เพื่อจัดประเภทและกลุ่มปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะตามที่ประชาชนได้ตอบไว้ในข้อคำถามแบบปลายเปิด

บทที่ 4

ผลการวิจัยและวิจารณ์

ผลการวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ในพื้นที่บ้านสหกรณ์ 4 ตำบลบ้านสหกรณ์ อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่ ตลอดจนปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะของประชาชน สำหรับผู้ให้ข้อมูลในครั้งนี่คือ ประชาชนบ้านสหกรณ์ 4 จำนวน 207 คน จากการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม ผลการวิจัยในครั้งนี้ได้รวบรวมผลการวิจัยและวิจารณ์นำเสนอผลการวิเคราะห์ในรูปแบบตารางข้อมูลประกอบคำอธิบาย แบ่งเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ลักษณะพื้นฐานส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคมของประชาชนในพื้นที่บ้านสหกรณ์ 4 ตำบลบ้านสหกรณ์ อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่

ตอนที่ 2 ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ในพื้นที่บ้านสหกรณ์ 4 ตำบล บ้านสหกรณ์อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่

ตอนที่ 3 เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ในพื้นที่ บ้านสหกรณ์ 4 ตำบลบ้านสหกรณ์ อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่

ตอนที่ 4 เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะของประชาชนในการมีส่วนร่วมเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ในพื้นที่บ้านสหกรณ์ 4 ตำบลบ้านสหกรณ์ อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่

ตอนที่ 1 ลักษณะพื้นฐานส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคมของประชาชนในพื้นที่บ้านสหกรณ์ 4 ตำบลบ้านสหกรณ์ อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่

การศึกษาลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจและสังคมโดยมีการศึกษา เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส รายได้ในครัวเรือน จำนวนหนี้สิน พื้นที่ถือครองในครัวเรือน จำนวนสมาชิกในครัวเรือน การเป็นคณะกรรมการในหมู่บ้าน การรับรู้ข่าวสารจากสื่อที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ป่าไม้ การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ป่าไม้ ระยะเวลาที่อาศัยในพื้นที่ และการเข้าร่วมโครงการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ซึ่งได้ผลการศึกษาวิจัยดังนี้

ลักษณะส่วนบุคคล

เพศ

ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 104 คน คิดเป็นร้อยละ 50.2 ส่วนเพศหญิง จำนวน 103 คน คิดเป็นร้อยละ 49.8 (ตารางที่ 1)

จากผลการวิจัยดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า เพศชายเป็นกลุ่มที่ให้ความสนใจในด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้โดยส่วนใหญ่เพศชายมักมีสภาวะร่างกายที่แข็งแรงกว่าสภาวะร่างกายของผู้หญิงจึงทำให้มีกำลังในการป้องกันไฟป่า และกำลังในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ อีกทั้งจากการศึกษากลุ่มตัวอย่างเพศหญิงส่วนใหญ่มีหน้าที่คอยสนับสนุนช่วยเหลือ เช่น รวมตัวกันทำอาหารเพื่อส่งให้กับผู้ที่ขึ้นไปดับไฟป่า หรือเป็นกระบอกเสียงในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้

อายุ

ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างเฉลี่ยมีอายุ 43 ปี โดยมีอายุต่ำสุด 16 ปี และสูงสุด 78 ปี ซึ่งผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่อยู่ช่วงอายุ 41 – 55 ปี คิดเป็นร้อยละ 27.1 รองลงมา คือ ช่วงอายุระหว่าง 26 – 40 คิดเป็นร้อยละ 30.0 ช่วงอายุ 51 ขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 24.6 และ ช่วงอายุต่ำกว่า 25 ปี คิดเป็นร้อยละ 18.49 (ตารางที่ 1) ตามลำดับ

ระดับการศึกษา

ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระดับการศึกษา ปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 28.0 รองลงมา คือ ระดับประถมศึกษาตอนต้น คิดเป็นร้อยละ 24.2 ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย หรือเทียบเท่า คิดเป็นร้อยละ 22.2 ระดับประถมตอนปลาย คิดเป็นร้อยละ 13.5 และระดับมัธยมศึกษาตอนต้น คิดเป็นร้อยละ 12.1 (ตารางที่ 1) ตามลำดับ

จากผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่า กลุ่มตัวอย่างเกินกว่าครึ่งมีการศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี เนื่องจากระบบการศึกษาในปัจจุบันมีการจัดการโครงสร้างพื้นฐาน บริหารจัดการ สำหรับการผลิตกำลังคนให้สามารถแข่งขันการพัฒนาประเทศ ระบบการศึกษาจึงเปิดกว้างให้ประชาชนในประเทศได้มีการเข้าถึงระบบการศึกษาในทุกๆระดับ เพื่อการวางแผนและพัฒนาการศึกษาได้อย่างสอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาประเทศ รวมถึงค่านิยมในสมัยนี้นั้น นิยมให้บุตรหลานมีการศึกษาสูง เพื่อที่จะได้เป็นกำลังในการพัฒนาประเทศต่อไป

สถานภาพสมรส

ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนกลุ่มตัวอย่างบ้านสหกรณ์ 4 ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรส คิดเป็นร้อยละ 44.6 รองลงมา คือ สถานภาพโสด คิดเป็นร้อยละ 44.0 สถานภาพหย่าร้างและหม้าย คิดเป็นร้อยละ 7.7 (ตารางที่ 1)

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ร้อยละ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามลักษณะส่วนบุคคลของประชาชน

(n=207)

ลักษณะส่วนบุคคล	จำนวน (คน)	ร้อยละ(%)
เพศ		
ชาย	104	50.2
หญิง	103	49.8
อายุ (ปี)		
ต่ำกว่า 25 ปี	38	18.4
26-40 ปี	62	30.0
41-55 ปี	56	27.1
55 ปีขึ้นไป	51	24.6
$\bar{x} = 43$	Min-Max = 16 - 78	SD = 16.43
ระดับการศึกษา		
ประถมศึกษาตอนต้น	50	24.2
ประถมศึกษาตอนปลาย	28	13.5
มัธยมศึกษาตอนต้น	25	12.1
มัธยมศึกษาตอนปลายหรือ ปริญญาตรี	46	22.2
ปริญญาตรี	58	28.0
สถานภาพ		
โสด	84	40.6
สมรส	91	44.0
หย่าร้าง	16	7.7
หม้าย	16	7.7

ลักษณะเศรษฐกิจ

รายได้ครัวเรือน

ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนกลุ่มตัวอย่างมีรายได้เฉลี่ย 7,351.21 บาท/เดือน โดยรายได้ครัวเรือนต่ำสุด ไม่มีรายได้ต่อเดือน และสูงสุด 40,000 บาท/เดือน ประชาชนกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีรายได้อยู่ระหว่าง 5,001 – 10,000 บาท/เดือน คิดเป็นร้อยละ 43.0 รองลงมาได้แก่ รายได้ต่ำกว่า 1,000 บาท/ต่อเดือน คิดเป็นร้อยละ 19.8 รายได้ระหว่าง 1,001 – 5,000 บาท/ต่อเดือน คิดเป็นร้อยละ 17.9 รายได้ระหว่าง 10,001 – 15,000 บาท/ต่อเดือน คิดเป็นร้อยละ 11.6 และรายได้ 15,000 บาทขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 7.7 (ตารางที่ 2) ตามลำดับ

จำนวนหนี้สินในครัวเรือน

ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนกลุ่มตัวอย่างมีจำนวนหนี้สินเฉลี่ย 125,483.09 บาท โดยจำนวนหนี้สินในครัวเรือนต่ำสุด ไม่มีหนี้สิน และสูงสุด 950,000 บาท ประชาชนกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่กลุ่มตัวอย่างมีหนี้สินระหว่าง 100,000-200,000 คิดเป็นร้อยละ 17.4 รองลงมาคือจำนวนหนี้สิน 600,000 ขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 10.6 จำนวนหนี้สินระหว่าง 500,000-600,000 คิดเป็นร้อยละ 7.2 และจำนวนหนี้สินระหว่าง 300,000 - 400,000 คิดเป็นร้อยละ 5.3 (ตารางที่ 2) ตามลำดับ

จากการวิจัยจะเห็นว่าประชาชนที่มีหนี้สินนั้น ส่วนใหญ่มาจากการทำเกษตร การซื้อสิ่งอำนวยความสะดวกภายในครอบครัว และการส่งบุตรหลานเข้ารับการศึกษ จึงทำให้เกิดหนี้สินขึ้นภายในครัวเรือน

พื้นที่ถือครองพื้นที่ถือครองในครัวเรือน

ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนกลุ่มตัวอย่างเฉลี่ยมีพื้นที่ถือครองเฉลี่ย 4.46ไร่ โดยจำนวนพื้นที่ถือครองพื้นที่ถือครองในครัวเรือนต่ำสุด 0.25 ไร่ และสูงสุด 15 ไร่ ประชาชนกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีพื้นที่ถือครองอยู่ระหว่าง 2 – 4 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 33.8 รองลงมา คือ 5-7 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 26.6 ต่ำกว่า 1 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 22.2 และ 7 ไร่ ขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 17.4 (ตารางที่ 2) ตามลำดับ

จากการวิจัยแสดงให้เห็นว่าผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่มีพื้นที่ถือครองต่อ 1 ครอบครัว เฉลี่ยประมาณ 4 ไร่ 46 งาน ซึ่งเป็นพื้นที่อยู่อาศัย และที่ทำการเกษตรเพราะประชาชนในหมู่บ้านมีการทำการเกษตรเป็นส่วนใหญ่ จึงมีพื้นที่ถือครองในจำนวนที่พอเหมาะกับครอบครัวที่จะดูแลพื้นที่ของตนได้

จำนวนสมาชิกในครัวเรือน

ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนกลุ่มตัวอย่างค่าเฉลี่ยมีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 3 คน โดยจำนวนสมาชิกในครัวเรือนต่ำสุด 1 คน และสูงสุด 5 คน ประชาชนกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 3 - 4 คน คิดเป็นร้อยละ 77.3 จำนวนสมาชิกในครัวเรือนรองลงมา คือ น้อยกว่า 2 คน คิดเป็นร้อยละ 14.0 และจำนวนสมาชิกในครัวเรือนมากกว่า 4 คน คิดเป็นร้อยละ 8.7 (ตารางที่ 2) ตามลำดับ

จากการวิจัยแสดงให้เห็นว่าการจากการวิจัยแสดงให้เห็นภายในชุมชนมีครอบครัวขนาดเล็ก โดยประกอบไปด้วยพ่อ แม่ และลูก เป็นส่วนใหญ่ ซึ่งต่างไปจากเดิมที่มีการอาศัยอยู่กันเป็นครอบครัวใหญ่ ญาติพี่น้องอาศัยอยู่รวมกัน แต่ในปัจจุบันมีการแยกครอบครัวกันเป็นสัดส่วนเพื่อจะได้มีการดูแลกันอย่างทั่วถึง ประกอบกับเศรษฐกิจในปัจจุบันที่ส่งผลทำให้เกิดการแยกเป็นครอบครัวเล็ก ๆ ให้มากขึ้น

ตารางที่ 2 จำนวน และร้อยละของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามลักษณะทางเศรษฐกิจ

(n=207)

ลักษณะทางเศรษฐกิจ	จำนวน (คน)	ร้อยละ (%)
รายได้ในครัวเรือน (บาท/เดือน)		
ต่ำกว่า 1,000 บาท	41	19.8
1,001 – 5,000 บาท	37	17.9
5,001 - 10,000 บาท	89	43.0
10,001 - 15,000 บาท	24	11.6
15,000 บาทขึ้นไป	16	7.7
\bar{X} = 7,351.21	Min-Max = 0 – 40,000	SD = 6,990.36
จำนวนหนี้สินในครัวเรือน (บาท)		
ไม่มีหนี้สิน	123	59.4
100,000 - 200,000 บาท	36	17.4
300,000 - 400,000 บาท	11	5.3
500,000 - 600,000 บาท	15	7.2
600,000 บาทขึ้นไป	22	10.6
\bar{X} = 125,483.09	Min-Max = 0 – 950,000	SD = 249,340.49

ตารางที่ 2 (ต่อ)

(n=207)

ลักษณะทางเศรษฐกิจ	จำนวน (คน)	ร้อยละ (%)
พื้นที่ถือครองในครัวเรือน (ไร่)		
ต่ำกว่า 1 ไร่	46	22.2
2 – 4 ไร่	70	33.8
5 – 7 ไร่	55	26.6
7 ไร่ขึ้นไป	36	17.4
\bar{x} = 4.46	Min-Max = 0.25 – 15.00	SD = 3.07
จำนวนสมาชิกในครัวเรือน (คน)		
ต่ำกว่า 2 คน	29	14.0
3 – 4 คน	160	77.3
4 คนขึ้นไป	18	8.7
\bar{x} = 3.32	Min-Max = 1 – 5	SD = 0.86

ลักษณะทางสังคม**การเป็นคณะกรรมการหมู่บ้าน**

ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนกลุ่มตัวอย่างโดยส่วนใหญ่ไม่ได้เป็นคณะกรรมการหมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 99.5 และมีการเป็นคณะกรรมการหมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 0.5 (ตารางที่ 3)

จากการวิจัยแสดงให้เห็นว่าบุคคลส่วนใหญ่เป็นแค่สมาชิกภายในหมู่บ้าน ซึ่งมีการเป็นคณะกรรมการหมู่บ้านเพียงท่านเดียวคือ ดำรงตำแหน่ง ผู้ใหญ่บ้าน เป็นผู้ดูแลและประชาสัมพันธ์ให้กับหมู่บ้านได้รับรู้ข่าวสารทั้งหมด

การได้รับข่าวสารด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้

การได้รับข่าวสารด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ แบ่งเป็น 6 ช่องทาง ได้แก่ อินเทอร์เน็ต 51 คน (ร้อยละ 24.6) หนังสือพิมพ์ 10 คน (ร้อยละ 4.8) วารสาร 2 คน (ร้อยละ 1.0) ประกาศจากชุมชน 177 คน (ร้อยละ 85.0) เจ้าหน้าที่ของรัฐ 41 คน (ร้อยละ 19.8) (ตารางที่ 3)

การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ป่าไม้ (ครั้ง)

ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนกลุ่มตัวอย่างติดต่อกับเจ้าหน้าที่ป่าไม้เฉลี่ย 2 ครั้ง โดยการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ป่าไม้ต่ำสุด 0 ครั้งและสูงสุด 6 ครั้ง ประชาชนกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ป่าไม้ 1 – 2 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 49.3 รองลงมาคือไม่เคยติดต่อกับเจ้าหน้าที่ป่าไม้ คิดเป็นร้อยละ 26.6 การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ 3 – 4 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 23.2 และการติดต่อกับเจ้าหน้าที่มากกว่า 4 ครั้งขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 1.0 (ตารางที่ 3) ตามลำดับ

ระยะเวลาที่อาศัยในพื้นที่ (ปี)

ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนกลุ่มตัวอย่างอาศัยในเขตพื้นที่เฉลี่ย 29 ปี โดยจำนวนปีที่อาศัยในเขตพื้นที่ต่ำสุด 4 ปีและสูงสุด 43 ปี ประชาชนกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระยะเวลาที่อาศัยในพื้นที่ระหว่าง 26 – 35 ปี คิดเป็นร้อยละ 39.1 รองลงมาคือมากกว่า 35 ปี คิดเป็นร้อยละ 26.6 ระหว่าง 16 – 25 ปี คิดเป็นร้อยละ 24.2 และผู้ที่อาศัยในพื้นที่ต่ำกว่า 15 ปี คิดเป็นร้อยละ 10.1 (ตารางที่ 3) ตามลำดับจากการวิจัยแสดงให้เห็นว่ามีประชาชนที่อาศัยในพื้นที่ 26 - 35 ปี ในพื้นที่เป็นเวลานานทำให้มีความเข้าใจในวิถีชีวิตของคนในหมู่บ้าน

การเข้าร่วมโครงการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้

ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนกลุ่มตัวอย่างที่เข้าร่วมโครงการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้เฉลี่ย 1 ครั้ง โดยการเข้าร่วมโครงการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ต่ำสุด 0 ครั้งและสูงสุด 6 ครั้ง ประชาชนกลุ่ม โดยส่วนใหญ่ไม่เคยเข้าร่วมโครงการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ คิดเป็นร้อยละ 52.2 รองลงมาคือได้เข้าร่วมโครงการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้อยู่ในระหว่าง 1 – 2 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 29.0 การเข้าร่วมโครงการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้อยู่ในระหว่าง 3 – 4 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 17.4 และผู้ที่เข้าร่วมโครงการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้มากกว่า 4 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 1.4 9 (ตารางที่ 3) ตามลำดับ

ตารางที่ 3 จำนวน และร้อยละของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามลักษณะทางสังคม

(n=207)

ลักษณะทางสังคม	จำนวน (คน)	ร้อยละ (%)
การเป็นคณะกรรมการหมู่บ้าน		
ไม่เป็นคณะกรรมการหมู่บ้าน	206	99.5
เป็นคณะกรรมการหมู่บ้าน	1	0.5
การได้รับข่าวสารด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
อินเทอร์เน็ต		
ไม่ได้รับ	156	75.4
ได้รับ	51	24.6
หนังสือพิมพ์		
ไม่ได้รับ	197	95.2
ได้รับ	10	4.8
วารสาร		
ไม่ได้รับ	205	99.0
ได้รับ	2	1.0
ประกาศจากชุมชน		
ไม่ได้รับ	30	14.0
ได้รับ	177	85.0
เจ้าหน้าที่ของรัฐ		
ไม่ได้รับ	166	80.2
ได้รับ	41	19.8
การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ป่าไม้ (ครั้ง)		
ไม่เคยได้รับการติดต่อกับเจ้าหน้าที่	55	26.6
เคย	152	73.6
1 – 2 ครั้ง	102	49.2
3 – 4 ครั้ง	48	23.2
4 ครั้งขึ้นไป	2	1.0
\bar{X} = 1.59	Min-Max = 0 – 6	SD = 1.25

ตารางที่ 3 (ต่อ)

(n=207)

ลักษณะทางสังคม	จำนวน (คน)	ร้อยละ (%)
ระยะเวลาที่อาศัยในพื้นที่(ปี)		
ต่ำกว่า 15 ปี	21	10.1
16-25 ปี	50	24.2
26-35 ปี	81	39.1
35 ปีขึ้นไป	55	26.6
	$\bar{X} = 28.71$	Min-Max = 4 - 43
		SD = 9.107
การเข้าร่วมโครงการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้		
ไม่เคยเข้าร่วมโครงการอนุรักษ์	108	52.2
เคย	99	47.8
1 - 2 ครั้ง	60	29.0
3 - 4 ครั้ง	36	17.4
4 ครั้งขึ้นไป	3	1.4
	$\bar{X} = 1.11$	Min-Max = 0 - 6
		SD = 1.39

ตอนที่ 2 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ในพื้นที่บ้านสหกรณ์ 4 ตำบลบ้านสหกรณ์ อำเภอแม่อน จังหวัดเชียงใหม่

การศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ของประชาชนบ้านสหกรณ์ 4 ตำบลบ้านสหกรณ์ อำเภอแม่อน จังหวัดเชียงใหม่ โดยแบ่งออกเป็น 4 ด้าน คือ 1) ด้านการตัดสินใจ 2) ด้านการดำเนินการ 3) ด้านการได้รับผลประโยชน์ และ 4) ด้านการประเมินผล โดยประชาชนกลุ่มตัวอย่างได้ระบุระดับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ออกเป็น 5 ระดับคือ

ระดับ 5	หมายถึง มีส่วนร่วมมากที่สุด
ระดับ 4	หมายถึง มีส่วนร่วมมาก
ระดับ 3	หมายถึง มีส่วนร่วมปานกลาง
ระดับ 2	หมายถึง มีส่วนร่วมน้อย
ระดับ 1	หมายถึง มีส่วนร่วมน้อยที่สุด

จากนั้นนำคะแนนที่ได้ตามความเป็นจริงมาคำนวณหาน้ำหนักค่าเฉลี่ย ตามเกณฑ์ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.80 หมายถึง	มีส่วนร่วมในระดับน้อยที่สุด
ค่าเฉลี่ย 1.81 – 2.60 หมายถึง	มีส่วนร่วมในระดับน้อย
ค่าเฉลี่ย 2.61 – 3.40 หมายถึง	มีส่วนร่วมในระดับปานกลาง
ค่าเฉลี่ย 3.41 – 4.20 หมายถึง	มีส่วนร่วมในระดับมาก
ค่าเฉลี่ย 4.21 – 5.00 หมายถึง	มีส่วนร่วมในระดับมากที่สุด

ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ในพื้นที่บ้านสหกรณ์ 4 ตำบล บ้านสหกรณ์ อำเภอมะเอน จังหวัดเชียงใหม่

ผลการศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ของประชาชนบ้านสหกรณ์ 4 ตำบลบ้านสหกรณ์ อำเภอมะเอน จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.51) เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยในแต่ละด้านพบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีส่วนร่วมมากที่สุดในด้านการตัดสินใจ (ค่าเฉลี่ย 2.63) และด้านการได้รับผลประโยชน์ (ค่าเฉลี่ย 2.62) ส่วนการมีส่วนร่วมในระดับน้อย ด้านการดำเนินการ (ค่าเฉลี่ย 2.45) และด้านการประเมินผล (ค่าเฉลี่ย 2.35) (ตารางที่ 5)

ตารางที่ 4 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่ บ้านสหกรณ์ 4 ตำบล บ้านสหกรณ์ อำเภอมะเอน จังหวัดเชียงใหม่

(n=207)

การมีส่วนร่วม	\bar{x}	SD	ระดับการมีส่วน
ด้านการตัดสินใจ	2.63	0.672	ปานกลาง
ด้านการดำเนินการ	2.45	0.574	น้อย
ด้านการได้รับผลประโยชน์	2.62	0.517	ปานกลาง
ด้านการประเมินผล	2.35	0.672	น้อย
รวม	2.51	0.500	ปานกลาง

โดยรายละเอียดการมีส่วนร่วมรายชื่อคำถามดังนี้

1. ด้านการตัดสินใจ

ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ด้านการตัดสินใจ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.63) เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมจากมากไปน้อย

โดยสามารถเรียงข้อความที่มีค่าเฉลี่ยมากไปน้อยได้ดังนี้ ข้อความที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ข้อที่ 1 การเข้าร่วมการประชุมหารือเกี่ยวกับการตัดสินใจในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ (ค่าเฉลี่ย 2.82) รองลงมาได้แก่ ข้อที่ 5 การเกิดปัญหาการเผาป่า ท่านจะเข้าร่วมการประชุมในการวางแผน เพื่อตัดสินใจแก้ไขปัญหา (ค่าเฉลี่ย 2.72) ข้อที่ 4 การมีสิทธิตัดสินใจในการเข้าร่วมฟังคำชี้แจงรายละเอียด ขั้นตอนการปฏิบัติการ ของโครงการด้านสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ (ค่าเฉลี่ย 2.59) ข้อที่ 2 การตัดสินใจเข้าร่วมกิจกรรมปลูกต้นไม้เพื่ออนุรักษ์พื้นที่ป่า (ค่าเฉลี่ย 2.54) และข้อความที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ข้อที่ 3 การมีโอกาสในการแสดงความคิดเห็น เพื่อพัฒนาชุมชนของท่าน (ค่าเฉลี่ย 2.52)

2. ด้านการดำเนินการ

ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ด้านการปฏิบัติ อยู่ในระดับน้อย (ค่าเฉลี่ย 2.63) เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมเป็นรายข้อความพบว่า โดยสามารถเรียงข้อความที่มีค่าเฉลี่ยมากไปน้อยได้ดังนี้ ข้อความที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ข้อที่ 2 การมีส่วนร่วมในการปลูกป่า เพื่อการดำเนินกิจกรรมในด้านอนุรักษ์ทรัพยากรต่าง ๆ (ค่าเฉลี่ย 2.57) รองลงมาได้แก่ ข้อที่ 5 การมีส่วนร่วมในการให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาหรืออุปสรรคที่อาจเกิดขึ้นในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ (ค่าเฉลี่ย 2.48) ข้อที่ 3 การอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ เคยแนะนำให้บุคคลอื่นทราบถึงความสำคัญของการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ (ค่าเฉลี่ย 2.44) ข้อที่ 4 การมีส่วนร่วมในการให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแผนการจัดการการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ประจำปีร่วมกับคนในชุมชน (ค่าเฉลี่ย 2.41) และข้อความที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ข้อที่ 1 การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลด้านการควบคุมดูแล (ค่าเฉลี่ย 2.39) ตามลำดับ

3. ด้านการได้รับผลประโยชน์

ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ด้านการได้รับผลประโยชน์ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.62) เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมเป็นรายข้อความ โดยสามารถเรียงข้อความที่มีค่าเฉลี่ยมากไปน้อยได้ดังนี้ ข้อความที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ข้อที่ 1 ในชุมชนมีสภาพแวดล้อมที่ดีขึ้น เช่น ชุมชนมีการลดการทำลายป่า คนในชุมชนมีสุขภาพที่ดีขึ้น (ค่าเฉลี่ย 3.14) รองลงมาได้แก่ ข้อที่ 2 การนำความรู้ที่ได้จากการเข้าร่วมกิจกรรมด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ มาใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน (ค่าเฉลี่ย 2.85) ข้อที่ 3 การมีความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมมากขึ้นจากการมีส่วนร่วมในโครงการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ (ค่าเฉลี่ย 2.69) ข้อที่ 5 การทราบกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรป่าไม้ (ค่าเฉลี่ย 2.35) และข้อความที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ข้อที่ 4 ในชุมชนมีรายได้จากการเก็บของป่า (ค่าเฉลี่ย 2.08) ตามลำดับ

4. ด้านการประเมินผล

ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ด้าน การประเมินผล โดยรวมอยู่ในระดับน้อย (ค่าเฉลี่ย 2.35) เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมเป็นรายข้อคำถาม โดยสามารถเรียงข้อคำถามที่มีค่าเฉลี่ยมากไปน้อยได้ดังนี้ ข้อคำถามที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ข้อที่ 3 การให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูลหรือตอบแบบสอบถามเพื่อประเมินผลด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ (ค่าเฉลี่ย 2.58) รองลงมาได้แก่ ข้อที่ 1 การได้รับมอบหมายให้เป็นผู้รับผิดชอบในการประเมินผลในการดำเนินการด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ (ค่าเฉลี่ย 2.52) ข้อที่ 2 การมีที่ปรึกษาหารือกับคณะกรรมการชุมชน หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ เพื่อติดตามผลการจัดกิจกรรมการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ (ค่าเฉลี่ย 2.42) ข้อที่ 5 การมีส่วนร่วมในการประเมินผลการดำเนินการด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ (ค่าเฉลี่ย 2.09) และข้อคำถามที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ข้อที่ 4 การมีส่วนร่วมในการติดตามผลการอนุรักษ์ของหน่วยงาน ภาครัฐด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ (ค่าเฉลี่ย 2.16) ตามลำดับ

ตารางที่ 5 จำนวนร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ด้านการตัดสินใจ

(n=207)

ด้านการตัดสินใจ	ระดับการมีส่วนร่วม				\bar{x}	SD	ความหมาย	
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย				น้อยที่สุด
1) การเข้าร่วมการประชุมหารือเกี่ยวกับการตัดสินใจในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้	12 (5.80)	33 (15.94)	99 (47.82)	33 (15.94)	30 (14.49)	2.83	1.051	ปานกลาง
2) การมีโอกาสนำเสนอความคิดเห็นเพื่อพัฒนาชุมชนของท่าน	4 (1.93)	21 (10.14)	76 (36.71)	83 (40.10)	23 (11.11)	2.52	0.891	ปานกลาง
3) มีตัดสินใจเข้าร่วมกิจกรรมปลูกต้นไม้เพื่ออนุรักษ์พื้นที่ป่า	-	16 (7.73)	105 (50.72)	60 (28.99)	26 (12.56)	2.54	0.810	ปานกลาง
4) เกิดปัญหาการเผาป่า ท่านจะเข้าร่วมการประชาสัมพันธ์การวางแผน เพื่อตัดสินใจแก้ไข	-	26 (12.56)	107 (51.69)	64 (30.92)	10 (4.83)	2.72	0.743	ปานกลาง
ปัญหา								

ตารางที่ 5 (ต่อ)

(n=207)

ด้านการตัดสินใจ	ระดับการมีส่วนร่วม				\bar{X}	SD	ความหมาย	
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย				น้อยที่สุด
5) ท่านมีสิทธิตัดสินใจในการเข้าร่วมฟังคำชี้แจงรายละเอียด ขั้นตอนการปฏิบัติการของโครงการด้านสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ	-	17 (8.21)	106 (51.21)	67 (32.37)	17 (8.21)	2.59	ปานกลาง	
รวม						2.63	0.672	ปานกลาง

หมายเหตุ เกณฑ์การแปลผลการมีส่วนร่วม

ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.80 หมายถึง	มีส่วนร่วมในระดับน้อยที่สุด	ค่าเฉลี่ย 3.41 – 4.20 หมายถึง	มีส่วนร่วมในระดับมาก
ค่าเฉลี่ย 1.81 – 2.60 หมายถึง	มีส่วนร่วมในระดับน้อย	ค่าเฉลี่ย 4.21 – 5.00 หมายถึง	มีส่วนร่วมในระดับมากที่สุด
ค่าเฉลี่ย 2.61 – 3.40 หมายถึง	มีส่วนร่วมในระดับปานกลาง		

ตารางที่ 6 จำนวนร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ด้านการได้รับผลประโยชน์

ด้านการได้รับผลประโยชน์	ระดับการมีส่วนร่วม				\bar{x}	SD	ความหมาย
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย			
1) มีสภาพแวดล้อมที่ดีขึ้น เช่น ชุมชนมีการลดการทำลายป่า คนในชุมชนมีสุขภาพที่ดีขึ้น	3 (1.45)	68 (32.85)	94 (45.41)	39 (18.84)	3.14	0.784	มาก
2) สามารถนำความรู้ที่ได้จากการเข้าร่วมกิจกรรมด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้มาใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน	4 (1.93)	32 (15.46)	111 (53.62)	49 (23.67)	2.85	0.813	ปานกลาง
3) มีความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมมากขึ้นจากการมีส่วนร่วมในโครงการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้	2 (0.97)	22 (10.63)	105 (50.72)	66 (31.88)	2.69	0.776	ปานกลาง
4) ชุมชนมีรายได้จากการเก็บของป่า	-	13 (6.28)	37 (17.87)	108 (52.17)	2.08	0.815	น้อย
5) ทราบกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรป่าไม้	3 (1.45)	20 (9.66)	59 (28.50)	90 (43.48)	2.35	0.922	น้อย
รวม					2.62	0.517	ปานกลาง

หมายเหตุ เกณฑ์การแปลผลการมีส่วนร่วม

ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.80 หมายถึง มีส่วนร่วมในระดับน้อยที่สุด ค่าเฉลี่ย 3.41 – 4.20 หมายถึง มีส่วนร่วมในระดับมาก
 ค่าเฉลี่ย 1.81 – 2.60 หมายถึง มีส่วนร่วมในระดับน้อย ค่าเฉลี่ย 4.21 – 5.00 หมายถึง มีส่วนร่วมในระดับมากที่สุด
 ค่าเฉลี่ย 2.61 – 3.40 หมายถึง มีส่วนร่วมในระดับปานกลาง

ตารางที่ 7 จำนวนร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ด้านการปฏิบัติ

(n=207)

ด้านดำเนินการ	ระดับการมีส่วนร่วม					\bar{x}	SD	ความหมาย
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
1) มีส่วนร่วมในการให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาหรืออุปสรรคที่อาจเกิดขึ้นในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้	1	9	100	76	21	2.48	0.755	น้อย
ทรัพยากรป่าไม้	(0.48)	(4.35)	(48.31)	(36.71)	(10.44)			
2) มีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลด้านการควบคุมดูแลการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้	-	12	82	87	26	2.39	0.755	น้อย
3) มีการแนะนำให้บุคคลอื่นทราบถึงความสำคัญของการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้	2	13	90	71	31	2.44	0.856	น้อย
ของการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้	(0.97)	(6.28)	(43.48)	(34.30)	(14.98)			
4) มีส่วนร่วมในการให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแผนการจัดการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้	-	20	78	77	32	2.46	0.865	น้อย
ประจำปีร่วมกับชุมชน	(9.66)	(37.68)	(37.20)	(15.46)				

ตารางที่ 7 (ต่อ)

(n=207)

ด้านดำเนินการ	ระดับการมีส่วนร่วม				\bar{x}	SD	ความหมาย
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย			
5) มีส่วนร่วมในการปลูกป่า เพื่อการดำเนินกิจกรรมในด้านอนุรักษ์ทรัพยากรต่าง ๆ	-	36 (17.39)	75 (36.23)	67 (32.37)	29 (14.01)	2.57	ปานกลาง
รวม						2.45	0.574 น้อย

หมายเหตุ เกณฑ์การแปลผลการมีส่วนร่วม

- ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.80 หมายถึง มีส่วนร่วมในระดับน้อยที่สุด ค่าเฉลี่ย 3.41 – 4.20 หมายถึง มีส่วนร่วมในระดับมาก
- ค่าเฉลี่ย 1.81 – 2.60 หมายถึง มีส่วนร่วมในระดับน้อย ค่าเฉลี่ย 4.21 – 5.00 หมายถึง มีส่วนร่วมในระดับมากที่สุด
- ค่าเฉลี่ย 2.61 – 3.40 หมายถึง มีส่วนร่วมในระดับปานกลาง

ตารางที่ 8 จำนวนร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ด้านการประเมินผล

(n=207)

ด้านการประเมินผล	ระดับการมีส่วนร่วม				\bar{x}	SD	ความหมาย
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย			
1) มีปรึกษาหารือกับคณะกรรมการชุมชน หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ เพื่อติดตามผลการจัดกิจกรรมการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้	-	10 (4.83)	100 (48.31)	64 (30.92)	33 (15.94)	2.42	0.813 น้อย
2) มีความร่วมมือในการให้ข้อมูลหรือตอบแบบสอบถามเพื่อประเมินผลด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้	7 (3.38)	27 (13.04)	77 (37.20)	64 (30.92)	32 (15.46)	2.58	1.010 ปานกลาง
3) มีส่วนร่วมในการประเมินผลการดำเนินการด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้	1 (0.48)	22 (10.63)	92 (44.44)	61 (29.47)	31 (14.98)	2.52	0.891 ปานกลาง
4) การรับมอบหมายให้เป็นผู้รับผิดชอบในการประเมินผลในการดำเนินการด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้	-	1 (0.48)	71 (34.30)	80 (38.65)	55 (26.57)	2.09	0.789 น้อย

ตารางที่ 8 (ต่อ)

(n=207)

ด้านการประเมินผล	ระดับการมีส่วนร่วม				\bar{X}	SD	ความหมาย
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อยที่สุด			
5) การมีส่วนร่วมในการติดตามผลการอนุรักษ์ของหน่วยงาน ภาครัฐด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้	1 (0.48)	4 (1.93)	69 (33.33)	87 (42.03)	2.16 (22.22)	0.807	น้อย
รวม					2.35	0.672	น้อย

หมายเหตุ เกณฑ์การแปลผลการมีส่วนร่วม

- ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.80 หมายถึง มีส่วนร่วมในระดับน้อยที่สุด ค่าเฉลี่ย 3.41 – 4.20 หมายถึง มีส่วนร่วมในระดับมาก
- ค่าเฉลี่ย 1.81 – 2.60 หมายถึง มีส่วนร่วมในระดับน้อย ค่าเฉลี่ย 4.21 – 5.00 หมายถึง มีส่วนร่วมในระดับมากที่สุด
- ค่าเฉลี่ย 2.61 – 3.40 หมายถึง มีส่วนร่วมในระดับปานกลาง

**ตอนที่ 3 ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้
ในพื้นที่บ้านสหกรณ์ 4 ตำบลบ้านสหกรณ์ อำเภอแม่อน จังหวัดเชียงใหม่**

การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่บ้านสหกรณ์ 4 ตำบลบ้านสหกรณ์ อำเภอแม่อน จังหวัดเชียงใหม่ โดยการวิเคราะห์พหุคูณถอย ซึ่งเป็นการหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตาม 1 ตัว กับตัวแปรอิสระตั้งแต่ 2 ตัวขึ้นไป (กัลยา วาณิชบัญชา, 2561) ว่าตัวแปรอิสระใดมีความสัมพันธ์เชิงบวกหรือเชิงลบ มีระดับความสัมพันธ์มากน้อยเพียงใด และมีความสัมพันธ์กันอย่างไรมีนัยสำคัญทางสถิติกับตัวแปรตาม คือ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้หรือไม่ ซึ่งการศึกษาในครั้งนี้ได้คัดเลือกตัวแปรอิสระจากการทบทวนวรรณกรรมทั้งหมด 13 ตัวแปร โดยได้กำหนดรหัสและหน่วยการวัดของตัวแปร ดังนี้ เพศ (SEX: ชาย=1 หญิง=0) อายุ (AGE: จำนวนปี) ระดับการศึกษา (EDU: ประถมศึกษา =0 อื่น ๆ =1) สถานภาพสมรส (STATUS: สมรส =1 อื่น ๆ =0) รายได้ในครัวเรือน(INC: บาทต่อเดือน) จำนวนหนี้สิน (DEBT: บาท) พื้นที่ถือครองในครัวเรือน (LAND: ไร่/งาน) จำนวนสมาชิกในครัวเรือน (FAM: คน) การเป็นคณะกรรมการในหมู่บ้าน (BOAR: เป็น =1 ไม่เป็น =0) การรับรู้ข่าวสารจากสื่อที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ป่าไม้ (NEWS:จำนวน) การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ป่าไม้ (CON_F: ครั้งต่อปี) ระยะเวลาที่อาศัยในพื้นที่(LIVE: ปี) การเข้าร่วมการโครงการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ (TRAN:ครั้งต่อปี) (ตารางที่10)

ตารางที่ 9 ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์
ทรัพยากรป่าไม้ ในพื้นที่บ้านสหกรณ์ 4 ตำบลบ้านสหกรณ์ อำเภอแม่อน จังหวัด
เชียงใหม่

ตัวแปร/การกำหนดรหัส	รายละเอียด	การวัด
ตัวแปรตาม		
PAR	การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้	ค่าเฉลี่ย
ตัวแปรอิสระ		
SEX	เพศ	ชาย =1 หญิง =0
AGE	อายุ	จำนวน (ปี)
EDU	ระดับการศึกษา	ประถมศึกษา =0 อื่น ๆ =1
STATUS	สถานภาพสมรส	สมรส =1 อื่น ๆ =0
INC	รายได้ในครัวเรือน	จำนวน (บาทต่อเดือน)
DEBT	จำนวนหนี้สิน	จำนวน (บาท)
LAND	พื้นที่ถือครองในครัวเรือน	จำนวน (งาน)
FAM	จำนวนสมาชิกในครัวเรือน	จำนวน (คน)
BOAR	การเป็นคณะกรรมการในหมู่บ้าน	เป็น =1 ไม่เป็น =0
NEWS	การรับรู้ข่าวสารจากสื่อเกี่ยวกับ การอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้	จำนวน
CON_F	การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ป่าไม้	จำนวน (ครั้งต่อปี)
LIVE	ระยะเวลาที่อาศัยในพื้นที่	จำนวน (ปี)
TRAN	การเข้าร่วมโครงการอนุรักษ์ ทรัพยากรป่าไม้	จำนวน (ครั้งต่อปี)

เมื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระแต่ละคู่พบว่า ไม่มีตัวแปรอิสระคู่ใดที่มีความสัมพันธ์กันสูงกว่า 0.80 ที่จะก่อให้เกิดปัญหา (Multicollinearity) อันเป็นการละเมิดเงื่อนไขเบื้องต้นในการวิเคราะห์ถดถอยพหุ (สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2545) ดังนั้นจึงสามารถนำตัวแปรอิสระเหล่านี้ไปวิเคราะห์ความสัมพันธ์ในรูปแบบของสมการถดถอยได้ (ตารางที่ 11)

ตารางที่ 10 ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตามที่ใช้ในการวิเคราะห์

(n=207)

ตัวแปรอิสระ	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
1. SEX	.001												
2. AGE	-.016	-.422**											
3. EDU	-.025	.462**	-.168*										
4. STATUS	.081	.108	-.012	.127									
5. INC	.028	-.068	.314**	-.020	.001								
6. DEBT	-.038	-.230**	-.524**	-.031	.097	.332**							
7. LAND	.038	-.164*	-.102	-.016	-.002	-.047	-.162*						
8. FAM	.088	.070	.069	.099	-.010	-.009	-.037	-.008					
9. BOAR	.004	.308**	.065	.245**	.177*	.005	.141*	-.090	.184**				
10. NEWS	.102	-.127	.202**	-.052	-.058	.280**	.231**	.105	.205**	.060			
11. CON_F	.011	.421**	.183**	.203**	.121	.296	.330**	-.160*	-.031	.209**	.274**		
12. LIVE	.117	.227**	-.512**	.001	.095	-.351	-.465**	.182**	.072	.018	.063	-.108	
13. TRAN	.150*	-.080	-.081	-.069	.027	-.028	-.129	.200**	.152	.065	.390**	0.19	.548**

หมายเหตุ * มีความสัมพันธ์ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05

** มีความสัมพันธ์ที่ระดับนัยสำคัญ 0.01

การวิเคราะห์หาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่บ้านสหกรณ์ 4 ตำบลบ้านสหกรณ์ อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่ โดยการวิเคราะห์พหุคูณถอยเพื่อวิเคราะห์ว่าตัวแปรอิสระใดมีความสัมพันธ์เชิงบวกหรือเชิงลบกับตัวแปรตาม และมีระดับความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งมีตัวแปรอิสระทั้งหมด 13 ตัวแปร ได้แก่ เพศ (SEX) อายุ (AGE) ระดับการศึกษา (EDU) สถานภาพสมรส (STATUS) รายได้ในครัวเรือน (INC) จำนวนหนี้สิน (DEBT) พื้นที่ถือครองในครัวเรือน (LAND) จำนวนสมาชิกในครัวเรือน (FAM) การเป็นคณะกรรมการในหมู่บ้าน (BOAR) การรับรู้ข่าวสารจากสื่อที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ป่าไม้ (NEWS) การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ป่าไม้ (CON_F) ระยะเวลาที่อาศัยในพื้นที่ (LIVE) การเข้าร่วมโครงการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ (TRAN) และตัวแปรตาม คือ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ (PAR) ซึ่งแสดงความสัมพันธ์ของตัวแปรในรูปแบบสมการพหุคูณถอยได้ดังนี้

$$PAR = b_0 + b_1 \text{ SEX} + b_2 \text{ AGE} + b_3 \text{ EDU} + b_4 \text{ STATUS} + b_5 \text{ INC} + b_6 \text{ DEBT} + b_7 \text{ LAND} \\ + b_8 \text{ FAM} + b_9 \text{ BOAR} + b_{10} \text{ NEWS} + b_{11} \text{ CON_F} + b_{12} \text{ LIVE} + b_{13} \text{ TRAN}$$

โดยที่ PARTI = ตัวแปรตาม (การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้)

b_0 = ค่าคงที่

$b_1, b_2 \dots b_{13}$ = ค่าสัมประสิทธิ์ถอยของตัวแปรอิสระ

ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่บ้านสหกรณ์ 4 ตำบลบ้านสหกรณ์ อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่ พบว่าค่า Sig of F เท่ากับ .000 ซึ่งแสดงว่าตัวแปรอิสระอย่างน้อย 1 ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติตัวตัวแปรตาม และเมื่อพิจารณาตัวแปรอิสระที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติพบว่า มีทั้งหมด 3 ตัวแปร โดยตัวแปรอิสระที่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในทางบวก ได้แก่ การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ป่าไม้ การเข้าร่วมโครงการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ซึ่งมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (Sig \leq .01) และโดยตัวแปรอิสระที่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในทางลบ คือ อายุ ซึ่งมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (Sig \leq .05) ซึ่งตัวแปรอิสระทั้งหมด 13 ตัวแปรสามารถอธิบายความผันแปรของตัวแปรตาม คือ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ $R^2 = 0.480$ ร้อยละ 48.00

การอธิบายตัวแปรอิสระที่มีความสัมพันธ์ตัวแปรตามทั้งหมด 3 ตัว เมื่อวิเคราะห์หาตัวแปรอิสระที่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และมีความสัมพันธ์ในเชิงบวก ได้แก่ การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ป่าไม้ และการเข้าร่วมโครงการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ มีความสัมพันธ์ในเชิงลบ คือ อายุ โดยสามารถอธิบายได้ดังนี้

1) อายุ สามารถอธิบายได้ว่า เมื่อทุกค่าคงที่แล้ว อายุ ของประชาชนเพิ่มมากขึ้น 1 ปี ส่งผลให้มีคะแนนการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ลดลง .070 คะแนน กล่าวคือ ประชาชนที่มีอายุเพิ่มขึ้น แสดงให้เห็นว่า อายุ มีความสัมพันธ์ในทางลบกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ซึ่งการที่ประชาชนอายุที่มากขึ้น จะส่งผลให้การอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ลดลงอันเนื่องจากสุขภาพทางร่างกายของผู้สูงอายุที่ไม่เหมาะต่อการขึ้นไปเพื่ออนุรักษ์พื้นที่ป่า

2) การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ป่าไม้ สามารถอธิบายได้ว่า เมื่อทุกค่าคงที่แล้วประชาชนกลุ่มตัวอย่างที่มีการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ป่าไม้ ที่เพิ่มขึ้น 1 ครั้งต่อปี จะส่งผลทำให้คะแนนการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้เพิ่มขึ้น .100 คะแนน

3) การเข้าร่วมโครงการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ สามารถอธิบายได้ว่า เมื่อทุกค่าคงที่แล้วประชาชนที่เข้าร่วมโครงการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ 1 ครั้งต่อปีจะส่งผลทำให้คะแนนการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้เพิ่มขึ้น .221 คะแนน

จากผลการศึกษาการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ป่าไม้ และการเข้าร่วมโครงการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ มีความสัมพันธ์ในทางบวกกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ แสดงให้เห็นว่าการที่ประชาชนมีการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ป่าไม้และการเข้าร่วมการอบรมกับเจ้าหน้าที่ป่าไม้เพิ่มขึ้นนั้นส่งผลอย่างมากให้กับ การอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ เพราะประชาชนมีความรู้และความเข้าใจ ในกระบวนการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ เพื่อให้คนรุ่นหลังได้มีทรัพยากรป่าไม้ที่อุดมสมบูรณ์เป็นแหล่งผลิตอากาศบริสุทธิ์ และอนุรักษ์ให้ได้นานที่สุด

ตารางที่ 11 การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่ บ้านสหกรณ์ 4 ตำบลบ้านสหกรณ์ อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่
(n=207)

ตัวแปรอิสระ	ตัวแปรตาม		
	การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้		
	B	t	Sig
เพศ	.048	.892	.373
อายุ	-.007	-2.652	.009**
ระดับการศึกษา	.064	.800	.425
สถานภาพสมรส	.024	.387	.669
รายได้ในครัวเรือน	-6.190E-7	-.383	.702
จำนวนหนี้สิน	1.459E-7	1.200	.232
พื้นที่ถือครองในครัวเรือน	-.006	-.499	.618
จำนวนสมาชิกในครัวเรือน	.029	.890	.375
การเป็นคณะกรรมการในหมู่บ้าน	.107	.840	.402
การรับรู้ข่าวสารจากสื่อที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ป่าไม้	.057	1.430	.154
การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ป่าไม้	.100	1.065	.000**
ระยะเวลาที่อาศัยในพื้นที่	.004	1.065	.288
การเข้าร่วมโครงการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้	.221	1.430	.000**
Constant	2.048	11.381	.000
R ² = 0.480 48.00% SEE= 0.374 F= 13.587 Sig F=0.000			

หมายเหตุ * มีความสัมพันธ์ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05

** มีความสัมพันธ์ที่ระดับนัยสำคัญ 0.01

ตอนที่ 4 ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ในพื้นที่บ้านสหกรณ์ 4 ตำบลบ้านสหกรณ์ อำเภอแม่อน จังหวัดเชียงใหม่

จากการศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่บ้านสหกรณ์ 4 ตำบลบ้านสหกรณ์ อำเภอแม่อน จังหวัดเชียงใหม่ สามารถสรุปในส่วนของปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ โดยแบ่งออกเป็นรายด้านมีรายละเอียดดังนี้

ด้านการตัดสินใจ

ปัญหา อุปสรรคพบว่า

จากการวิจัยพบว่า ประชาชนกลุ่มตัวอย่างมีปัญหา อุปสรรคในด้านการตัดสินใจ ดังนี้

1. ประชาชนกลุ่มตัวอย่างมีความต้องการการประชาสัมพันธ์หรือประชาสัมพันธ์ เพื่อเป็นแนวทางในการตัดสินใจแก้ไขปัญหาในการเกิดปัญหาการเผาป่า และการหารายได้ของป่า
2. ประชาชนกลุ่มตัวอย่างบางส่วนค่อนข้างแสดงความคิดเห็นในด้านการสร้างกฎเกณฑ์ได้น้อย เนื่องจากมีเวลาเข้าร่วมประชุมกลุ่มอย่างจำกัด บางครั้งอาจไม่ได้เข้าร่วมประชุม จึงเกิดความไม่ต่อเนื่องในตัดสินใจวางกฎเกณฑ์ของชุมชนเพื่อปัญหาการเผาป่า และการหารายได้ของป่า

ข้อเสนอแนะ

จากปัญหาเรื่องความต้องการการประชาสัมพันธ์ เพื่อเป็นแนวทางการตัดสินใจแก้ไขปัญหาในการเกิดปัญหาการเผาป่า และการหารายได้จากของป่ากลุ่มตัวอย่างมีข้อเสนอแนะให้ประชาชนมีประชาสัมพันธ์ เพื่อให้สอดคล้องกับบริบทของชุมชนในท้องถิ่นและยังเป็นแนวทางในการเกิดปัญหาการเผาป่า และการหารายได้จากของป่า

จากปัญหาเรื่องการแสดงความคิดเห็นในด้านการสร้างกฎเกณฑ์ได้น้อย กลุ่มตัวอย่างมีข้อเสนอแนะควรให้ประชาชนเขียนกฎเกณฑ์ที่ตนเองต้องการเสนอลงกล่องประชาคม และให้แกนนำรวบรวมข้อเสนอของประชาชนไปสร้างกฎเกณฑ์เพื่อลดของชุมชนเพื่อปัญหาการเผาป่า และการหารายได้จากของป่า

ด้านการดำเนินการ

ปัญหา อุปสรรค

จากการวิจัยพบว่า ประชาชนกลุ่มตัวอย่างมีปัญหา อุปสรรคด้านการดำเนินการ ดังนี้

1. ประชาชนกลุ่มตัวอย่างที่ไม่สามารถเข้ามาร่วมดำเนินการในกิจกรรมการอบรม หรือปรับปรุงพื้นที่ป่าได้ เนื่องจากประชาชนบางส่วนนั้นเป็นกลุ่มวัยทำงาน จึงไม่ค่อยมีเวลาเข้าร่วมกิจกรรมได้

2. ประชาชนกลุ่มตัวอย่างเป็นผู้สูงอายุ จึงไม่สะดวกในการทำกิจกรรมอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้

ข้อเสนอแนะ

จากปัญหาเรื่อง ประชาชนไม่มีเวลาเข้าร่วมการอบรมกลุ่มตัวอย่างมีข้อเสนอแนะ หน่วยงานที่เข้ามาจัดการอบรมในเรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรป่านั้นควรจัดการอบรมในช่วงวันหยุดสุดสัปดาห์ เพื่อให้ประชาชนในพื้นที่ได้มีโอกาสเข้าร่วมการอบรม และพัฒนาพื้นที่ให้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จากปัญหาเรื่อง ประชาชนเป็นผู้สูงอายุนั้นกลุ่มตัวอย่างมีข้อเสนอแนะ ควรให้หน่วยงานที่จัดอบรมมีกิจกรรมสำหรับให้กลุ่มประชาชนผู้สูงอายุ หรือควรมอบหมายงานที่เหมาะสมแก่กลุ่มประชาชนผู้สูงอายุ เช่น เป็นแกนนำประชาสัมพันธ์แนวทางในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ที่ถูกต้อง

ด้านการได้รับผลประโยชน์

ปัญหา อุปสรรค

จากการวิจัยพบว่า ประชาชนกลุ่มตัวอย่างมีปัญหา อุปสรรคด้านการได้รับผลประโยชน์ ประชาชนกลุ่มตัวอย่างไม่ทราบเกี่ยวกับข้อกำหนดที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรป่าไม้ และข้อกำหนดเกี่ยวกับการหารายได้จากการเก็บของป่า

ข้อเสนอแนะ

จากปัญหาเรื่องข้อกำหนดที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรป่าไม้ และข้อกำหนดเกี่ยวกับการหารายได้จากการเก็บของป่านั้น กลุ่มตัวอย่างมีข้อเสนอแนะ คือ ควรให้กรมป่าไม้มีการจัดอบรมข้อกำหนดที่เกี่ยวข้องกับ ทรัพยากรป่าไม้และการหารายได้จากการเก็บของป่า เพื่อสร้างความรู้และความเข้าใจให้กับประชาชนได้ปฏิบัติตามอย่างถูกต้อง

ด้านการประเมินผล

ปัญหา อุปสรรค

จากการวิจัยพบว่า ประชาชนกลุ่มตัวอย่างมีปัญหา อุปสรรคในด้านการประเมินผลนั้นมองว่าควรเป็นหน้าที่ของหน่วยงานรัฐบาลที่เข้ามาส่งเสริม หรือสนับสนุนมาประเมินผลเท่านั้น เพราะประชาชนส่วนใหญ่มีแนวคิดที่หน่วยงานรัฐมีหลักเกณฑ์ และกระบวนการในการประเมินผลที่ชัดเจน จึงเป็นเหตุผลไปในทิศทางเดียวกันว่าไม่จำเป็นต้องให้คนภายในหมู่บ้านนั้นร่วมกันประเมินผล

ข้อเสนอแนะ

จากปัญหาเรื่องความคิดเห็นในด้านการประเมินผลประชาชนกลุ่มตัวอย่างควรได้รับการอบรมด้านการประเมินผลให้ครบถ้วน และควรมีการจัดอบรมภาคการปฏิบัติในด้านนี้โดยเฉพาะ เพื่อให้ประชาชนได้มีแนวคิดเกี่ยวกับการประเมินนั้นมีใช่เป็นหน้าที่หน่วยงานเพียงอย่างเดียว

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ในพื้นที่บ้านสหกรณ์ 4 ตำบลบ้านสหกรณ์ อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่ สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ลักษณะพื้นฐานส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคมของประชาชนในพื้นที่บ้านสหกรณ์ 4 ตำบลบ้านสหกรณ์ อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่ 2) การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่บ้านสหกรณ์ 4 ตำบลบ้านสหกรณ์ อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่ 3) ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้และ 4) เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะของประชาชนในการมีส่วนร่วมเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่บ้านสหกรณ์ 4 ตำบลบ้านสหกรณ์ อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่

การวิจัยครั้งนี้กลุ่มตัวอย่างคือ ประชาชนบ้านสหกรณ์ 4 ตำบลบ้านสหกรณ์ อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 207 คน จาก 428 คน โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ทำการประมวลผลข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัย โดยใช้สถิติค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าความสัมพันธ์การวิเคราะห์การถดถอยพหุ วิเคราะห์ข้อมูลพร้อมทั้งนำเสนอข้อมูลในรูปแบบเชิงพรรณนา

สรุปผล

ลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคม ของประชาชน บ้านสหกรณ์ 4 ตำบลบ้านสหกรณ์ อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อายุเฉลี่ย 43 จบการศึกษาระดับการศึกษาในระดับปริญญาตรี มีสถานภาพสมรส และในปี พ.ศ. 2562 มีรายได้ในครัวเรือนเฉลี่ย 7,351.21 บาท มีจำนวนหนี้สินในครัวเรือนเฉลี่ย 125,483 .09 บาท ทั้งนี้จำนวนพื้นที่ถือครองในครัวเรือนส่วนใหญ่เฉลี่ย 4.46 ไร่ มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 3 คน ส่วนใหญ่กลุ่มตัวอย่างไม่ได้เป็นคณะกรรมการในหมู่บ้าน มีการได้รับข่าวสารจากประกาศจากชุมชนเป็นส่วนมาก มีการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ป่าไม้เฉลี่ย 2 ครั้งต่อปี ระยะเวลาอาศัยในพื้นที่เฉลี่ย 29 ปี และมีการเข้าร่วมโครงการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้เฉลี่ย 1 ครั้งต่อปี

ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ในพื้นที่บ้านสหกรณ์ 4 ตำบลบ้านสหกรณ์ อำเภอแม่อน จังหวัดเชียงใหม่

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.51) โดยแบ่งออกเป็น 4 ด้าน เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยในแต่ละด้านพบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ อยู่ในระดับปานกลาง โดยมีส่วนร่วมมากที่สุดในด้านการตัดสินใจ (ค่าเฉลี่ย 2.63) และด้านการได้รับผลประโยชน์ (ค่าเฉลี่ย 2.62) ส่วนการมีส่วนร่วมในระดับน้อย ด้านการดำเนินการ (ค่าเฉลี่ย 2.45) และด้านการประเมินผล (ค่าเฉลี่ย 2.35) ตามลำดับ

ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ในพื้นที่บ้านสหกรณ์ 4 ตำบลบ้านสหกรณ์ อำเภอแม่อน จังหวัดเชียงใหม่

ผลการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ในพื้นที่บ้านสหกรณ์ 4 ตำบลบ้านสหกรณ์ อำเภอแม่อน จังหวัดเชียงใหม่ พบว่ามีทั้งหมด 3 ตัวแปร โดยตัวแปรที่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางบวก มีจำนวน 2 ตัวแปร ได้แก่ การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ป่าไม้ และการเข้าร่วมโครงการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ และตัวแปรที่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางลบ มีจำนวน 1 ตัวแปร คือ อายุ

ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะของประชาชนในการมีส่วนร่วมเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ในพื้นที่บ้านสหกรณ์ 4 ตำบลบ้านสหกรณ์ อำเภอแม่อน จังหวัดเชียงใหม่

1. ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ

ประชาชนกลุ่มตัวอย่างมีปัญหา อุปสรรคด้านการตัดสินใจร่วมกันนั้นเป็นผลประโยชน์อย่างมากที่ทุกคนต้องคิดและเสนอความคิดเห็นร่วมกัน เพื่อพัฒนา และอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ให้ได้อย่างยาวนานอีกการตัดสินใจร่วมยังแสดงให้เห็นถึงความยุติธรรมแต่ไม่มีโอกาสในด้านตัดสินใจ โดยมีการเสนอแนะให้มีการเข้าร่วมการอบรมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ร่วมกับกรมป่าไม้ ทำแนวทางป้องกันไฟป่าและแนวทางในการอนุรักษ์ป่าจึงเป็นเหตุให้ด้านการตัดสินใจมีระดับการมีส่วนร่วมที่สูงที่สุด

2. ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ

ประชาชนกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ยังมีปัญหาในด้านการลงมือปฏิบัติ นั้นเนื่องจากประชาชนส่วนใหญ่เป็นช่วงวัยในการทำงาน ซึ่งประชาชนในวัยนี้ส่วนใหญ่จะออกไปทำงานนอกบ้าน ไม่มีเวลาที่จะเข้าร่วมกิจกรรมกับทางหน่วยงานราชการ จึงส่งผลให้มีผู้เข้าร่วมกิจกรรมน้อย และได้ผลตอบแทนน้อย

3. ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์

ประชาชนกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ได้รับผลประโยชน์เกี่ยวกับความรู้ในการอนุรักษ์ป่าไม้มากขึ้น จึงทำให้ชุมชนมีสภาพแวดล้อมที่ดีขึ้น แต่ที่ยังเป็นปัญหาประชาชนในชุมชนคือ เกี่ยวกับข้อกฎหมายของการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ที่ประชาชนยังไม่ค่อยมีความรู้ในด้านนี้

4. ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล

ประชาชนส่วนใหญ่มีแนวคิดว่าการประเมินผลนั้นยังไม่ใช่งานที่ของตน คือ เนื่องมาจากประชาชนนั้นเข้าใจในส่วนนี้ว่าเป็นหน้าที่ของภาครัฐที่จะคอยติดตามผลหลังจากดำเนินการเสร็จไปแล้ว จึงมีข้อเสนอแนะว่าควรมีการอบรมในส่วนนี้เพิ่มเติมเพื่อให้ประชาชนได้มีความเข้าใจในเรื่องของการประเมินผลมากยิ่งขึ้น เพื่อเป็นผลประโยชน์ต่อประชาชนและหน่วยงานราชการ

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ในพื้นที่บ้านสหกรณ์ 4 ตำบลบ้านสหกรณ์ อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่

จากผลการศึกษาพบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ในส่วนของระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยแบ่งออกเป็น 4 ด้าน คือ 1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ 2) การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ 3) การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และ 4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล โดยร่วมของการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากร อยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ ศรีประไพ คุ่มศัตรา (2559) ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชุมชน: ศึกษากรณีตำบลช่องสะเดาอำเภอเมืองกาญจนบุรี จังหวัดกาญจนบุรี ซึ่งการศึกษาวินิจฉัยพบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าชุมชน โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย=2.96) จากการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชุมชน พบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ระดับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าชุมชนมีความสัมพันธ์กับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าชุมชน ซึ่งการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ได้มากที่สุดเพราะภายในชุมชนมีการเข้าร่วมการอบรมในอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ร่วมกับกรมป่าไม้ และยังคงแสดงให้เห็นถึงว่าชาวบ้านมีจิตสำนึกในการมีส่วนร่วมในการเสนอทางเลือกและปรึกษาหารือ ในการคิดแผนในการป้องกันไฟป่า หรือการอนุรักษ์ป่าเบื้องต้น เพื่อเป็นผลประโยชน์ให้แก่ประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนด้วย และในส่วนของการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติและการมีส่วนร่วมในการประเมินผลที่มีระดับการมี

ส่วนร่วมรองลงมา ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษา จักรพงษ์ พวงงามชื่น และคณะ (2556) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชน:กรณีศึกษา บ้านทาป่าเปา ตำบลทาปลาดุก อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน ซึ่งการศึกษาวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชนของชาวบ้านทาป่าเปาในอดีต แยกออกเป็น 4 ประเด็นในภาพรวมชาวบ้านมีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชนในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย=3.58) โดยชาวบ้านมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (ค่าเฉลี่ย=3.95) และประเมินผล (ค่าเฉลี่ย=3.76) ในระดับมาก และมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน (ค่าเฉลี่ย=3.65) และการใช้ประโยชน์จากป่า (ค่าเฉลี่ย=2.96) ในระดับปานกลาง เนื่องจากประชาชนในหมู่บ้าน โดยส่วนใหญ่เป็นวัยทำงาน ที่ต้องออกไปทำงานนอกบ้านตลอดเวลา จึงเป็นเหตุให้การมีส่วนร่วมปฏิบัติน้อยลงและประกอบกับการที่ประชาชนส่วนใหญ่มีความคิดเห็นในเรื่องการได้รับมอบหมายให้เป็นผู้รับผิดชอบในการประเมินผลนั้น ไม่ใช่หน้าที่ของตน จึงเป็นผลให้การมีส่วนร่วมในการประเมินผลน้อยที่สุดในการวิจัยครั้งนี้

จากผลการศึกษา ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ในพื้นที่บ้านสหกรณ์ 4 ตำบลบ้านสหกรณ์ อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่ มีทั้งสิ้น 3 ตัวแปร ที่มีค่าในทางสถิติอย่างยิ่ง ได้แก่ อายุ การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ป่าไม้ และการเข้าร่วมโครงการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ดังนี้ อายุ โดยสามารถอภิปรายได้ว่า

พบว่า . อายุ ของประชาชนเพิ่มมากขึ้น 1 ปี ส่งผลให้มีคะแนนการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ลดลง 0.07 คะแนน เนื่องจากภายในหมู่บ้านมีผู้สูงอายุเป็นจำนวนมาก การที่มีอายุมากขึ้นสามารถทำให้การอนุรักษ์ธรรมชาติลดลงนั้นเป็นผลมาจากสุขภาพร่างกายของผู้สูงอายุ ที่อาจส่งผลให้การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ลดลง รองลงมา ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษา ภูมิหทัย กิตติพัฒนกุล และคณะ (2559) ได้ศึกษาเรื่อง แนวทางจัดการทรัพยากรป่าไม้อย่างมีส่วนร่วม กรณีศึกษา ป่าชุมชนบ้านโคกหัวข้าว จังหวัด ฉะเชิงเทรา ซึ่งการศึกษาวิจัยพบว่า ผู้ที่เข้ามามีส่วนร่วมนั้นโดยมาก เป็นผู้ที่ได้รับประโยชน์จากป่าชุมชนโดยตรง โดยปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชน คือ ปัจจัยเพศ อายุ การศึกษา รายได้ สถานภาพสมรส ระยะเวลาที่อยู่อาศัยในพื้นที่ และการมีสถานภาพทางสังคมในชุมชน โดยปัจจัยเหล่านี้มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชนมากกว่าปัจจัยอื่น

การที่ประชาชนมีการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ป่าไม้ที่เพิ่มขึ้น 1 ครั้งต่อปี จะส่งผลทำให้คะแนนการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้เพิ่มขึ้น 0.1 คะแนน การที่ประชาชนมีการติดต่อกับเจ้าหน้าที่เพิ่มขึ้นทำให้มีความรู้ความเข้าใจในกระบวนการในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ จึงส่งผลให้ประชาชนที่ติดต่อกับเจ้าหน้าที่ป่าไม้มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้มากยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษา ฉลอง นุ้ยฉิม และคณะ (2555) ได้ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาสนามเพรียง จังหวัดกำแพงเพชร ซึ่งการศึกษาวิจัยพบว่า ประชาชนที่เคยเข้า

ร่วมกิจกรรมการปลูกต้นไม้ พืชอาหารสัตว์ป่าและการบำรุงดูแลรักษา คิดเป็นร้อยละ 71.9 และกิจกรรมที่เคยเข้าร่วมน้อยที่สุด คือ การสำรวจ เก็บรวบรวมข้อมูลป่าไม้ พืชพรรณและสัตว์ป่า คิดเป็นร้อยละ 21.4 และมีการช่วยเหลือเจ้าหน้าที่ซึ่งมีอยู่จำนวนน้อย เพื่อร่วมมือในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติเอาไว้ได้อย่างยั่งยืนโดยให้หน่วยงานดำเนินการกับผู้นำชุมชนท้องถิ่น เช่น ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกสภาตำบล และคณะกรรมการหมู่บ้าน ซึ่งถือเป็นความจำเป็นเบื้องต้นในการทำให้สำเร็จ และทั้งนี้ยังเห็นว่า เป็นตัวแทนของประชาชนที่มีการติดต่อประสานงานกับเจ้าหน้าที่อยู่เสมอ

ประชาชนได้เข้าร่วมโครงการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ 1 ครั้งต่อปีจะส่งผลให้คะแนนการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้เพิ่มขึ้น 0.221 คะแนน ทั้งนี้จากผลการศึกษาพบว่า การเข้าร่วมการอบรมโครงการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ 1 ครั้งต่อปีจะส่งผลทำให้คะแนนการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้เพิ่มขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษา ศรีประไพร์ คุ่มศัตรา (2559) ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชุมชน: ศึกษากรณีตำบลช่องสะเดาอำเภอเมืองกาญจนบุรี จังหวัดกาญจนบุรี ซึ่งการศึกษาวិจัยพบว่า การเข้าร่วมกิจกรรมของทาง องค์การบริหารส่วนตำบลและกรมป่าไม้ได้จัดกิจกรรมการอนุรักษ์ป่าไม้ให้ประชาชนได้เข้าร่วมการอบรมในโครงการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้จึงเป็นผลให้ประชาชนส่วนหนึ่งมีการสนใจในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้มากยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษา ภราดร โกมลรัตน์ (2548) ได้ศึกษาเรื่อง การใช้ประโยชน์ทรัพยากรจากทรัพยากรป่าไม้ในเขตพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ ผลประโยชน์จากการใช้ทรัพยากรป่าไม้ของผู้คนในป่าอนุรักษ์แม่ออน, กิ่งอำเภอแม่ออน, จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งการศึกษาวิจัยพบว่า ซึ่งภายในกิจกรรมมีการลงมือปฏิบัติจริง และยังมีการทำให้ผู้อบรมเข้าอย่างเห็นภาพ เพื่อที่จะสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง และยังสามารถนำไปปกป้องผืนป่า จากการเผาไหม้หรือการหาของป่าจากบุคคลอื่น

จากผลการศึกษาพบว่า ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะของประชาชนในการมีส่วนร่วมเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้พบว่า ปัญหาในด้านการปฏิบัติ และด้านการประเมินผลกิจกรรม เนื่องจากด้านการปฏิบัตินั้นมีประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมน้อยจึงขาดกำลังในการใช้เป็นแนวทางในการบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้ และแก้ไขปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมในที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต อีกทั้งยังพบปัญหาในด้านการประเมินผล ที่ประชาชนยังไม่มีความรู้เพียงพอจึงทำให้เกิดทัศนคติว่า ด้านการประเมินผลนี้ทางหน่วยงานรัฐนั้นต้องเป็นคนประเมิน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ ศรีประไพร์ คุ่มศัตรา (2559) ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชุมชน: ศึกษากรณีตำบลช่องสะเดาอำเภอเมืองกาญจนบุรี จังหวัดกาญจนบุรี ซึ่งการศึกษาวิจัยพบว่า การมีความรู้ความเข้าใจอย่างเดียว ไม่สามารถทำให้พฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าไม้ได้ถูกต้อง ต้องมีปัจจัยทางด้านอื่น ๆ เข้ามาเกี่ยวข้องด้วย สาเหตุจากขาดการประชาสัมพันธ์ ไม่มีความรู้ความเข้าใจ ควรจัดกิจกรรมเสริมความรู้ความเข้าใจในการอนุรักษ์ป่าชุมชน มีการรณรงค์ประชาสัมพันธ์ ตลอดจนให้ความรู้และสร้างความเข้าใจกับประชาชน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากผลงานวิจัย

จากผลการวิจัยในครั้งนี้ทำให้ทราบถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ในพื้นที่บ้านสหกรณ์ 4 ตำบลบ้านสหกรณ์ อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งสามารถใช้ผลการวิจัยในครั้งนี้เป็นข้อมูลสำหรับหน่วยงาน องค์กรที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพต่อไปดังนี้

1. จากการศึกษาพบว่าประชาชนที่มีอายุเพิ่มขึ้น จะส่งผลให้การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ลดลงนั้น ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะว่า องค์กรบริหารส่วนตำบลบ้านสหกรณ์ และผู้นำชุมชนบ้านสหกรณ์ 4 ควรสร้างกิจกรรมที่ให้ความรู้เกี่ยวกับกระบวนการในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้และควรเลือกกิจกรรมที่เหมาะสมกับช่วงอายุในชุมชน โดยแรกเริ่มอาจมีการคัดเลือกผู้สูงอายุในชุมชนที่มีทำประโยชน์ในแก่ทรัพยากรป่าไม้ในถิ่นฐานกำเนิด เพื่อนำเข้าสู่การพัฒนาให้เป็นต้นแบบให้กับผู้สูงอายุท่านอื่นในชุมชน นอกจากนี้ต้องมีการสนับสนุนโครงการนี้ทุก ๆ ปี เพื่อเป็นการกระตุ้นให้ผู้สูงอายุมีกำลังใจในการที่จะอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้แม้แต่จะทำเรื่องเล็กน้อย

2 จากการศึกษาพบว่าประชาชนมีการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ป่าไม้บ่อยครั้งจะส่งผลให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้มากขึ้น ดังนั้นผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะว่า ควรจัดอบรมให้บ่อยครั้งหรือเยี่ยมเยียนอาสาสมัครและผู้นำชุมชนเพื่อเป็นการสร้างความใกล้ชิดและหารือในการสร้างกระบวนการประชาสัมพันธ์ ป้ายองค์ความรู้ให้แก่ชุมชน เพื่อปลุกฝังชุมชนให้ช่วยกันอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ โดยสำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ 1 (เชียงใหม่) และผู้นำชุมชนบ้านสหกรณ์ 4 มีส่วนช่วยสร้างแรงกระตุ้นให้ประชาชนในหมู่บ้านได้เห็นถึงความสำคัญและแนวทางอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้เพื่อให้เป็นไปในทิศทางเดียวกันผ่านการอบรม หรือกิจกรรมต่าง ๆ ของเจ้าหน้าที่ป่าไม้

3. จากการศึกษาพบว่า ประชาชนมีการเข้าร่วมการอบรมโครงการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้เพิ่มขึ้น ยิ่งส่งผลให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้มากขึ้นตามไปด้วย ดังนั้นผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะว่า องค์กรบริหารส่วนตำบลบ้านสหกรณ์ได้แก่ สำนักงานปลัด ฝ่ายงานสิ่งแวดล้อม และผู้นำชุมชนบ้านสหกรณ์ 4 ร่วมกับศูนย์ป่าไม้เชียงใหม่ควรพัฒนาและขยายผลกิจกรรม เช่น กิจกรรมการอนุรักษ์ป่าชุมชน การบวชป่า การสร้างฝายชะลอน้ำ หรือฝายแม้ว เพื่อให้มีความต่อเนื่องของกิจกรรม นอกจากนี้ยังส่งผลให้ประชาชนมีการพัฒนาทั้งด้านความรู้ และการร่วมมือพัฒนาทรัพยากรป่าไม้ได้อีกด้วย

4. จากการศึกษาพบว่า การประชาสัมพันธ์ในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้นั้นไม่ได้ดีเท่าที่ควร ดังนั้นผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะว่า องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านสหกรณ์ได้แก่ สำนักงานปลัด ฝ่ายงานสิ่งแวดล้อม ฝ่ายงานประชาสัมพันธ์ และผู้นำชุมชนบ้านสหกรณ์ 4 ควรส่งเสริมการประชาสัมพันธ์ในทุกรูปแบบ เช่น ป้ายประชาสัมพันธ์ในชุมชน โฆษณามีเดีย สปอตขาวเพื่อประกาศตามหอกระจายข่าวในชุมชน หรือคัดเลือกบุคคลตัวอย่างที่มีการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้เพื่อให้ได้เป็นต้นแบบแก่คนในชุมชน และยังสามารถสร้างแรงจูงใจให้ประชาชนในชุมชนได้เห็นถึงความสำคัญของทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่ของตนเอง

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. การศึกษาในครั้งนี้เป็นการศึกษาถึงการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้นั้น ซึ่งในการศึกษาการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้นั้นควรศึกษาในเรื่องของศักยภาพของชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ด้วย
2. การศึกษาวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาเกี่ยวกับทัศนคติเกี่ยวกับกฎหมายเกี่ยวกับป่าไม้ และการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ เพื่อให้เกิดความต่อเนื่องในการพัฒนาการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้
3. ควรมีการวิจัยเชิงคุณภาพเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและป่าไม้ที่ยั่งยืน
4. ควรศึกษาการสร้างเครือข่ายชุมชนที่ร่วมกับหน่วยงานรัฐ เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างสร้างเครือข่ายชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

แบบสอบถามที่ใช้ในการทำวิจัย

แบบสอบถาม

ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ในพื้นที่บ้านสหกรณ์ 4 ตำบลบ้านสหกรณ์ อำเภอแม่อน จังหวัดเชียงใหม่

คำชี้แจง

1. การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ในพื้นที่บ้านสหกรณ์ 4 ตำบลบ้านสหกรณ์ อำเภอแม่อน จังหวัดเชียงใหม่

2. แบบสอบถามในการวิจัย มีทั้งหมด 3 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคล เศรษฐกิจและสังคม

ตอนที่ 2 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้

ตอนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะ

3. แบบสอบถามฉบับนี้ใช้สำหรับการศึกษาวิจัยเท่านั้น การตอบแบบสอบถามนี้จะไม่มีความกระทบต่อท่านแต่อย่างใด แต่จะมีประโยชน์ในการจัดการทรัพยากร ดังนั้นผู้วิจัยจะเก็บรักษาคำตอบและข้อมูลของท่านไว้เป็นลับ จะไม่มีการเปิดเผยเป็นรายบุคคล

ตอนที่ 1 ลักษณะพื้นฐานส่วนบุคคล เศรษฐกิจและสังคม

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ลงในช่อง หน้าข้อความ

1. เพศ

ชาย หญิง

2. อายุปี

3. ระดับการศึกษา

ประถมศึกษาตอนต้น

ประถมศึกษาตอนปลาย

มัธยมศึกษาตอนต้น

มัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า

ปริญญาตรี

อื่นๆ ระบุ.....

4. สถานภาพ

โสด

สมรส

หย่าร้าง

หม้าย

อื่นๆ ระบุ.....

5. รายได้ในครัวเรือน.....บาท/เดือน

6. จำนวนหนี้สินในครัวเรือน.....บาท

7. พื้นที่ถือครองในครัวเรือน.....ไร่.....งาน

8. จำนวนสมาชิกในครัวเรือน.....คน

9. ท่านเป็นคณะกรรมการในหมู่บ้าน

- เป็นคณะกรรมการ ไม่เป็นคณะกรรมการ
- ผู้ใหญ่บ้าน
- ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน
- เลขานุการ
- อื่นๆ ระบุ.....

10. ท่านได้ทราบข่าวสารในเรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรป่า

- อินเทอร์เน็ต ประกาศจากชุมชน
- หนังสือพิมพ์ เจ้าหน้าที่ของรัฐ
- วารสาร อื่นๆ ระบุ.....

11. ท่านมีการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ป่าไม้.....ครั้ง/ปี

12. ระยะเวลาที่อาศัยในพื้นที่.....ปี

13. ท่านมีการเข้าร่วมโครงการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้

- เคยเข้าร่วม.....ครั้ง/ปี
- ไม่เคยเข้าร่วม

ตอนที่ 2 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ในพื้นที่บ้านสหกรณ์ 4 ตำบลบ้านสหกรณ์ อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่

คำชี้แจง โปรดใส่เครื่องหมาย ✓ ลงในช่องทางขวามือตามความคิดเห็นของท่านที่มีต่อเกณฑ์ตัดสินการมีส่วนร่วมในแต่ละข้อมากที่สุด โดยมีน้ำหนักคะแนน ดังนี้

ระดับ 5	หมายถึง มีส่วนร่วมมากที่สุด
ระดับ 4	หมายถึง มีส่วนร่วมมาก
ระดับ 3	หมายถึง มีส่วนร่วมปานกลาง
ระดับ 2	หมายถึง มีส่วนร่วมน้อย
ระดับ 1	หมายถึง มีส่วนร่วมน้อยที่สุด

รายละเอียด	ระดับการมีส่วนร่วม				
	5	4	3	2	1
1. ด้านการตัดสินใจ					
1.1 ท่านเคยเข้าร่วมการประชุมหารือเกี่ยวกับการตัดสินใจในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้					
1.2 ท่านได้มีโอกาสในการแสดงความคิดเห็น เพื่อพัฒนาชุมชนของท่าน					
1.3 ท่านเคยตัดสินใจเข้าร่วมกิจกรรมปลูกต้นไม้เพื่ออนุรักษ์พื้นที่ป่า					
1.4 เมื่อเกิดปัญหาการเผาป่า ท่านจะเข้าร่วมการประชุมในการวางแผน เพื่อตัดสินใจแก้ไขปัญหา					
1.5 ท่านมีสิทธิตัดสินใจในการเข้าร่วมฟังคำชี้แจงรายละเอียดขั้นตอนการปฏิบัติการ ของโครงการด้านสิ่งแวดล้อมต่างๆ					
2. ด้านการดำเนินการ					
2.1 ท่านมีส่วนร่วมในการให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาหรืออุปสรรคที่อาจเกิดขึ้นในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้					
2.2 ท่านมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลด้านการควบคุมดูแลการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้					
2.3 ท่านเคยแนะนำให้บุคคลอื่นทราบถึงความสำคัญของการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้					
2.4 ท่านมีส่วนร่วมในการให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแผนการจัดการการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ประจำปีร่วมกับคนในชุมชน					
2.5 ท่านมีส่วนร่วมในการปลูกป่า เพื่อการดำเนินกิจกรรมในด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรต่างๆ					
3. ด้านการได้รับผลประโยชน์					
3.1 ชุมชนของท่านมีสภาพแวดล้อมที่ดีขึ้น เช่น ชุมชนมีการลดการทำลายป่า คนในชุมชนมีสุขภาพที่ดีขึ้น					
3.2 ท่านสามารถนำความรู้ที่ได้จากการเข้าร่วมกิจกรรมด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ มาใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน					

3.3 ท่านมีความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมมากขึ้นจากการมีส่วนร่วมในโครงการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้					
3.4 ชุมชนของท่านมีรายได้จากการเก็บของป่า					
3.5 ท่านได้ทราบกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรป่าไม้					
4. ด้านการประเมินผล					
4.1 ท่านได้ปรึกษาหารือกับคณะกรรมการชุมชน หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ เพื่อติดตามผลการจัดกิจกรรมการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้					
4.2 ท่านให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูลหรือตอบแบบสอบถามเพื่อประเมินผลด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้					
4.3 ท่านมีส่วนร่วมในการประเมินผลการดำเนินการด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้					
4.4 ท่านได้รับมอบหมายให้เป็นผู้รับผิดชอบในการประเมินผลในการดำเนินการด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้					
4.5 ท่านได้มีส่วนร่วมในการติดตามผลการอนุรักษ์ของหน่วยงานภาครัฐด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้					

ตอนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ในพื้นที่บ้านสหกรณ์ 4 ตำบลบ้านสหกรณ์ อำเภอแม่อน จังหวัดเชียงใหม่

ด้าน	ปัญหา/อุปสรรค	ข้อเสนอแนะ
ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ
ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินการ
ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์
ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล

ภาคผนวก ข

ประวัติผู้วิจัย

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ-สกุล	นางสาวสวรรค์ญา อ่วมจิว
เกิดเมื่อ	29 พฤษภาคม 2537
ประวัติการศึกษา	พ.ศ. 2563 ปริญญาโท สาขาวิชาการพัฒนาทรัพยากรและส่งเสริม การเกษตร คณะผลิตกรรมการเกษตร มหาวิทยาลัยแม่โจ้ เชียงใหม่ พ.ศ. 2559 ปริญญาตรี สาขาวิชาเกษตรเคมี คณะผลิตกรรมการเกษตร มหาวิทยาลัยแม่โจ้ เชียงใหม่

บรรณานุกรม

- กรมประชาสัมพันธ์. 2560. พระราชกรณียกิจ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช
มหาราชา ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ. [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา
https://www.prd.go.th/ewt_news.php?nid=100942&filename=Prd_news_thaiRoyal (28 พฤษภาคม 2563).
- กรมป่าไม้. 2560. ทะเบียนป่าชุมชน. [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา
<http://forestinfo.forest.go.th> (1 สิงหาคม 2562).
- Arnstein, Sherry R. 1969. A ladder of citizen participation. **Journal of the American Institute of planners**, 35(4), 216-224.
- Cohen, John M, Uphoff และ Norman Thomas. 1977. Rural development participation: concepts and measures for project design, implementation and evaluation. **Rural development participation: concepts and measures for project design, implementation and evaluation**. 2).
- Taro Yamane. 1973. **Statistics: An Introductory Analysis**. Newyork: Harper and Row Publication. .
- เกษม จันทร์แก้ว. 2544. วิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- เฉลียว บุรีภักดี. 2545. ชุมชนวิชาการวิจัยชุมชน. สำนักมาตรฐานอุดมศึกษา ทบวงมหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- เที่ยงกลม, นงนภัส คู่ขวัญ. (2554). สิ่งแวดล้อมและการพัฒนาเล่ม 1. In 4 (Ed.). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์วิทยาลัย.
- เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์. (2537). ปัญหาและแนวโน้มเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารการศึกษา. In. นนทบุรี: สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- โกมล แพรกทอง. 2550. แนวความคิดป่าชุมชน. กรุงเทพฯ: กองจัดการที่ดินป่าสงวนแห่งกรมป่าไม้.
- โกวิทย์ พวงงาม. 2548. การปกครองท้องถิ่นไทย: หลักการและมิติใหม่ในอนาคต. กรุงเทพฯ: วิทยุชน.
- ไพรัตน์ เตชะรินทร์. 2527. นโยบายและกลวิธีการมีส่วนร่วมของชุมชนในยุทธศาสตร์ การพัฒนาปัจจุบันของประเทศไทย ในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา. กรุงเทพฯ: ศักดิ์โสภากการพิมพ์.

- กรมประชาสัมพันธ์. 2560. พระราชกรณียกิจ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มหาราช ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ. [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา https://www.prd.go.th/ewt_news.php?nid=100942&filename=Prd_news_thaiRoyal
- กรมป่าไม้. 2560. ทะเบียนป่าชุมชน. [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา <http://forestinfo.forest.go.th> (1 สิงหาคม 2562).
- . 2561. ข้อมูลสถิติกรมป่าไม้ ปี 2561. [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา <http://forestinfo.forest.go.th/Content/file/stat2561/Table%201.pdf> (3 กันยายน 2562).
- กัลยา วาณิชย์บัญชา. 2561. สถิติสำหรับงานวิจัย โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พิมพ์ครั้งที่ 14.
- คาน, สราวุธ และถาวรกิจ, สมกุล. 2560. รูปแบบการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของชุมชนกรณีศึกษา:ชุดโครงการวิจัยและพัฒนาศูนย์การเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ท้องถิ่น เครือข่ายมหาวิทยาลัยราชภัฏ. วารสารสารสนเทศ,16(12).
- คุ้มศัตรา, ศรีประไพพร. 2559. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชุมชน: ศึกษากรณี ตำบลช่องสะเดาอำเภอเมืองกาญจนบุรี จังหวัดกาญจนบุรี. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์,1(3), 59-68.
- จิตรภรณ์ สุทธิวรเศรษฐ์ และพัชนี เขยจรรยา. 2536.การสำรวจทัศนคติของสตรีผู้นำในระดับท้องถิ่น ต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ : รายงานผลการวิจัย.
- จักรพงษ์ พวงงามชื่น, สวิขญา ศุภอุดมฤกษ์ ตรีรัตน์ และนครศร รังควัต. 2556. การพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชน:กรณีศึกษา บ้านทาป่าเปา ตำบลทาปลาตึก อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน วารสารวิจัยและพัฒนา มจร,2(35), 215-234.
- จักรพันธ์ ปัจจะสุวรรณ. 2546. การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กรุงเทพฯ: โอ.เอส.พรีนติ้ง.
- จักรพันธ์ ปัญจะสุวรรณ. 2546. การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โอ.เอส.พรีนติ้ง: กรุงเทพฯ.
- ฉลอง นัยฉิม, ชัยวัฒน์ คงสม และสัจจา บรรจงศิริ. 2555. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาสนามเพรียง จังหวัดกำแพงเพชร.
- ทงศักดิ์ คุ้มไข่น้ำ. 2541. หลักการพัฒนาชุมชน. ขอนแก่น: ภาควิชาพัฒนาสังคม คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

- ธวัชชัย สันติสุข. 2549. ป่าของประเทศไทย กรุงเทพฯ: สำนักหอพรรณไม้ กรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่า และพันธุ์พืช.
- นรินทร์ชัย พัฒนพงศา. 2546. การมีส่วนร่วมหลักการพื้นฐานเทคนิคและกรณีตัวอย่าง. กรุงเทพฯ: 598 Print.
- นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์. 2550. แนวคิดแนวทางการพัฒนาชุมชน. กรุงเทพฯ: กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย.
- ปกรณ์ คมขำ. 2557. พฤติกรรมการใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้: กรณีศึกษาป่าชุมชนบ้านช่องแคบ ตำบลท่าเสา อำเภอไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี. วารสารวิทยบริการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ 25(3).
- ประทีป จันทรสิงห์. 2549. การมีส่วนร่วมของบุคลากรเพื่อสนับสนุนการเป็นโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ. ขอนแก่นเวชสาร,30(1), 246-253.
- ประมาณ เทพสงเคราะห์. 2558. การจัดการความรู้บนฐานทุนทรัพยากรธรรมชาติเพื่อการท่องเที่ยวชุมชน อำเภอสังขละบุรี จังหวัดสงขลา. วารสารมนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ,10(1), 9-33.
- ปวีรรต สมนึก. 2555. การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านภูกับการอนุรักษ์วัฒนธรรม. วารสารศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี,8(1), 1-36.
- พรเทพ นามกร, สุปราณี ธรรมพิทักษ์ และพงษ์เสฐียร เหลืองอลงกต. 2560. องค์ประกอบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และสิ่งแวดล้อมในจังหวัดจันทบุรี. วารสารด้านการบริหารรัฐกิจและการเมือง,8(2), 91-112.
- พีระ พรนวม. 2544. ศรีทธาต่อหลักการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียน
- สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอแม่ทาจังหวัดลำพูน. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ภราดร โกมลรัตน์. 2548. การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรป่าไม้ของประชาชนในเขตพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าแม่ออนกิ่งอำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่= Benefit from using forest resources of people in the Mae On Conservation Forest, King Amphoe Mae On, Changwat Chiang Mai.
- ภาวดี ทะไกรราช. 2558. พื้นที่ชายแดนกับการจัดการทรัพยากรป่าไม้. วารสารรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ 4(2), 38-56.
- ภูมิหทัย กิตติพัฒนกุล, ปัสสี ประสมสินธ์ และสรวิวัฒน์ วิศาลาภรณ์. 2559. แนวทางจัดการทรัพยากรป่าไม้อย่างมีส่วนร่วม กรณีศึกษาป่าชุมชนบ้านโคกหัวข้าวจังหวัดฉะเชิงเทรา. วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา,8(9).

- มูลนิธิชัยพัฒนา. 2560. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. [ระบอบออนไลน์]. แหล่งที่มา https://www.chaipat.or.th/site_content/item/212-concepts-and-theories-of-development-and-conservation-of-natural-resources-and-environment.html (20 กันยายน 2562).
- มีชัย วงษ์อุบ และธีรวิสิฐ มุลงามกุลจ 2558 แนวทางการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของประชาชนในเขตองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การประชุมสัมมนาวิชาการนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติและนานาชาติ เครือข่ายบัณฑิตศึกษา ครั้งที่ 15
- ยศ สันตสมบัติ. 2542. ความหลากหลายทางชีวภาพและภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน. เชียงใหม่: ศูนย์ศึกษาความหลากหลายทางชีวภาพและภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนคณะสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ยุพาพร รูปงาม. 2545. การมีส่วนร่วมของข้าราชการสำนักงานงบประมาณ ในการปฏิรูประบบราชการ. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ยุวัฒน์ วุฒิเมธ. 2526. หลักการพัฒนาชุมชนและการพัฒนาชนบท. กรุงเทพฯ: ไทยอนุเคราะห์ไทย.
- ราตรี ภารา. 2540. ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพฯ: อักษราพิพัฒน์.
- วันรักษ์ มิ่งมณีนาคน. 2531. การพัฒนาชนบทไทย. กรุงเทพฯ โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วิชัย เทียนน้อย. 2542. การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ. กรุงเทพฯ: อักษรวัฒนา.
- วิรัช มณีสาร. 2538. ลักษณะภูมิประเทศและลักษณะอากาศตามฤดูกาลของภาคต่าง ๆ ในประเทศไทย. [ระบอบออนไลน์]. แหล่งที่มา https://www.tmd.go.th/info/knowledge_weather02_n.html (27 ตุลาคม 2562).
- สมชาย โพธิ์ตระกูล. 2012. การบริหารจัดการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ในประเทศไทย. วารสาร EAU HERITAGE, 2(2).
- สมบัติ นามบุรี. 2562. ทฤษฎีการมีส่วนร่วมในงานรัฐประศาสนศาสตร์. วารสารวิจัยวิชาการ, 2(1), 183-197.
- สมศักดิ์ สุขวงศ์. 2550. การจัดการป่าชุมชน : เพื่อคนและเพื่อป่า. กรุงเทพฯ: บริษัท ทวีวัฒน์การพิมพ์ จำกัด.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. 2560. การบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม: เทคนิควิธีและการนำไปสู่การปฏิบัติ. ศูนย์สื่อและสิ่งพิมพ์แก้วเจ้าจอม มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา: กรุงเทพฯ.

- สำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ 12 (นครศรีธรรมราช). 2558. วิธีการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้. [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา <http://www.forest.go.th/nakhonsithammarat12/old-post/> (20 ตุลาคม 2562).
- สำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์ที่ 16 (เชียงใหม่). 2561. รายงานสถิติสาเหตุการเกิดไฟป่า. [ระบบออนไลน์]. (21 มีนาคม 2562).
- สำนักอนุรักษ์กรมทรัพยากรทางน้ำ. 2557. การมีส่วนร่วมของประชาชน. สารสาร สอน.,2(3), 3-10.
- สืบ นาคะเสถียน. 2561. ความหลากหลายทางชีวภาพสู่แนวทางการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในประเทศไทย [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา <https://www.seub.or.th/documen> (2 กรกฎาคม 2562).
- สุกาญจน์ รัตนเลิศนุสรณ์. 2546. หลักการจัดการสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพฯ: สมาคมส่งเสริมเทคโนโลยี (ไทย-ญี่ปุ่น).
- สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. 2545. การใช้สถิติในการวิจัยอย่างถูกต้องและได้มาตรฐานสากล. กรุงเทพฯ: บริษัท ฟื่องฟ้า พรินตริง จำกัด.
- สุรรัตน์ กฤษณะรังสรรค์. 2540. การจัดการป่าขององค์กรชุมชนในเขตอุทยานแห่งชาติ ศึกษากรณี : หมู่บ้านก้อทุ่ง ต.ก้อ อ.ลี้ จ.ลำพูน.
- องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านสหกรณ์. 2559. แผนยุทธศาสตร์การพัฒนา บ้านสหกรณ์.
- . 2562. ประวัติความเป็นมาและข้อมูลพื้นฐาน. [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา <http://www.bansahakorn.go.th/about.php?id=2> (20 กันยายน 2562).

บรรณานุกรม

ประวัติผู้วิจัย

